

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2

ปริญญาณิพนธ์

ของ

นริศรา ยืนยง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2

ปริญญาณิพนธ์

ของ

นริศรา ยืนยง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2

บทคัดย่อ
ของ
นริศรา ยืนยง

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
พฤษภาคม 2551

นริศรา ยืนยง. (2551). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด
สระแก้ว เขต 2.ปริญญาโท กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา).กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ , รองศาสตราจารย์ ดร. ส. วาสนา ประवालพฤษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียง
แห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัด
สระแก้ว เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษา
ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว
เขต 2 จำนวน 765 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของ
นักเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ การวิเคราะห์องค์ประกอบครั้งนี้
ใช้การสกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (Principal Component) และหมุนแกนแบบมุมฉาก
(Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ Varimax

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนมี
4 องค์ประกอบ คือ พฤติกรรมความต้านรับผิดชอบต่อตนเอง พฤติกรรมด้านความมีวินัยต่อตนเอง
พฤติกรรมด้านความประหยัดและขยัน และ พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ทั้ง 4 องค์ประกอบ
สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 39.059 ของความแปรปรวนสะสมทั้งหมด

THE FACTOR ANALYSIS OF SELF- SUFFICIENCY CHARACTERISTICS OF
PRATHOMSUKSA VI STUDENTS OF SCHOOLS IN SAKEAW EDUCATIONAL
AREA II

AN ABSTRACT
BY
NARISSARA YUENYUNG

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

May 2008

Narissara Yuenyung. (2008). *The Factor Analysis Of Self- Sufficiency Characteristics of Prathomsuksa VI Students of Schools in Sakeaw Educationnal Area II.*

Master Thesis, M.Ed (Educational Research and Statistics). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc.Prof. Nipa Sripairot, Assoc.Prof. Dr. Sor. Wasna Phavalpruk.

The purpose of this study was to fine the factor analysis of self- sufficiency characteristics of prathomsuksa 6 students of schools in sakeaw educationnal area2. The sample of this study consisted of seven hundred and sixty five students, in secorel pemester of academic year 2008 ,selected by two – stage random sampling. Questionnaire of 123 items. Instrument of the study was a questionnaire, Likert type 5 scales. Factor analysis was performed by using the principal component method with orthogonal rotation by varimax procedure.

The results of the study were found that there were four factors of self- sufficiency characteristics of prathomsuksa 6 students ; the factor on responsibility for oneself, the factor on self- discipline ,the factor on economize and deligent and the factor on self control. The four factors accounted for 39.059 % of the total variance.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2
ของ
นริศรา ยืนยง

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....ประธาน
(อาจารย์ ดร. สุวพร เข้มเฮง)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ นิภา ศรีไพโรจน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ส.วาสนา ประवालพฤษ์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ท่านได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำในการทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน พร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณของอาจารย์ทั้งสองเป็นอย่างมากขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สุพร เข้มเฮง และอาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมที่ได้คำแนะนำ เสนอแนะ และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระของงานวิจัยให้ชัดเจนขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เครือพันธ์ ไพโรจน์ อาจารย์จันสุตา เจตนะวิบูลย์ และอาจารย์ นवलณี วิบูลย์ชัย จากโรงเรียนวัฒนานคร อาจารย์ธิดา ธรรมมา จากโรงเรียนบ้านปอนางซิง และ ผอ.ณรงค์ สุขถนอม จากโรงเรียนบ้านนางามที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนที่ให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาที่สนับสนุนในด้านทุนทรัพย์และขอขอบพระคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่ทำให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดเวลาที่ศึกษาและทำปริญญานิพนธ์

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้เป็นเครื่องบูชาพระคุณแต่บิดามารดา และครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

นริศรา ยืนยง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	3
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงแห่งตน.....	7
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียง.....	7
ความหมายของความพอเพียงแห่งตน.....	22
ส่วนประกอบของความพอเพียงแห่งตน.....	24
ปัจจัยที่เกื้อหนุนความพอเพียงแห่งตน.....	24
ความพอเพียงแห่งตนกับการศึกษา.....	25
คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน.....	26
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง.....	68
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	72
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	96
สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	96
สรุปผลการวิจัย.....	97
อภิปรายผลการวิจัย.....	98
ข้อเสนอแนะ.....	100
บรรณานุกรม.....	101
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก	110
ภาคผนวก ข	114
ภาคผนวก ค	122
ภาคผนวก ง	130
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	132

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	70
2 จำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียน และจำนวนห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน.....	71
3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านความพอเพียงแห่งตน โดยรวมทุกคุณลักษณะ.....	80
4 จำนวนองค์ประกอบค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละ ของความแปรปรวนสะสมในแต่ละองค์ประกอบ.....	81
5 องค์ประกอบและค่าน้ำหนักองค์ประกอบ ภายหลังจากหมุนแกน.....	84
6 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 1.....	89
7 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 2.....	92
8 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 3.....	94
9 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 4.....	95
10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	111
11 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความประหยัด.....	115
12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความขยัน.....	116
13 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความซื่อสัตย์.....	117
14 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความอดทน.....	118
15 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความรับผิดชอบ.....	119
16 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความรอบคอบ.....	120
17 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านการควบคุมตนเอง.....	121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า.....	6
2 วัตถุประสงค์และนโยบายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	9
3 สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	15
4 โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงสำรวจ.....	53
5 โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยัน.....	54
6 ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม.....	72
7 ความสัมพันธ์ระหว่างค่าไอเกนกับองค์ประกอบ.....	82

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกต่าง ๆ เข้ามาซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นเรื่องการแต่งกาย การรับประทานอาหารและรวมถึงในเรื่องการทำธุรกิจซึ่งสังเกตได้จากการวางกรอบการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 ที่เน้นเรื่องอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของตนเองให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วโดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะความเป็นอยู่ของตนเองทำให้ขาดความมั่นคง การไม่รู้จักพอ และความไม่รอบคอบในการทำงานจึงทำให้เกิดความล้มเหลวในการทำธุรกิจเช่นเดียวกับค่านิยมต่างชาติที่เข้ามาอย่างไม่มีมีการกลั่นกรองซึ่งอาจจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียของจริยธรรมและวัฒนธรรมและจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วเพื่อให้เท่าทันและ เท้าเทียมกับนานาชาตินั้นทำให้เกิดเหตุการณ์วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและเหตุการณ์ที่สะท้อนให้เห็นชัดถึงวิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเลวร้ายมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ คือวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปลายปีพ.ศ.2539 ต่อเนื่องและร้ายแรงในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งในขณะนั้นทุกฝ่ายได้ร่วมแรงร่วมใจเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและแนวทางที่เหมาะสม คือ การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2542 : 41-47)

หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้น้อมนำหลักคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการแก้ปัญหาและปรากฏความสำเร็จเป็นรูปธรรมมากขึ้นและจากความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 1 มาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข คณะกรรมการบริหารโครงการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงได้มอบหมายให้

คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้การสอนจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การเรียนรู้การสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ของทุกระดับได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรมซึ่งเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนคือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

จากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้น จะเห็นว่าความพอเพียงเป็นลักษณะหรือจิตลักษณะสำคัญประการหนึ่งอันแสดงถึงความสามารถประสิทธิภาพและพัฒนาการเกี่ยวกับการลดการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพัฒนาให้กับประชาชนพลเมืองของประเทศชาติและควรเริ่มต้นกับเด็กและเยาวชน(ปรีชา ธรรมา. 2543 : 43)คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนนั้นได้มีผู้กล่าวไว้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนที่มีความพอเพียงแก่ตน เช่น พึ่งพาตนเอง มีความรับผิดชอบ มีความพอประมาณ มีความขยัน มีความซื่อสัตย์ เป็นต้น (สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์. 2546:47-48)นอกจากนี้ ปรีชา ธรรมา (2543 : 40) ยังได้ระบุคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนโดยพฤติกรรมการแสดงออกเช่น เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคคนที่พอเพียงสามารถที่จะนำเป้าประสงค์อื่นมาแทนเป้าประสงค์ที่มีอุปสรรค เมื่อเผชิญกับความผิดพลาดคนที่สามารถพอเพียงจะสำนึกผิดและแก้ไข ในการควบคุมตนเองคนที่สามารถพอเพียงควบคุมตนเองได้ขณะที่ไม่การควบคุมจากภายนอก ในการเผชิญความวิตกกังวลคนที่สามารถพอเพียงจะมีทางเลือกในการแสดงออกแบบต่างๆ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นว่าคุณลักษณะด้านความพอเพียงเป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดกับบุคคลทุกคนโดยเฉพาะเด็กนักเรียนเพื่อให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนว่ามีองค์ประกอบอะไรบ้าง เพื่อจะได้ทราบและนำไปใช้ในการส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนเป็นคนที่มีความพอเพียงและดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบองค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน เพื่อให้หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนและเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครองในการอบรมสั่งสอน เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะด้านความพอเพียงให้กับนักเรียนต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้วเขต 2 จำนวน 132 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 3,211 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2 จำนวน 801 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนประกอบด้วย

1. ความประหยัด
2. ความขยัน
3. ความซื่อสัตย์
4. ความอดทน
5. ความรับผิดชอบ
6. ความรอบคอบ
7. การควบคุมตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความพอเพียงแห่งตน หมายถึงความสามารถในการดำรงชีวิตไปอย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม สามารถทำกิจการใดๆได้สำเร็จตามเป้าประสงค์ของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น

2. คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน หมายถึงลักษณะหรือพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่แสดงออกในรูปของลักษณะท่าที อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิดและความประพฤติ.ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะต่อไปนี้

2.1 ความประหยัด หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่รู้จักใช้จ่ายทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากรตามความจำเป็นด้วยความระมัดระวังโดยให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมทั้งรู้จักอดออม และรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะ

2.2 ความขยัน หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่แสดงออกว่าเมื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆนักเรียนมีความกระตือรือร้นตั้งใจทำเต็มที่แต่ไม่เกินกำลังของตัวเอง เช่น ดูหนังสือหรือทำการบ้านด้วยความตั้งใจแต่ไม่จำเป็นต้องหามรุ่งหามค่ำ

2.3 ความซื่อสัตย์ หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่ประพฤติตนอย่างถูกต้องและตรงต่อความเป็นจริงของนักเรียนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านซึ่งรวมถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นและความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่

2.4 ความอดทน หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่ความสามารถเผชิญต่อความยากลำบากในการทำงานอย่างไม่ท้อถอย มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานจนสำเร็จ รู้จักควบคุมอารมณ์ อดกลั้นต่อสิ่งชั่วร้าย อดทนต่อความอยากมีอยากได้ ตลอดจนรู้จักการรอคอย

2.5 ความรับผิดชอบ หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่ความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความพากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่ มีระเบียบวินัยในตนเอง ตระหนักถึงผลที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ยอมรับผลการกระทำของตนด้วยความเต็มใจทั้งผลดีและผลเสียและพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น

2.6 ความรอบคอบ หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่ประพฤติตนที่ดำเนินชีวิตโดยไม่เผอเรอ ระวังเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าข้างหลังเสมอ การนำความรู้ต่างๆมาใช้อย่างระมัดระวัง ทั้งการวางแผนงานและการดำเนินงาน

2.7 การควบคุมตนเอง หมายถึงลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนที่สามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจ

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบ หมายถึง วิธีการทางสถิติที่ช่วยจัดกลุ่มตัวแปรหลายๆตัวที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ได้คุณลักษณะที่ต้องการศึกษาโดยพิจารณาจากค่าไอเกน (Eigen Value) และค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA)

3.1 ค่าไอเกน (Eigen Value) หมายถึงค่าที่แสดงถึงองค์ประกอบนั้นมีคุณลักษณะที่วัดในสิ่งเดียวกัน ซึ่งพิจารณาว่ามีกี่องค์ประกอบและได้จากการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน เท่ากับหรือมากกว่า 1

3.2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) หมายถึงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบ โดยพิจารณาได้จากการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าเท่ากับหรือมากกว่า 0.30

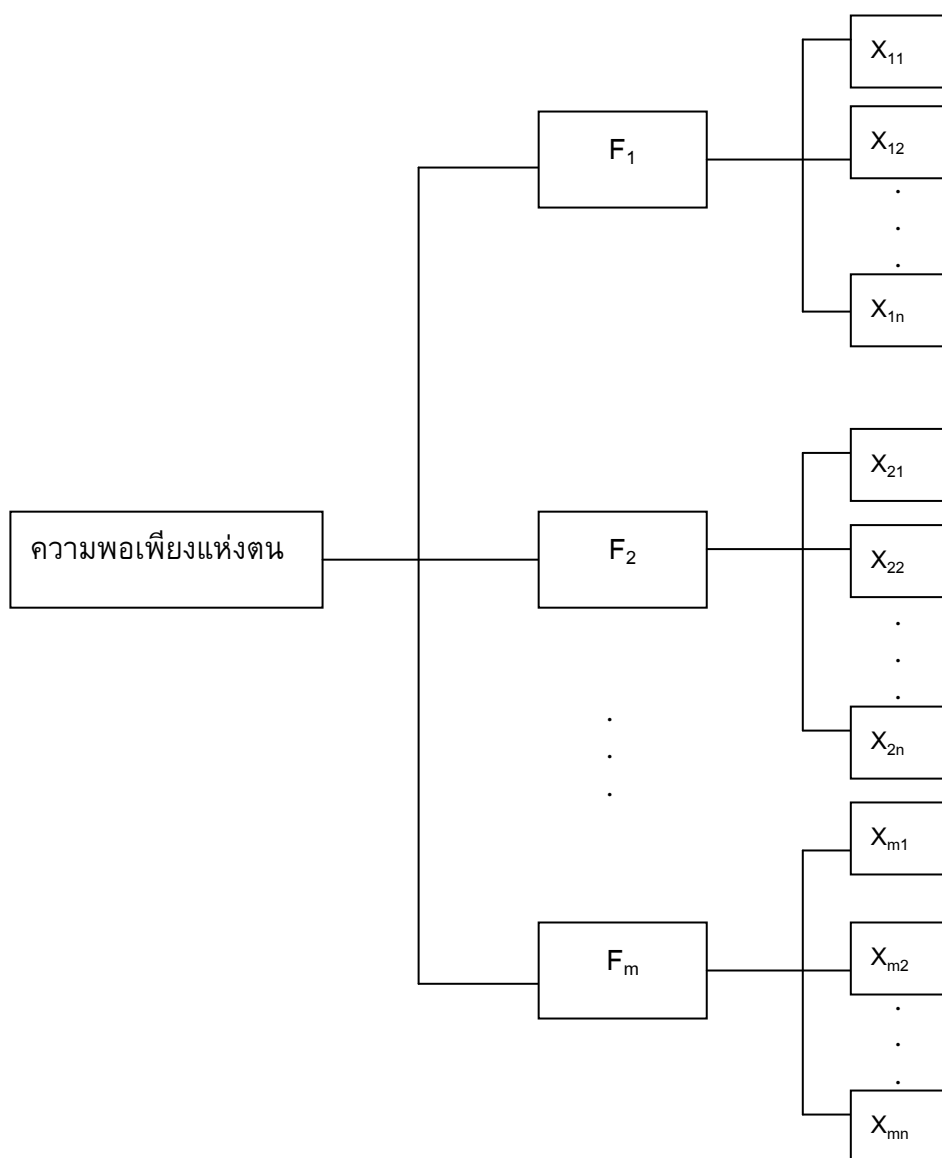
สมมติฐานในการวิจัย

คุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนมีมากกว่า 1 องค์ประกอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยและแนวคิดของนักการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายท่านพบว่า ความพอเพียงแห่งตนประกอบด้วยคุณลักษณะคือ ความประหยัด ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การควบคุมตนเอง

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงแห่งตน
 - 1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงแห่งตน
 - 1.2 ความหมายของความพอเพียงแห่งตน
 - 1.3 ส่วนประกอบของความพอเพียงแห่งตน
 - 1.4 ปัจจัยที่เกื้อหนุนความพอเพียงแห่งตน
 - 1.5 ความพอเพียงแห่งตนกับการศึกษา
 - 1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ
 - 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ
 - 2.2 ประเภทของการวิเคราะห์องค์ประกอบ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียงแห่งตน

1.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียง

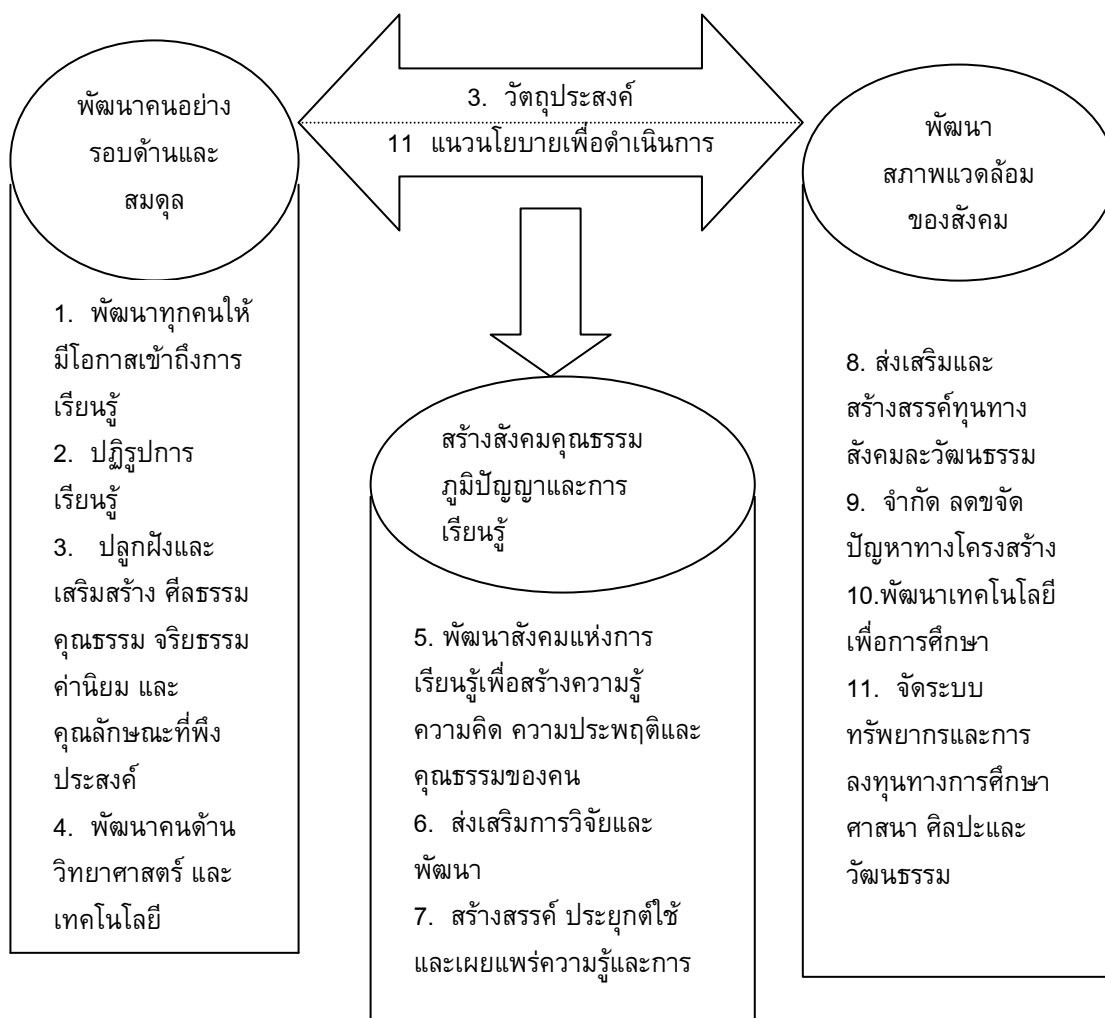
1.1.1 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความ พอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกัน ใน ตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการ วางแผนและการดำเนินการทุกชั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคน ในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและ กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน ของคนไทยสังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ ทางด้านสังคม ทางด้านสิ่งแวดล้อม และทางด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปรับตัวและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงได้

1.1.2 หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545- 2549 และแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ.2545 - 2559) ต่างนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำริไว้มาเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินนโยบายของชาติในด้านต่างๆ เพื่อให้คนไทยในสังคมมีความสุขถ้วนหน้า โดยมีหลักการสำคัญคือ พึ่งตนเอง รู้เท่าทัน และก้าวทันโลกมาเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย คำนึงมรร่วมต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด เจตคติ และกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบบริหาร และการจัดประเทศที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถเลือกใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่า และเหมาะสมมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่นพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต โดยยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้ทันโลกที่เน้นการบูรณาการแบบองค์รวมยึด “คน ” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่ง (1) พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ (2) พัฒนาสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือสังคมสุขภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2545 : 4)และจากหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวข้างต้นที่ต้องการพัฒนาคนและสังคมไทยในด้านต่างๆ เป็นไปด้วยดีจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์และแนวนโยบายเพื่อดำเนินการดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 วัตถุประสงค์และนโยบายตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2545).แผนการศึกษาศาสนา ศิลปะ
และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2559) : บทสรุป

นอกจากนี้ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์.2546 : 44) กล่าวถึงความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางปฏิบัติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่า “ ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม มีความเพียร อดทน “ เกษตรทฤษฎีใหม่” เป็นตัวอย่างของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยมีสาระสำคัญของทฤษฎีใหม่ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช.2541 : 2) ดังนี้คือ การให้เกษตรกรจัดการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ซึ่งถือครองจากการประมาณการถัวเฉลี่ยครอบครัวละประมาณ 10-15 ไร่ ให้ได้ประโยชน์สูงสุดโดยมีน้ำไว้ใช้ได้ตลอดปีโดยควรแบ่งพื้นที่ดินเพื่อเกษตรกรรมดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง 30% ขุดสระน้ำเพื่อกักน้ำในฤดูฝนเสมือนอ่างขนาดใหญ่

ส่วนที่สอง 30% ใช้สำหรับทำนาปลูกข้าวบริโภค

ส่วนที่สาม 30% ทำแปลงพืชไร่สวนผสม ปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคหรือเหลือขายเป็นรายได้เสริม

ส่วนที่สี่ 10% ที่อยู่อาศัย

ตามหลักการในทฤษฎีใหม่ ได้พระราชทานแนวพระราชดำรินเป็นหลักสำคัญไว้ว่า

1. โดยสรุปที่สุดเป็นวิธีการที่ใช้ปฏิบัติแก่เกษตรกรซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินแปลงเล็ก ๆ (ประมาณ 15 ไร่) ซึ่งถือเป็นอัตราถือครองโดยเฉลี่ยของเกษตรกรไทย

2. หลักสำคัญ คือมุ่งให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้พอเพียงระดับหนึ่ง ทรงเน้นความสำคัญของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและการสร้างความสามัคคีในท้องถิ่น

3. มีข้าวบริโภคได้เพียงพอทั้งปีโดยถือว่าครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ จะมีข้าวกินตลอดปี และข้อนี้เป็นหลักสำคัญในทฤษฎีใหม่

4. เพื่อการนี้เป็นหลักเกณฑ์เฉลี่ยว่าต้องมีน้ำใช้ในฤดูแล้งเฉลี่ยประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ พื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมดตามหลัก 30 – 30 – 30 – 10 จะต้องการน้ำรวม 10,000 ลูกบาศก์เมตรและสระน้ำนั้นสามารถเลี้ยงปลาได้ด้วย

และสำหรับ "เกษตรทฤษฎีใหม่" ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานเพื่อช่วยเกษตรกรรายย่อยที่ประสบกับความยากลำบากในการดำรงชีวิต ให้สามารถประกอบอาชีพอย่างได้ผลพอเพียงที่จะเลี้ยงตัวเองได้ในระดับประหยัดเป็นอย่างน้อยนั้น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541:7-9) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ว่าเป็นทฤษฎีที่แตกต่างไปจากทฤษฎีอื่นๆ เพราะเป็นทฤษฎีที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (Human –Centered) และเน้นระบบความคิดที่เป็นจริยธรรม (Ethics) ของการอยู่ร่วมกันและการพึ่งพิงอาศัยกัน(Interdependence) ของสิ่งทั้งหลาย ดังนั้นจึงเป็นทฤษฎีที่สามารถใช้ในการดำรงชีพและดำรงชาติด้วย เพราะลักษณะเป็นทฤษฎีแบบองค์รวม (Holistic Theory) คือมีลักษณะหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และปรัชญาการดำรงชีวิตด้วยจริยธรรม เช่น ความพอ และความพอเพียง (Enough และ Subsistence) และการปฏิบัติตามขั้นตอนด้วยความร่วมมือ (Co – Operation) ซึ่งการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ 3 ขั้นตอน(ทศนา เขมมณี.2543 : 27) คือ

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นการจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10

ขั้นที่ 2 เป็นขั้นการพัฒนาเพื่อให้ได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการรวมพลังในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์และได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและองค์กรเอกชน

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอีก โดยมีการติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน เพื่อมาช่วยในการลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น

สำหรับทฤษฎีใหม่ที่แฝงด้วยแนวคิดหลักสำคัญที่เป็นแก่นในการดำรงชีวิตของมนุษย์ไว้นั้น
ทศนา แคมมณี (2546 : 6-7) ได้วิเคราะห์แนวคิดที่แฝงไว้ในทฤษฎีใหม่ไว้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อ
การเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นทฤษฎีที่มุ่งช่วยเกษตรกรรายย่อยให้สามารถ
ประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ได้ผลพอเพียงที่จะเลี้ยงตนเอง เป็นทฤษฎีที่มุ่งช่วยให้เกษตรกร
แก้ปัญหาในการดำรงชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเอง เลี้ยงตนเองให้อยู่รอด อยู่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
ตามลำดับ ซึ่งคงจะมาจากความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะดูแลและพึ่งตนเอง และควรมี
ความรับผิดชอบในชีวิต และการดำรงชีวิตของตนซึ่งหากทุกคนถือเป็นความรับผิดชอบ และ
มีความสามารถที่จะเลี้ยงตนเองให้อยู่รอด อยู่ดีได้ ก็จะไม่เป็นภาระหรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น
และสังคมในที่สุด ในทางตรงข้าม หากบุคคลไม่รับผิดชอบหรือไม่มีความสามารถในการพึ่งตนเอง
แล้ว ก็จะต้องเดือดร้อนถึงผู้อื่นและเป็นภาระและปัญหาของสังคมต่อไป ดังนั้นการพึ่งตนเองจึงเป็นการ
ดำรงชีวิตที่เหมาะสม เพราะเป็นชีวิตที่ไม่เบียดเบียนกันและกัน อันเป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่
สำคัญประการหนึ่ง

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระ ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่มุ่งช่วยเหลือเกษตรกรที่
ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อเกษตรกรรม และความเสียหายของพืชผล อันเนื่องมาจากความ
แปรปรวนของดินฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่ทำให้เกษตรกรจำเป็นต้องพึ่งพาผู้อื่นและกู้หนี้ยืม
สินผู้อื่น และนับวันก็มีแต่เพิ่มพูนขึ้น ความเป็นอยู่ในสภาพชีวิตที่ช่วยตนเองหรือพึ่งตนเองไม่ได้ต้อง
คอยพึ่งคนอื่นอยู่เสมอเป็นชีวิตที่ไร้เสรีภาพ เป็นชีวิตที่เป็นทาส การที่สามารถพึ่งพาตนเองก็เท่ากับ
เป็นการอยู่อย่างมีอิสระภาพ อยู่อย่างเป็นไท เป็นชีวิตที่เป็นอิสระสามารถที่จะอยู่อย่างมีความสุขตาม
อัธภาพ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการจัดการที่ดินและ
น้ำโดยอาศัยหลักวิชาการเข้ามาช่วยเพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีวิต
จึงเห็นได้ว่าการบริหารจัดการเป็นทักษะที่สำคัญมากในการดำรงชีวิต บุคคลที่มีความสามารถในการ
บริหารจัดการในเรื่องใดๆ ก็ย่อมมีโอกาสประสบผลสำเร็จในเรื่องนั้นๆ เช่นนักเรียน นักศึกษาที่
สามารถบริหารจัดการเกี่ยวกับการเรียนของตน สามารถบริหารเวลาในการอ่านหนังสือ ทำการบ้าน
และภารกิจทั้งหลายได้ดีก็ย่อมมีโอกาสประสบผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนมากกว่าผู้ที่ไม่รู้จักการ
บริหารจัดการที่ดี แต่ทักษะการบริหารจัดการนี้ ใช้ทักษะที่เกิดขึ้นง่าย ๆ แต่เป็นทักษะที่ต้องอาศัย
ความสามารถในการคิด การจัดระบบรวมทั้งการฝึกฝนที่เพียงพอซึ่งในอดีตที่ผ่านมาจะพบได้ว่า
การศึกษาของไทยยังไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เท่าที่ควร

4. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงาน การทำงานใดๆจะให้ได้ผลตามต้องการนั้น ต้องอาศัย คุณสมบัติหลายประการ เช่น

4.1 ความขยัน อดทน ไม่ท้อถอย การลงมือทำงานใดๆจำเป็นต้องอดทน ไม่ท้อถอย และไม่เกียจคร้าน งานจึงจะสำเร็จ ซึ่งในการนำทฤษฎีใหม่ไปใช้มีข้อนำว่านอกจากจะดูให้เหมาะสมกับปัจจัยและสิ่งแวดล้อมทั้งหลายแล้วผู้ที่มีความขยัน ไม่เกียจคร้าน และต้องอดทน ไม่ท้อถอยง่าย ๆ จึงจะประสบผลสำเร็จ

4.2 ความสามัคคีและการร่วมกลุ่มเป็นคุณสมบัติที่จำเป็น ดังปรากฏในทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 2 ที่ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อดำเนินงานในด้านต่างๆโดยชุมชนต้องมีความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและทำนองเดียวกับ “การลงแขก” แบบดั้งเดิม

4.3 ความใฝ่รู้ในการแสวงหาและศึกษาข้อมูลและความรู้ในการทำการเกษตรตามทฤษฎีใหม่ได้มีการระบุว่า ควรมีการศึกษาสภาพดิน ปรัชญาเจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องที่มีความรู้เพื่อที่จะสามารถทำได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อไป มิใช่ลงมือทำโดยขาดความรู้ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การแสวงหาและการศึกษาข้อมูลและความรู้ต่างๆเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการประกอบการทำงานทั้งหลายให้ได้ผลดี

4.4 การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน ในการทำการเกษตรตามทฤษฎีใหม่เพื่อให้สามารถเลี้ยงตนได้อย่างพอเพียงนั้น มีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลต่อกัน เช่น เลี้ยงไก่ หมู เป็ด บริเวณขอบสระน้ำหรือบริเวณบ้าน เพื่อใช้มูลเป็นอาหารของปลา และปลาเป็นอาหารของคน และอาจขายเป็นรายได้เสริมด้วยการอยู่ด้วยกันอย่างเกื้อกูลนี้จึงเกิดประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย ซึ่งแนวคิดนี้น่าจะเป็นแนวคิดสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นแนวคิดที่สามารถช่วยให้โลกเกิดสันติภาพได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน คือ เมื่อทำขั้นที่ 1 ได้แล้วก็สามารถจะทำขั้นที่ 2 ได้ซึ่งจะทำให้ได้ผลที่สมบูรณ์ขึ้นกว่าขั้นที่ 1 และเมื่อทำขั้นที่ 2 ได้แล้วก็สามารถจะพัฒนาได้ทำขั้นที่ 3 ซึ่งจะทำให้ได้ผลมากกว่าขั้นที่ 2 ทฤษฎีนี้จึงเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้มีศักยภาพที่จะพัฒนาขึ้นไปได้เรื่อยๆอย่างไม่สิ้นสุด หากบุคคลตระหนักถึงศักยภาพนี้ ก็จะเป็นพลังผลักดันให้ตนเองมีการพัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ

6. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังจะเห็นจากขั้นที่ 2 ของทฤษฎีใหม่ที่เริ่มให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันพัฒนางานในแต่ละด้าน เช่น ด้านผลผลิต ด้านการตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา เป็นต้น และขั้นที่ 3 การติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนจากธนาคาร บริษัทเอกชนต่างๆมาช่วยกันลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็น ส่วนราชการ องค์กรเอกชน ตลอดจนสมาชิกในชุมชนนั้นๆ แสดงให้เห็นว่าการได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนยิ่งมาก ยิ่งกว้างก็ยิ่งทำให้

ระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งกล่าวได้ว่า การพัฒนาจะทำให้ได้มากเพียงใด ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมหรือชุมชนนั้น

7. แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ทฤษฎี การนำทฤษฎีใดๆไปใช้จำเป็นต้องดูว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ ที่จำเป็นหรือไม่ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2538 ณ ศาลาดุสิตดาลัย ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า “...การทำตามทฤษฎีใหม่นี้ มิใช่ของง่าย ๆ แล้วแต่ที่ แล้วแต่โอกาสแล้วแต่งบประมาณ เพราะว่าเดี๋ยวนี้ประชาชนทราบถึงทฤษฎีใหม่อย่างกว้างขวาง และแต่ละคนก็อยากได้ให้ทางราชการชุดสระแล้วช่วยแต่มันไม่ใช่สิ่งง่ายนัก บางแห่งชุดสระแล้วไม่มีน้ำ แม้จะมีฝน น้ำก็อยู่ไม่ได้เพราะมันรั่ว หรือบางทีก็เป็นที่รับน้ำไม่ได้ ทฤษฎีใหม่นี้จึงต้องมีพื้นที่ที่เหมาะสมด้วย...” และหากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสม ทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้ ก็ต้องหาหนทางอื่นที่เหมาะสมต่อไป หรือหากดำเนินการด้านเกษตรกรรมอื่นได้ผลอยู่แล้ว ก็ไม่ควรปรับเปลี่ยนมาทำทฤษฎีใหม่เพราะไม่จำเป็น ดังนั้นใช้ความรู้ใดๆจึงต้องดูให้เหมาะสมกับความต้องการ ความจำเป็น สภาพแวดล้อมและปัจจัยต่างๆ มิใช่เพียงเห็นว่าเป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมก็จะลงมือทำ

จากแนวคิดทั้ง 7 ประการดังกล่าวข้างต้น นำมาพิจารณาร่วมกันแล้วจะเห็นว่าเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการดำรงชีวิตที่สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ 4 ประการคือ

1. การพึ่งตนเอง คือ การที่บุคคลมีความรับผิดชอบในตนเอง รู้จักพึ่งพาตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเองโดยไม่คอยแต่ให้คนอื่นช่วยหรือคอยแต่จะรับความช่วยเหลือของผู้อื่น

2. การทำงานและการแก้ปัญหา คือการลงมือปฏิบัติหรือการกระทำต่างๆให้ประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยคุณสมบัติที่จำเป็นต่างๆ เช่น ความขยัน อดทน ไม่ท้อถอย รวมทั้งทักษะการบริหารจัดการ การต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนั้น เมื่องานที่ทำสามารถขยายไปสู่การรวมกลุ่ม จะทำให้เกิดทักษะการทำงานร่วมกันเกิดขึ้นด้วย

3. การแสวงหาความรู้เพื่อใช้ในการทำงาน คือ การศึกษาหาความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงานจากแหล่งความรู้ต่างๆซึ่งอาจเป็นบุคคล เอกสาร หรืออื่นๆ การทำงานโดยปราศจากความรู้หรือการมีความรู้แต่ไม่ลงมือทำย่อมไม่ผลเช่นเดียวกัน คือ การไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้ที่จะประสบผลสำเร็จเกิดความก้าวหน้าในชีวิตการงานต้องอาศัยทั้งความรู้และการปฏิบัติควบคู่กันไป

4. การพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต คือ การหมั่นปรับปรุงตนเองและสิ่งที่ตนเองกระทำให้ได้ดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยการรู้จักประเมินตนเอง การประเมินผลงาน การประเมินวิธีการทำงาน และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมมาใช้ในการปรับปรุงข้อบกพร่องต่างๆซึ่งส่งผลให้การทำงานครั้งต่อไปได้ผลดี และชีวิตก็จะพัฒนาก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนี้ จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2542 : 41-47) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ คือ หลักการดำเนินชีวิตที่จริงแท้ที่สุด กรอบแนวคิดของหลักปรัชญามุ่งเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา อันมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับ ตลอดจนให้ความสำคัญกับคำว่า ความพอเพียง ที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขของการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม หากทุกฝ่ายเข้าใจ

กรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยมของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแจ่มชัดแล้ว ก็จะง่ายขึ้นในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติและจะนำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สำคัญที่สุด ทุกคนควรเข้าใจว่านิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข โดย 3 ห่วง คือ

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

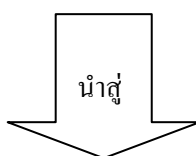
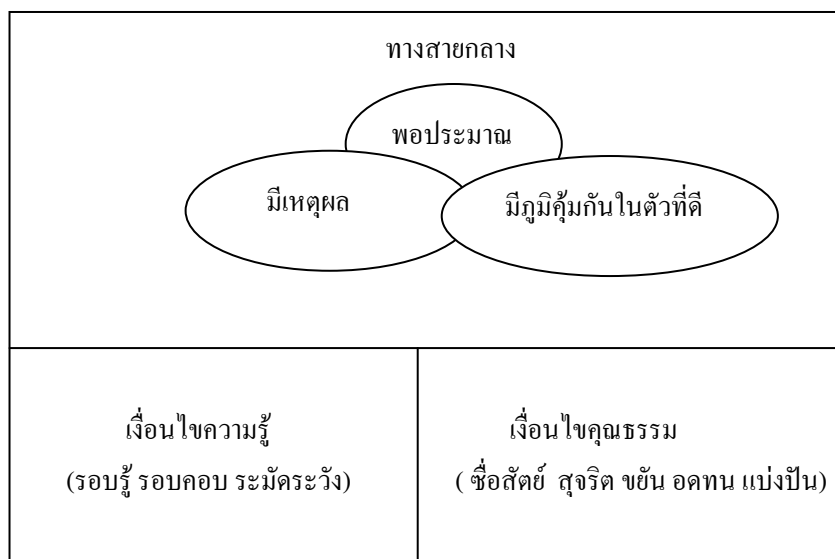
การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

ส่วน 2 เงื่อนไข คือการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

- เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

โดยสรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังภาพประกอบ 3

ชีวิต / เศรษฐกิจ / สังคม
สมดุล / มั่นคง / ยั่งยืน

ภาพประกอบ 3 สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เป็นแนวในการดำรงชีวิต และปฏิบัติตนด้วยการพึ่งตนเอง และมีจิตสำนึกก่อปรด้วยคุณธรรมตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับประเทศโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม และมุ่งไปสู่การอยู่ดีมีสุขของคนไทยทั้งปวง ดังตัวอย่างวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ใช้ “ทฤษฎีใหม่” มาเป็นแนวในการดำเนินชีวิต ทำให้ประสบความสำเร็จและมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เพราะเขาเหล่านั้นรู้จักพึ่งตนเอง อยู่อย่างพอเพียง การทำงานด้วยความขยัน อดทน ไม่ท้อถอย มีทักษะการบริหารจัดการ การต่อสู้อุปสรรค การแก้ปัญหา การแสวงหาความรู้และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน รู้จักการทำงานกลุ่ม และการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทรกัน เป็นต้น

1.1.3 คุณธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางดำเนินชีวิตเพื่อพอกอยู่พอกินตาม
 อัตภาพของตนมีหลักธรรมหลายประการแฝงอยู่ที่จะทำให้ผู้ที่ดำรงชีวิตตามอย่างเศรษฐกิจพอเพียง
 ประสบความสำเร็จและมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เช่น

การพึ่งตนเอง หมายถึง การเคารพตนเองเชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำการใดๆ
 สำเร็จได้ด้วยตนเอง ไม่ทำตัวให้เป็นปัญหาเป็นภาระแก่ผู้อื่น หรือหมู่คณะ (สุภาวรัตน์ ด้านสกุล.2539 : 37)

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ
 พยายามละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็น
 ผลดี และผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ.2542 : 3)

ความพอประมาณ หมายถึง การรู้จักประมาณหรือความพอเหมาะพอดี ในการ
 ทำงาน พุดคิด การเล่น และการศึกษา (ดนัย ไชโยธธา. 2543 : 285)

ขยัน หมายถึง ความตั้งใจและกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่
 ผลัดวันประกันพรุ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 4)

ซื่อสัตย์ หมายถึง ไม่คิดคดทรยศ ไม่โกง (ชิต ภิบาลแทน ; และ ชุติพร สุสุวรรณ.
 2541 : 158)

สุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบ ซื่อตรง จริง (ชิต ภิบาลแทน ; และ ชุติพร สุสุวรรณ.
 2541 : 549)

สติ หมายถึง ความรู้สึกตัว ความระลึกได้ (ชิต ภิบาลแทน ; และ ชุติพร สุสุวรรณ.
 2541 : 514)

ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว (ชิต ภิบาลแทน ; และ ชุติพร สุสุวรรณ.
 2541 : 315)

ความอดทน หมายถึง การทำงานหนัก ยากหรืองานที่มีอุปสรรคไม่ย่อท้อจนงาน
 สำเร็จไม่แสดงกิริยาต่อต้าน (กรมวิชาการ. 2542 : 5)

ความรอบคอบ หมายถึง การนำความรู้ต่างๆ มาใช้อย่างระมัดระวัง ทั้งการวางแผน
 งานและดำเนินงาน (นันทา ชุติแพทย์วิภา.2545 : 65)

จึงกล่าวได้ว่า เมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมที่กล่าวมาข้างต้นและนำมา
 สู่อำนาจปฏิบัติย่อมทำให้ชีวิตของเขาประสบสุขและความสำเร็จตามอัตภาพ

1.1.4 การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา

ในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษานั้น จะต้องมุ่งพัฒนาที่ตัวครูก่อนเป็นอันดับแรก เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่างๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นจึงควรส่งเสริมครูให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน เพราะเมื่อครูเข้าใจ ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีสติในการเลือกรับข้อมูลต่างๆ ที่เข้ามา รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ หมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้น ต้องรู้จักพิจารณารับอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแก้ไขปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา จะได้รู้จัก และเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ได้อย่างรอบคอบ และระมัดระวัง

เป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อน คือ การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียงปลูกฝังอบรมบ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สาระเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้เด็กรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุลตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก การกระทำของตนย่อมมีผลและเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในโลกที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ ครูต้องใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน

นอกจากนี้ ในการส่งเสริมให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาต่างๆ นั้น อาจจะใช้วิธี “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ตามหลักการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า สำคัญที่สุดครูต้องเข้าใจเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อน โดยเข้าใจว่าแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นแนวคิดที่สามารถเริ่มต้นและปลูกฝังได้ผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน เช่น กิจกรรมการรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน การกำจัดขยะในโรงเรียน การสำรวจทรัพยากรของชุมชน ฯลฯ

ก่อนอื่น ครูต้องเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี โดยกลับมาพิจารณาและวิเคราะห์ดูว่า ในตัวครูนั้นมีความไม่พอเพียงในด้านใดบ้าง เพราะการวิเคราะห์ปัญหาจะทำให้รู้และเข้าใจปัญหา ที่เกิดจากความไม่พอเพียง รวมทั้งควรให้เด็กมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้วยการวิเคราะห์นี้ต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม โดยเฉพาะคุณธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นในใจเด็กให้ได้ก่อน ผ่านกิจกรรมที่ครูเป็นผู้คิดขึ้นมา โดยครูในแต่ละโรงเรียน

จะต้องมานั่งพิจารณาก่อนว่า จะเริ่มต้นปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจากจุดไหน ทุกคนควรมาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ สามัคคีกันในกระบวนการหารือ

หลังจากที่ครูได้ค้นหากิจกรรมที่จะปลูกฝังแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ครูควรจะต้องตั้งเป้าหมายการสอนก่อนว่าครูจะสอนเด็กให้รู้จักพัฒนาตนเองได้อย่างไร โดยอาจเริ่มต้นสอนจากกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ ที่สามารถเริ่มต้นจากตัวเด็กแต่ละคนให้ได้ก่อน เช่น การเก็บขยะ การประหยัดพลังงาน ฯลฯ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัย ที่ตนเองมีต่อสิ่งแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆ 4 มิติ

ในส่วนของการเข้าถึงนั้น เมื่อครูเข้าใจแล้ว ครูต้องคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงเด็ก พิจารณาดูก่อนว่าจะสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เข้าไปในวิถีคิดและในวิชาการต่างๆ ได้อย่างไร ทั้งนี้ อาจจัดกิจกรรมกลุ่มให้นักเรียนได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ รู้จักแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงชั้น เช่น ในกิจกรรมการเก็บขยะเพื่อรักษาความสะอาดของโรงเรียนนั้น ครูอาจจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะ (ให้เด็กรู้หน้าที่ของตน ในระดับบุคคล) หรือ ช่วงชั้นที่ 2 สร้างกิจกรรมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยกันเก็บขยะและนับขยะ (ให้รู้จักการวิเคราะห์และรู้ถึงความเชื่อมโยงของตนเองกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในโรงเรียน) หรือ ช่วงชั้นที่ 3 สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอกรอบๆ โรงเรียน เช่น สร้างกิจกรรมที่สอนให้เด็กรู้จักแบ่งแยกขยะ ร่วมมือกับชุมชนในการรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่โรงเรียนและชุมชนของเขาตั้งอยู่ด้วย

กิจกรรมทั้งหมดนี้สำคัญคือต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยสถานศึกษาควรตั้งเป้าให้เกิดการจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สอดแทรกเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ สอนให้เด็กพึ่งตนเองให้ได้ก่อน จนสามารถเป็นที่พึ่งของคนอื่นๆ ในสังคมได้ต่อไป

1.1.5 การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ใน 2 ส่วน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา และส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่วนที่ 2 นี้ ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียง ในหลักสูตรและสาระเรียนรู้ในห้องเรียน และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการไปค้นหากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ และการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือพอประมาณกับศักยภาพของนักเรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของโรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่ 2 ทำสหกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่ 4 ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้รอบคอบระมัดระวัง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปลูกฝังจิตสำนึกรักษาสีเสื้อสิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียน ยึดมั่นในหลักศีลธรรม พัฒนาค้นหาเขารู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และตัวกิจกรรมเองก็ต้องยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการ แต่กิจกรรมก็ยังดำเนินอยู่ อย่างนี้เรียกว่า มีภูมิคุ้มกัน

การค้นหาคำว่ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ก็เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรม ในการสร้างความเข้าใจภายในวงการศึกษาว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง หลังจากนั้น ก็ส่งเสริมให้บูรณาการการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ เข้าไปในการเรียนรู้สาระต่างๆ บูรณาการเข้ากับทุกสาระเรียนรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ เพื่อให้ทำให้เกิดสมดุลทางสิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ ในการสอนการคำนวณที่มีความหมาย ในการดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียง หรือบูรณาการเข้ากับสาระภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษา พลศึกษา การงานอาชีพ เทคโนโลยีต่างๆ ได้หมด นอกเหนือจากการสอนในสาระหลักคือในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เท่านั้น

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้ามาตรฐานการเรียนรู้ของทุกช่วงชั้นเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหาทางปฏิบัติ จึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้น และแต่ละชั้นปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว เช่น ประถม 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจานซาม เก็บขยะไปทิ้ง กวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเอง แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน กินอาหารให้หมดจาน ประถม 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว จะมีเป็นตารางกรอกค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครอบครัว คุณแม่ซื้ออะไรบ้าง คุณพ่อซื้ออะไรบ้าง เด็กจะได้รู้พ่อแม่หาเงินมายากแค่ไหน เช่น ยาสิฟันหลอดละ 46 บาท จะต้องไม่เอามาบิบบเล่น จะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทอง จะได้ฝึกนิสัยประหยัด ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายเท่าไร เด็กจะได้ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง มีหลายโรงเรียนทำแล้ว ประถม 3 สอนให้รู้จักช่วยเหลือครอบครัวอย่างพอเพียง และรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่น มีส่วนร่วมสร้างครอบครัวพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์วางแผนและจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่างๆ ในโรงเรียน และชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่างๆ ทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพอเพียงในระดับต่างๆ และในมิติต่างๆ ทั้งทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการจัดการชุมชน และในที่สุดแล้วสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสู่ความพอเพียงได้ในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เตรียมคนให้เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ต้องเริ่มเข้าใจความพอเพียงระดับประเทศ และการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ หรือการศึกษาสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหา ด้านสังคมเป็นอย่างไร แยกแยะหรือสามัคคี เป็นต้น

1.1.6 แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่างๆ

1.1.6.1 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว

เริ่มต้นจากการเสริมสร้างคนให้มีการเรียนรู้ วิชาการและทักษะต่างๆ ที่จำเป็น เพื่อให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสริมสร้างคุณธรรม จนมีความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และอยู่ร่วมกับระบบนิเวศน์วิทยาอย่างสมดุล เพื่อจะได้มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติผิดมิชอบ ไม่ตระหนี่ เป็นผู้ให้ เกื้อกูล แบ่งปัน มีสติยังคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนที่จะตัดสินใจ หรือกระทำการใดๆ จนกระทั่งเกิดเป็น ภูมิคุ้มกันที่ดีในการดำรงชีวิต โดยสามารถคิดและกระทำบนพื้นฐานของควมมีเหตุมีผล พอเหมาะ พอประมาณกับสภาพ บทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคล ในแต่ละสถานการณ์ แล้วเพียรฝึก ปฏิบัติเช่นนี้ จนตนสามารถทำตนให้เป็นพึงของตนเองได้ และเป็นทีพึ่งของผู้อื่นได้ในที่สุด

1.1.6.2 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชน

ชุมชนพอเพียง ประกอบด้วย บุคคลและครอบครัวต่างๆ ที่มีความพอเพียงแล้ว คือมีความรู้และคุณธรรมเป็นกรอบในการดำเนินชีวิต จนสามารถพึ่งตนเองได้ บุคคลเหล่านี้มารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพ ภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยพยายามใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลายสถานภาพ ในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขของคนส่วนรวม และความก้าวหน้าของชุมชน อย่างมีเหตุผล โดยอาศัยสติ ปัญญา ความสามารถของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต อดกลั้นต่อการกระทบกระทั่ง ขยันหมั่นเพียร และ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแบ่งปันกันระหว่างสมาชิกชุมชน จนนำไปสู่ความสามัคคีของคนในชุมชน ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีของชุมชน จนนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนที่สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนกระทั่งสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่างๆ

1.1.6.3 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศ

มีแผนการบริหารจัดการประเทศ ที่ส่งเสริมให้บุคคล/ชุมชนต่างๆ มีวิถีปฏิบัติ

มีความร่วมมือ และการพัฒนาในสาขาต่างๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และดำเนินการตามแผนดังกล่าวอย่างรอบคอบ เป็นขั้นตอน เริ่มจากการวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง โดยส่งเสริมให้ประชาชนส่วนใหญ่ สามารถอยู่อย่างพอกิน และพึ่งตนเองได้ ด้วยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และมีคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต พร้อมทั้งส่งเสริม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกลุ่มคนต่างๆ จากหลากหลายภูมิสังคม หลากหลายอาชีพ หลากหลายความคิด ประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจ และรู้ความเป็นจริง ระหว่างกันของคนในประเทศ จนนำไปสู่ความสามัคคี และจิตสำนึกที่จะร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไป อย่างสอดคล้องสมดุลกับสภาพความเป็นจริงของคนในประเทศ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นลำดับ ๆ ต่อไป

1.6.1.4 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับเกษตรกรได้แก่ เกษตรทฤษฎีใหม่ ขั้นตอนที่ ๑ เป็นแนวทางการจัดการพื้นที่เกษตรกรรมในระดับครอบครัว

ที่สอดคล้องสมดุลกับระบบนิเวศวิทยา เพื่อให้พออยู่ พอกิน สมควรแก่สภาพในระดับที่ประหยัด และเลี้ยงตนเองและครอบครัว ได้

ขั้นตอนที่ ๒ การรวมกลุ่มในรูปแบบสหกรณ์ ร่วมมือกันในการผลิต จัดการตลาด และพัฒนาสวัสดิการของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เป็นการสร้างความสามัคคีภายในท้องถิ่น และเตรียมความพร้อม ก่อนก้าวสู่โลกภายนอก

ขั้นตอนที่ ๓ ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อจัดหาทุน วิชาการ ความรู้ เทคโนโลยี จากธุรกิจเอกชน เช่น ธนาคาร บริษัท ห้างร้าน เอกชน ตลอดจน หน่วยงานภาครัฐ มูลนิธิต่างๆ มาช่วยในการลงทุน และพัฒนาคุณภาพชีวิต

โดยสรุป แนวพระราชดำริส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ และมีการรวมกลุ่มกัน และเชื่อมโยงเครือข่ายในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปอย่างสมดุลกับสภาพแวดล้อมในแต่ละท้องถิ่น ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นขั้นตอน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ ภูมิปัญญา และทรัพยากรด้านต่างๆ ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และใช้สติปัญญา ในการตัดสินใจและดำเนินชีวิต

1.1.6.5 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงระดับนักธุรกิจ

นักธุรกิจพอเพียง จะคำนึงถึงความมั่นคงและยั่งยืนของการดำเนินธุรกิจ มากกว่า การแสวงหาผลประโยชน์ระยะสั้น ฉะนั้นจึงต้องมีความรอบรู้ในธุรกิจที่ตนดำเนินการอยู่ และมีการศึกษาข้อมูลข่าวสารอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความรอบคอบในการตัดสินใจในแต่ละครั้ง เพื่อป้องกันข้อบกพร่องเสียหายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้น และต้องมีคุณธรรม คือมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบอาชีพ ไม่ผลิตหรือค้าขายสินค้าที่ก่อโทษ หรือสร้างปัญหาให้กับคนในสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความขยันหมั่นเพียร อดทน ในการพัฒนาธุรกิจไม่ให้ความบงการ และก้าวหน้าไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงสินค้าและคุณภาพให้ทันกับความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และในขณะเดียวกัน ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม และระบบนิเวศวิทยา ในทุกขั้นตอนของการดำเนินธุรกิจ โดยการรักษามูลค่า ในการแบ่งปันผลประโยชน์ของธุรกิจในระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ อย่างสมเหตุสมผล ตั้งแต่ผู้บริโภค พนักงาน บริษัทคู่ค้า ผู้ถือหุ้น และสังคมวงกว้าง รวมถึงสิ่งแวดล้อม

1.2 ความหมายของความพอเพียงแห่งตน

ความหมายของความพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ไว้เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2541(สุเมธ ตันติเวชกุล.2545 : 2-3)

“...คำว่าพอเพียงมีความหมายกว้างออกไปอีก ไม่ได้หมายถึงการพอมีพอใช้สำหรับใช้ของตัวเอง มีความหมายว่าพอมีพอกิน...พอมีพอกินนี้ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง....”

“...พอเพียงนี้ให้หมายความว่ามีกินมีอยู่ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ก็ทำให้มีความสุข ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำสมควรที่จะปฏิบัติ...”

“Self-Sufficiency นั้นหมายความว่าผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง.....”

“....คนเราถ้าพอในความต้องการ มันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าจะทำอะไรต้องพอเพียงหมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข.....”

ปรีชา ธรรมมา (2543 : 38) ได้ให้ความหมายของความพอเพียงแห่งตนว่า หมายถึงความสามารถในการกระทำการใด ๆ ได้สำเร็จตามเป้าประสงค์ของตนเองอาจเป็นการกระทำของบุคคลกลุ่มบุคคลหรือชุมชนที่มีความสามารถของตนเองอย่างพอเพียงโดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือหรือความร่วมมือจากภายนอก

สุเมธ ตันติเวชกุล(2545 : 2) ได้ให้ความหมายของความพอเพียงระดับบุคคลนั้นว่า หมายถึงความสามารถในการดำรงชีวิตไปอย่างไม่เดือดร้อนกำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด

มัญญ มุขีประดิษฐ์ (2542 : 6) ได้ให้ความหมายของความพอเพียง ในความหมายตามแนวคิดที่ได้พระราชทานไว้ นั้นมีความหมายมากกว่าการที่มีข้าวอยู่ในยุ้งฉาง ผักและปลาอยู่ในไร่นาเพียงพอสำหรับการบริโภคในครัวเรือนเท่านั้นแต่ยังกินความหมายลุ่มลึกและผูกพันสอดคล้องประสานไปถึงปรัชญาและแนวคิดในการดำรงชีวิตของผู้คน ชุมชนและสังคมไทยในภาพรวมอีกด้วย

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (อุดมพร อมรรธรรม.2549 : 25 : อ้างอิงจาก นิธิ เอียวศรีวงศ์.2542) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง โดยนัยแห่งวัฒนธรรมว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เทคนิค แต่มีความหมายกว้างกว่านั้นมากเพราะต้องรวมเอา 1)อุดมการณ์บางอย่าง 2) โลกทัศน์บางอย่าง 3)ความสัมพันธ์บางอย่าง 4) ค่านิยมบางอย่างอยู่ในนั้นด้วยจึงจะนับได้ว่าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง ทั้ง 4 ประการที่จะกล่าวถึงนี้คือ ส่วนที่รู้จักกันว่าวัฒนธรรมนั่นเองถ้าไม่เข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเป็นไปได้แก่คนจำนวนน้อยเท่านั้นคือเกษตรกรที่มีที่ดินของตนเองในปริมาณเพียงพอจะผลิตเพื่อพอบริโภคหรือทำรายได้พอสำหรับครัวเรือนเท่านั้น ฉะนั้น เศรษฐกิจพอเพียงคือวัฒนธรรมไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูกหรือศีลธรรม ความไม่ละโมภและการประหยัดเท่านั้น แม้ว่าเป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจพอเพียงก็ตาม

ประเวศ วะสี (อุดมพร อมรธรรม.2549 : 26 – 27; อ้างอิงจาก ประเวศ วะสี.2542) เศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกันคือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน 2) จิตใจพอเพียง ทำให้ให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม 5) ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรมหมายถึงวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลายดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ขู่วบวายเดี่ยวจนเดี่ยวรายแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงาน ไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ประสาหมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยนรุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิถยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต)(อุดมพร อมรธรรม.2549 : 28; อ้างอิงจาก พระพรหมคุณาภรณ์. 2543) ปราชญ์แห่งพุทธธรรมได้มองเศรษฐกิจพอเพียงในแง่วัตถุวิสัย และจิตวิสัยดังนี้ 1) มองอย่างวัตถุวิสัย มองภายนอก คือต้องมีกินมีใช้ มีปัจจัยสี่เพียงพอ ที่เราพูดว่าพอสมควรกับอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่าพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ 2) ส่วนความหมายด้านจิตวิสัย หรือด้านจิตใจภายใน คือคนจะมีความรู้สึกเพียงพอไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่พอ บางคนมีนิดเดียวก็พอ เป็นการเพียงพอทางจิต

อภิชัย พันธเสน (2542 : 8) ได้กล่าวถึงความพอเพียง(Self-sufficiency) ว่าหมายถึง สามารถบรรลุเป้าหมายหรือสำเร็จวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากคนอื่นหรือภายนอก

กรมประชาสัมพันธ์ (2549 : Online) ให้คำนิยาม ความพอเพียงว่าจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆกันดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและมีการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่มีความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

กล่าวโดยสรุปได้ว่าความพอเพียงแห่งตน หมายถึงความสามารถในการดำรงชีวิตไปอย่างไม่ต้องรื้อนกำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม สามารถทำกิจการใดๆได้สำเร็จตามเป้าประสงค์ของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่น

1.3 ส่วนประกอบของความพอเพียงแห่งตน

ความพอเพียงแห่งตนมีส่วนประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ส่วนด้วยกัน (ปรีชา ชรรมา.2543:39) คือ

1. ส่วนที่เกี่ยวกับความสามารถในตัวบุคคล ได้แก่ เซอร์วิญญา ความถนัด ความคิดสร้างสรรค์ ประสบการณ์ การเรียนรู้ การศึกษาเล่าเรียน การเข้าใจตนเอง การปรับตัว ทักษะและคตินิยมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติภารกิจการทำงาน

2. ส่วนที่เกี่ยวกับกิจการงาน ได้แก่ การรู้ลักษณะของภาระงาน การรู้วิธีทำงาน การรู้วิธีแก้ปัญหาการวางแผนงาน การประเมินผลงานและการสร้างงาน

3. ส่วนที่เกี่ยวกับเป้าประสงค์ของบุคคลในการกระทำกิจการงาน ได้แก่ ความคาดหวัง ความต้องการ แรงจูงใจ ระดับความปรารถนา ความกล้าเสี่ยง ประสบการณ์ด้านความสำเร็จ ความล้มเหลว การหวังความสำเร็จ การกลัวความสำเร็จ รางวัลและโทษที่จะเป็นผลตามมา

กล่าวโดยสรุปก็คือ ส่วนประกอบสำคัญ 3 ส่วนของความพอเพียงแห่งตน เป็นเหตุปัจจัยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสภาพร่างกายและจิตใจรวมทั้งงานที่ทำภายในสิ่งแวดล้อมอันเป็นเหตุปัจจัยที่สามารถเกื้อหนุนหรือขัดขวางก็ได้แล้วแต่กรณีๆไปและจะเห็นได้ว่า คุณสมบัติย่อยในส่วนประกอบทั้งสาม เมื่อประสมประสานกันเข้าในตัวบุคคลก็จะแสดงออกมาให้ปรากฏว่าบุคคลนั้นมีตนที่สามารถพอเพียงหรือไม่ประการใด

1.4 ปัจจัยที่เกื้อหนุนความพอเพียงแห่งตน

ปัจจัยที่เกื้อหนุนความพอเพียงแห่งตนได้มากหรือน้อยเพียงใด ได้แก่บริบทต่างๆ ของการกระทำกิจการงาน บริบทเหล่านี้ได้แก่สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (สภาพของดินฟ้าอากาศความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ) สภาพทางเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งความรู้ และสื่อต่างๆที่อาจหาได้ เพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต การงานตามเป้าประสงค์ เหตุการณ์รุนแรงที่เกิดจากปัจจัยเหล่านี้ได้แก่ ภัยธรรมชาติ วิกฤตทางเศรษฐกิจ ทางสังคม ทางการเมือง รวมทั้งอุบัติเหตุที่มีผลกระทบอย่างมากต่อความพอเพียงแห่งตนในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกันเหตุการณ์รุนแรงเหล่านี้ก็เป็นเครื่องพิสูจน์ให้เห็นอย่างแน่ชัด ว่ามีความพอเพียงและเข้มแข็งแห่งตน ณ ระดับใดในวิกฤต

นอกเหนือไปจากคุณลักษณะสำคัญของผู้มีความพอเพียงแห่งตน รวมทั้งปัจจัยที่เกื้อหนุนหรือบั่นทอนความพอเพียงดังกล่าวแล้ว ยังต้องพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับระดับความพอเพียงแห่งตน ภายในขอบข่ายอันพอเหมาะพอควรอีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่าหากมีความพอเพียงแห่งตนระดับสูงเกินไป จะถูกมองในแง่ของการมีพฤติกรรมประเภทที่ไม่พึงพาอาศัยผู้อื่นมากเกินไปจนกลายเป็นความเหย่อหยิ่ง ทะนงตน อวดดี อวดเด่นอวดเก่งขาดความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นทำให้ต้องมีชีวิตอยู่อย่างโดดเดี่ยว โอกาสที่จะสัมผัสโลกภายนอกก็จะลดน้อยลงไปในขณะที่ตัวตนเองต้องแบกภาระงานที่มากและหนัก ปิดกั้นตนเองไม่ให้การตอบสนองจากการบริการหรือการใช้เครื่องอุปโภคบริโภคจากแหล่งอื่นเท่าที่ควรจะได้ ไม่ว่าจะในรูปแบบการค้าขายหรือการแลกเปลี่ยนระหว่างกันผลที่สุดกลายเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนที่มีโลกทัศน์แคบ

เป็นผู้ทำความสิ้นเปลืองหรือความสูญเสียให้กับทรัพยากรหรือปัจจัยต่างๆอันเป็นส่วนประกอบของการผลิต ส่วนผลที่บังเกิดจากการมีความ พอเพียงระดับต่ำเกินไปย่อมแสดงถึงความด้อยในด้านความสามารถทำกิจการงานไม่บรรลุเป้าประสงค์เท่าที่ควรตนเองไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการทำอะไรไม่ได้ตามคาดหวัง นับว่าเป็นความล้มเหลว ฟังพาดตนเองไม่ได้ ไม่ได้รับผลตอบแทนอันควร ทำให้เสียโอกาสเสียเวลา ไม่คุ้มค่าตนเองด้อยคุณค่าด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงต้องมีความจำเป็นต้องมีกรอบหรือขอบเขตอันเหมาะสมสำหรับความพอเพียงแห่งตนซึ่ง ปรีชา ธรรมมา (2543:42) ได้กล่าวว่าขอบเขตความพอเพียงแห่งตนอันเหมาะสมเท่าที่สามารถวิเคราะห์สรุปความจากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าวปรากฏว่า ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การผลิต ไม่มากเกินไปจนทำให้ค่าของผลผลิตตกต่ำไป
2. ต้นทุนการผลิต ไม่ใช่วัตถุดิบราคาแพงหรือวัตถุดิบจากนอกท้องถิ่นห่างไกล ซึ่งต้องเสียค่าขนส่งมีราคาแพงมากขึ้นเพราะมีค่าขนส่งเพิ่มเข้ามา
3. การบริโภค ไม่ก่อให้เกิดความฟุ่มเฟือยในการบริโภค ไม่ทำให้เกิดความสูญเปล่าความอวดดีอวดเด่นในการบริโภค
4. สุขุขความพอใจ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียกับตัวเอง ไม่แสวงหาความสุขจากการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น
5. การเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เมื่อผลผลิตมีเหลือก็แบ่งปันให้ผู้อื่นที่ขาดแคลนโดยการให้เปล่าหรือการแลกเปลี่ยนผลผลิต
6. เทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องจักรกลเครื่องทุ่นแรงราคาไม่แพง ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อน ไม่ส่งผลเสียต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม

1.5 ความพอเพียงแห่งตนกับการศึกษา

ปรีชา ธรรมมา (2543:43) ได้กล่าวว่าไม่ว่ายุคสมัยใด ความพอเพียงแห่งตนนับว่าเป็นคุณลักษณะหรือจิตลักษณะสำคัญประการหนึ่งอันแสดงถึงความสามารถประสิทธิภาพและพัฒนาการเกี่ยวกับการลดการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองมากขึ้นในกระบวนการของการเข้าสู่ภาวะคุณลักษณะนี้ควรได้รับการปลูกฝังและพัฒนาให้กับประชาชนพลเมืองของประเทศชาติและควรเริ่มต้นกับเด็กและเยาวชนโรงเรียนโดยทั่วไปสามารถจะอบรมบ่มเพาะให้เกิดคุณลักษณะของความพอเพียงแห่งตนได้ตามขั้นตอนของการปฏิบัติดังนี้

1. ชี้แจงให้เห็นความสำคัญของความพอเพียงแห่งตนในชีวิตประจำวัน
2. ยกตัวอย่างบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชน ที่มีความพอเพียงแห่งตนโดยเฉพาะในการประกอบภารกิจการทำงาน เพื่อให้เห็นว่ามิพหุติกรรมประการใด อย่างไร
3. จำแนกลักษณะย่อยอันเป็นส่วนประกอบสำคัญของความพอเพียงแห่งตน เพื่อใช้เป็นวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
4. ปลูกฝังลักษณะย่อยเหล่านั้นให้กับผู้เรียนโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

5. กระตุ้นให้กำลังใจผู้เรียนที่อยู่ในกระบวนการเรียนการสอน
6. สังเกตติดตามความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ เป็นระยะๆ
7. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงคุณลักษณะของความพอเพียงแห่งงานในการทำงานหรือกิจกรรมใดๆไม่ว่าที่โรงเรียนหรือบ้านและคอยติดตามประเมินผล

1.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

1.6.1 คุณลักษณะของคนที่มีความพอเพียงแห่งตน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าได้มีผู้ระบุถึงคุณลักษณะของการเป็นคนที่มีความพอเพียง ดังนี้

ปรีชา ชรรมา (2543 : 40 – 41)ได้กล่าวว่าลักษณะคนที่มีความพอเพียงแห่งตนเป็นดังนี้

1. เมื่อเผชิญกับปัญหาอุปสรรคสามารถเอาเข้าประสงค์อื่นมาแทนเข้าประสงค์ที่มีอุปสรรคขัดขวางได้
2. เมื่อเผชิญกับความวิตกกังวลสามารถแสดงกลวิธานในรูปแบบต่าง ๆ
3. เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งเข้ยวนใจสามารถอดทนรอได้ คอยได้
4. เมื่อได้รับการประเมินตามสภาพความเป็นจริงสามารถปรับตัวหรือพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือแต่ละบุคคล
5. เมื่อเผชิญกับความผิดพลาดสำนึกผิดและแก้ไขสิ่งผิด
6. สามารถควบคุมตนเองได้ขณะที่ไม่มีการควบคุมจากภายนอก
7. เมื่อเผชิญกับความตื่นเต้นเร้าใจของกลุ่มบุคคลไม่ด่วนตอบสนองความตื่นเต้นเร้าใจภายในกลุ่ม
8. เมื่อรับรู้สภาพแท้จริงของระเบียบกฎเกณฑ์ข้อปฏิบัติต่างๆในชีวิตประจำวันจะไม่รู้สึกว่าได้ได้รับความเสียหายจากระเบียบ กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติต่างๆ
9. การเผชิญกับความล้มเหลวความสำเร็จและความผิดพลาดสามารถแก้ไข ข้อผิดพลาดและภาคภูมิใจกับความสำเร็จ
10. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

สุขเมธ ตันดิเวชกุล (2545 : 4)ได้กล่าวไว้ในวารสารข้าราชการว่าลักษณะคนที่มีความพอเพียงแห่งตนเป็นดังนี้

1. มีความประหยัด
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. ใฝ่หาความรู้
4. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ศีลละสิ่งชั่ว

สมชัย จิตสุชน (2542 : 2) ได้กล่าวไว้ในการสัมมนาวิชาการประจำปีการศึกษา 2542 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ว่าคนที่มีความพอเพียงประกอบด้วยคุณสมบัติหลักๆ 4 ประการคือ

1. ความพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล
3. ความซื่อสัตย์
4. ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2542 : 41- 47) ได้กล่าวว่าความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 ห่วง และ 2 เงื่อนไข โดย 3 ห่วง คือ

1. ความพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว

ส่วน 2 เงื่อนไข คือการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัย ทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

- เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

- เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

กรมประชาสัมพันธ์ (2549:Online) ได้กล่าวว่าการที่คนเราจะตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ส่วน คือ เงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย

1. มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน
2. มีความรอบคอบมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน

และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย

1. มีความตระหนักในคุณธรรม
2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความเพียร
4. ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์ (2546 : 47-48) ได้สรุปว่าคนที่มีความพอเพียงมีลักษณะดังนี้

1. ฟังพาดตนเอง
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความพอประมาณ

4. มีความขยัน
5. มีความซื่อสัตย์
6. มีความสุจริต
7. มีสติ
8. มีปัญญา
9. มีความเพียร
10. มีความอดทน
11. มีความรอบคอบ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน หมายถึงลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่แสดงออกในรูปของลักษณะท่าที อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิด และความประพฤติ ในคุณลักษณะ ความซื่อสัตย์ ความประหยัด ความขยัน ความรอบคอบ ความอดทน ความรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง

1.6.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความประหยัด

1.6.2.1 ความหมายของความประหยัด

นายศรี แซ่ลิ้ม (2548 : 47) ได้ให้ความหมายของความประหยัดว่า ความประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพย์สินและทรัพยากรอย่างเหมาะสมและให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า รวมทั้งการรู้จักดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง ไม่ฟุ่มเฟือย

ประภาศรี สีหอำไพ (2535 : 2) ความถึงความประหยัดว่า หมายถึง การใช้สิ่งทั้งหลายอย่างพอเหมาะพอควรให้ได้ประโยชน์มากที่สุดรู้จักระมัดระวังไม่ให้เห็นเงินเหลือทิ้ง รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในกรอบและขอบเขต ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 667) ให้ความหมายของความประหยัดว่า หมายถึง การยับยั้ง ระมัดระวัง เช่น ประหยัดปาก ประหยัดคำ ใช้จ่ายแต่พอควรแก่ฐานะ

หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2529 : 2) ได้ให้ความหมายของความประหยัดและการออมว่า หมายถึง การรู้จักออมทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากร ทั้งส่วนตนและสังคมตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนตนและสังคม

สรุปได้ว่า ความประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้จ่ายทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากรตามความจำเป็นด้วยความระมัดระวังโดยให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมทั้งรู้จักอดออม รู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะ

1.6.2.2 ลักษณะของบุคคลที่มีความประหยัด

กระทรวงศึกษาธิการ (นายศรี แซ่ลิ้ม.2548 : 47 ; อ้างอิงจาก กระทรวงศึกษาธิการ.2514 : 70 - 71)

กล่าวถึงการปฏิบัติตนเพื่อประหยัดตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในประเภทต่างๆ ดังนี้

1. การใช้จ่ายทรัพย์ควรใช้เฉพาะเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามควรแก่เหตุตามลำดับได้แก่

- 1.1 ใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงตนเอง เลี้ยงมารดา บิดา บุตร ภรรยาและบริวารให้เป็นสุข
- 1.2 ใช้เพื่อเลี้ยงเพื่อนฝูงบ้างตามควร
- 1.3 บำบัดอันตรายที่เกิดจากเหตุต่างๆ เช่น เจ็บไข้ มีภัยพิบัติ
- 1.4 เพื่อบริจาคเพื่อการสงเคราะห์ เช่นสงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก ทำบุญ

อุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย เสียภาษีให้แก่รัฐ สงเคราะห์แก่สมณชีพราหมณ์

2. รู้จักดำรงวงศ์ตระกูล คือ

- 2.1 ต้องแสวงหาวัตถุที่หาย
- 2.2 ซ่อมแซมสิ่งของที่ชำรุด
- 2.3 รู้จักประมาณในการบริจาค
- 2.4 ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวต้องเป็นผู้มีศีลธรรม

3. รู้จักรักษาทรัพย์สินให้มีมากพอกพูนเพื่อเป็นการสร้างหลักฐานทำให้มีความเป็นอยู่สุข

สบาย ไม่เป็นหนี้ และสามารถประกอบกิจการงานได้อย่างสะดวก

หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 3) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมการประหยัดไว้ดังนี้

1. การประหยัดเวลา หมายถึง การรู้จักวางแผนใช้เวลาของตนและใช้ให้เกิดประโยชน์ค้ำค่าที่สุด เช่น การใช้เวลาเดินไปโรงเรียน เดินกลับบ้าน ใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียน ทำแบบฝึกหัด ทบทวนบทเรียน หาความรู้เพิ่มเติม ใช้เวลาในการทำธุรกิจส่วนตัว ใช้เวลาในการนอน การทำงานอดิเรก ช่วยเหลือทางบ้าน ชุมชนและสังคม

2. การประหยัดเงิน หมายถึง การรู้จักวางแผนการใช้เงินให้เกิดประโยชน์ค้ำค่าที่สุดเหมาะสมกับรายรับ มีการเก็บออม ยับยั้งความต้องการของตนอันมีผลทำให้ใช้เงินอยู่ในขอบเขตที่พอควร ตัดสินใจใช้เงินโดยคำนึงถึงประโยชน์ ความค้ำค่า ความจำเป็นของตนเองอย่างรอบคอบไม่ตระหนี่ถี่เหนียว

3. การประหยัดสิ่งของเครื่องใช้ หมายถึง การรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ทั้งของตนและส่วนรวมให้เกิดประโยชน์ค้ำค่ามากที่สุดรักษาซ่อมแซมสิ่งของเครื่องใช้ให้ใช้งานได้อยู่เสมอ ไม่ใช้อย่างฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็นด้วยความเคยชินหรือสะดวกสบายของตน เช่น การประหยัดไฟฟ้า น้ำประปาของส่วนรวม เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2532 : 270) ได้ระบุถึงพฤติกรรมการประหยัดและออมไว้ดังนี้

1. มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย
2. มีความพอดีในการบริโภคและเว้นการฟ้อนส่งที่เกินความสามารถ

3. ใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์มากที่สุด
4. คำนึงถึงฐานะและเศรษฐกิจ คิดก่อนจ่าย ใช้เท่าที่จำเป็น
5. ไม่ใช่จ่ายสุรุ่ยสุร่ายฟุ่มเฟือย หรือตระหนี่ถี่เหนียวเกินไป
6. จัดงานและพิธีการต่างๆโดยใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น
7. เพิ่มพูนทรัพย์ด้วยการเก็บและนำไปทำให้เกิดประโยชน์
8. รู้จักใช้ ดูแลรักษาและบูรณะทรัพย์ทั้งของตนและของส่วนรวม
9. วางแผนการใช้จ่ายให้รอบคอบจ่ายมีสัดส่วนและออมไว้บ้างตามสมควร

พระธรรมโกศาจารย์ (2545 : 4) ได้กล่าวถึง คนประหยัดดังนี้ ต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด คือใช้แต่พอดี ไม่น้อยหรือไม่มากเกินไป ความจำเป็น ก่อนซื้อต้องคิดก่อนว่ามีความจำเป็นหรือยัง ซื้อแล้วใช้ประโยชน์ได้จริงไหม ไม่ให้สุรุ่ยสุร่ายเกินความจำเป็น ความรู้จักประมาณในการกิน การใช้ ย่อมทำประโยชน์ ให้สำเร็จ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความประหยัดมีพฤติกรรมดังนี้คือรู้จักใช้จ่าย ทรัพย์สิ้น เวลา ทรัพยากรตามความจำเป็นด้วยความระมัดระวังโดยให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด รวมทั้งรู้จักอดออม รู้จักดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับฐานะ

1.6.3 เอกสารที่เกี่ยวข้องความขยัน

1.6.3.1 ความหมายของความขยัน

กระทรวงศึกษาธิการ(2542 : 4) ได้ให้ความหมายของความขยันว่า หมายถึง ความ ตั้งใจและกระตือรือร้น มุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่ผลัดวันประกันพรุ่ง

ศศวรรษ เทศศรีเมือง (2535 : 23) ได้ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรในการเรียนว่า หมายถึง การที่นักเรียนแสดงความสนใจ ตั้งใจ เอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน มีความพยายามทำงาน และร่วมกิจกรรมที่ครูกำหนดขณะที่มีการเรียนการสอน

กูด (Good. 1973 : 132) กล่าวว่าความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความมุ่งมั่นในการใช้ ความมานะพยายามเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ประสบผลสำเร็จ

เว็บสเตอร์ (Webster. 1973 : 281) ได้ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรว่า หมายถึง ความพยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จในงานที่ทำด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่ และอดทน

กรมวิชาการ (2523 : 61-63) กล่าวถึงความขยันหมั่นเพียรว่า เป็นธรรมที่ช่วย เสริมสร้างความสำเร็จในชีวิต ควรใช้ร่วมกับ “ปัญญา” และจริยธรรมในหมวดอิทธิบาท 4 ที่เน้น ความพอใจ ควรมีใจจดจ่อ และความไตร่ตรอง การฝึกปฏิบัติควรเน้นการควบคุมตนเองด้วยตนเอง อันเป็นที่มาของระเบียบวินัยด้วย

มิลินทร์ สำเภากเงิน (2524 : 11) กล่าวถึงความขยันหมั่นเพียร หมายถึง พฤติกรรมที่ นักเรียนแสดงออกโดยการทำการบ้าน และงานอย่างสม่ำเสมอ ตั้งใจเรียนด้วยความเอาใจใส่ ช่วย ผู้ปกครองทำงานบ้าน ทำงานอดิเรกเมื่อมีเวลาว่าง ตั้งใจทำงานที่มอบหมาย ให้มีความกระตือรือร้น ในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ

ชม ภูมิภาค (2525 : 169) ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรว่า หมายถึง ความขยันขันแข็งเอาการเอางาน มีความพยายาม มีความบากบั่นมั่นคงไม่ทอดทิ้ง

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2529 : 55-75) ให้ความหมายของความขยันหมั่นเพียรว่า หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพสุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้สำเร็จด้วยความมานะ อดทนและได้กำหนดขอบข่ายของความขยันหมั่นเพียร ไว้ 3 ด้าน

1. ความหมั่นเพียรในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรักความตั้งใจ มุ่งมั่นศึกษาเล่าเรียน ไม่ย่อท้อ แม้บางครั้งบทเรียนนั้นจะยากหรือมีอุปสรรคต่าง ๆ ก็มานะตนกระทั่งสำเร็จ เมื่อมีเวลาว่างนั้นก็ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาเล่าเรียนของตนโดยอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม ทบทวนบทเรียนที่เรียนทุกวันและเตรียมตัวศึกษา บทเรียนมาล่วงหน้าทุกครั้ง เมื่อมีปัญหาหรือข้อสงสัยด้านการเรียนก็พยายามศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เพื่อคลี่คลายปัญหาตน

2. ความขยันในงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชน หมายถึง การที่นักเรียนมีความรักความตั้งใจร่วมทำงานสุจริต และเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีความกระตือรือร้นที่จะทำงาน ดังกล่าว มาร่วมงานทุกครั้งด้วยความเต็มใจและความปรารถนาดี ไม่เลื่องงานหรือรังเกียจงาน โดยยึดถือวัตถุประสงค์หรือตัวบุคคล พยายามคิด ศึกษาและสร้างสรรค์งานที่ส่งผลประโยชน์ต่อสังคมหรือชุมชน อยู่เสมอ

3. ความขยันในการปฏิบัติงานของตนเอง หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำงาน ศึกษางาน ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถ ความชำนาญในงานที่เกี่ยวกับตนเอง ใช้เวลาว่าง ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในงานอยู่เสมอ และคิดสร้างสรรค์งานอันเป็นประโยชน์เกี่ยวกับตนเอง

สรุปได้ว่า ความขยัน หมายถึง กระทำที่แสดงออกว่าเมื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ต่าง ๆ นักเรียนมีความกระตือรือร้นตั้งใจทำเต็มที่แต่ไม่เกินกำลังของตัวเอง

1.6.3.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความขยัน

กรมวิชาการ (2523 : 61- 63) ได้ระบุลักษณะพฤติกรรมขยันหมั่นเพียรไว้ดังนี้

1. มาโรงเรียนสม่ำเสมอ ไม่ขาด ถ้าไม่จำเป็น
2. กระตือรือร้นและรักที่จะมาโรงเรียนโดยไม่ต้องให้ใครเตือน
3. ตั้งใจทำงานที่ครูอาจารย์กำหนดให้และทำเสร็จภายในเวลาทุกครั้ง
4. อ่านหนังสือทุกครั้งที่มีเวลาว่าง
5. จัดของใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบอยู่เสมอ
6. เข้าเรียนทุกวิชาไม่ขาดถ้าไม่จำเป็น
7. พยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองเกี่ยวกับการเรียน
8. ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเข้มแข็ง อดทน และเอาธุระไม่ทอดทิ้ง
9. มีความมานะ บากบั่น ที่จะทำงานให้ผิตน้อยที่สุด
10. ชอบศึกษาค้นคว้า สอบถาม หาความรู้ความจริงอยู่เสมอ
11. ไม่ละเลยหรือทอดทิ้งธุระการงานของตน

12. ทำงานต่างๆ เช่น อ่าน - เขียนหนังสือ คิดคำนวณ สังเกตสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เป็นกิจวัตรหรือสม่ำเสมอ

13. ควบคุมตนเองให้ใช้เวลาในการทำงานได้ตามกำหนดเสมอ

14. มีความตื่นตัวและสม่ำเสมอในการทำงานทุกอย่าง

15. ทำงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจ ไม่ละทิ้งหน้าที่ของตนและพยายามทำงานสำเร็จ

16. ตรวจสอบวิธี ปรับปรุงวิธีทำงานให้มีประสิทธิภาพและก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา

17. แสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอโดยเฉพาะในสายวิชางานของตน

18. ใช้เวลาว่างของตนทำงานที่เป็นประโยชน์

19. แนะนำเพื่อนหรือผู้ใกล้ชิดให้ขยันในการเรียน

20. ทำงานกลุ่มที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ

21. ช่วยเหลืองานของครูอาจารย์ หรือเพื่อนเท่าที่จะช่วยได้ด้วยความเต็มใจ และพยายามทำให้ดีที่สุด

22. ช่วยทำงานบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

23. เข้าร่วมทำงานกับหมู่คณะด้วยความเต็มใจและตั้งใจทำให้ดีที่สุด

24. ช่วยเหลือในกิจการงานของบ้านและทางโรงเรียนด้วยความเต็มใจและตั้งใจทำให้ดีที่สุด

25. ช่วยแนะนำและถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนด้วยความเต็มใจ

26. ให้ความคิดเห็นและความร่วมมือในการทำงานของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ

27. ให้ความเอาใจใส่ คอยชวนช่วยเหลือกิจการงานของเพื่อนอย่างใกล้ชิดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ

28. หมั่นตักเตือนเพื่อนร่วมงาน ให้ทำด้วยความเต็มใจและอดทน

29. ช่วยดูแลรักษาความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียนให้สะอาดอยู่เสมอ

30. ช่วยเหลือกิจการของหมู่คณะตามความรู้ความสามารถของตนอย่างเต็มที่

31. ไม่เกี่ยงหรือหลีกเลี่ยงงานของส่วนรวม

32. ช่วยดูแลรักษาทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม

33. พร้อมเพรียงกันทำกิจการทั้งหลายที่พึงกระทำร่วมกัน

34. สนใจและตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมอย่างสม่ำเสมอ

35. มีความเพียรพยายามที่จําหน่ายชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน

36. มีความกระตือรือร้นในการทำงานส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

37. อาสาสมัครทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและชุมชน

38. มีความพยายามอดสาหะในการทำงานที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

39. เสียสละและไม่ทอดทิ้งเพื่อนของส่วนรวมและชุมชน

40. เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน
41. มีความรับผิดชอบไม่ทอดทิ้งธุระหรือหน้าที่ของตนที่มีต่อส่วนรวม
42. ไม่เพิกเฉย ละเลยงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและชุมชน
43. ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งของตนและสังคม
44. ให้มีความร่วมมือและความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่อที่ประชุมหรือส่วนรวม
ทุกครั้งที่มีโอกาส เพื่อการทำงานของส่วนรวมนั้นมีอุปสรรคน้อยที่สุด
45. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ เพื่อปรึกษาหารือกิจการงานกันโดยสม่ำเสมอ

1.6.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์

1.6.4.1 ความหมายของความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์ หมายถึง ไม่คิดทรยศ ไม่โกง (ชิต ภิบาลแทน; และชูลีพร สุสุวรรณ.2541 :158)

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 382) ให้ความหมายคำว่าซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตรงและ
จริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกง และไม่หลอกลวง

อุทุมพร จามรมาน (2548 : 10) ให้ความหมายคำว่าซื่อสัตย์ หมายถึง ความรู้สึกเชื่ออย่างฝังใจ
ที่ได้รับการปลูกฝังมาและทำให้มีการแสดงออกเป็นการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็น
จริง คือ ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

วรวรรณนี้ ราชสงฆ์ (2541 : 36) ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การ
ประพฤติอย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง เช่นตรงต่อหน้าที่ ตรงต่อคำพูด ตรงต่อกฎเกณฑ์
ทั้งตรงต่อตนเองและผู้อื่น

ทวี บุญยเกียรติ (อุบลรัตน์ โปธิโกสม.2523 :19 ; อ้างอิงจาก ทวี บุญยเกียรติ.2515: 49-50)
กล่าวว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความภักดี ความซื่อตรง การประพฤติตนอย่างตรงไปตรงมา ไม่มี
การหลอกลวง เอาจริงเอาจัง

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525 : 129 -131)ได้ให้ความหมายของความ
ซื่อสัตย์ว่า หมายถึง การประพฤติอย่างเหมาะสม และตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่าง
ตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจาใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

พจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2531 : 182) ได้ให้ความหมายของความซื่อสัตย์ว่า
หมายถึง ประพฤติตรง และจริงใจ ไม่คิดทรยศไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

สรุปได้ว่า ความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติตนอย่างถูกต้องและตรงต่อความเป็นจริง
ของนักเรียนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน ซึ่งรวมถึงความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นและความ
ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่

1.6.4.2 ประเภทของความซื่อสัตย์

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 147-148) ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกดังนี้

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือ มีความรู้สึกชอบชีวิต การมีความละเอียด เกรงกลัวต่อการกระทำผิด การไม่พูดลับหลังลวง การไม่คิดโลภในของของผู้อื่นไม่คล้อยตาม พวกที่ลากหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย มั่นคงต่อการทำดีของตน ไม่คดโกง ความตั้งใจทำจริง ประพฤติตรงตามพูดและคิด ในกรณีของนักเรียนจะเห็นความซื่อสัตย์ต่อตนเอง คือเรียนจริง มาโรงเรียนตรงต่อเวลา ทำการบ้านก็ไม่ลอกคนอื่น เวลาสอบก็ตั้งใจสอบ ไม่ทุจริตในห้องสอบ

2. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล คือมีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่น ต่อมิตร ต่อหัวหน้างาน ต่อผู้มีพระคุณลักษณะสำคัญ คือมีความจริงใจต่อผู้อื่น ไม่ชักชวนผู้อื่นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่สอพลอเพื่อหาประโยชน์ส่วนตน เตือนสติแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ไม่คิดริษยากลับแก้ง ไม่ถือเอาของของผู้อื่นมาเป็นของตนโดยการลักขโมย ฉ้อโกง ไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น ยอมรับผิดหากตนเป็นผู้ทำผิดต่อผู้อื่น ไม่ผิดนัด รู้จักเคารพสิทธิ์ของผู้อื่น ไม่หยิบของใช้ของผู้อื่นไปโดยไม่ได้รับอนุญาต มีความประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น

3. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ คือความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนทำ หรือได้รับมอบหมายและทำให้ดีที่สุด ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ ไม่ทุจริตคดโกง ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ประโยชน์ส่วนตน รักษาระเบียบกฎเกณฑ์ ตรงต่อเวลา ไม่เอาเวลาทำงานในหน้าที่ไปใช้ประโยชน์ส่วนตน

4. ความซื่อสัตย์ต่อหมู่คณะ สังคมและประเทศชาติ คือการรักษาความสัตย์ไม่คิดประทุษร้ายต่อหมู่คณะ รักษาความสามัคคี ไม่นำความลับของหมู่คณะ รักษาความสามัคคี ไม่นำความลับของหมู่คณะ สังคมประเทศชาติไปเปิดเผย ไปเป็นต้นเหตุให้คนภายนอกมาทำลายหมู่คณะ ไม่คิดทรยศทำลายสถาบันหลักของชาติ ไม่รวมมือกันทำงานใดๆที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ สำนึกว่าตนเองเป็นพลเมืองของประเทศจะต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีช่วยกันรักษาความสงบสิ่งใดที่สร้างขึ้นเป็นสาธารณสมบัติจะต้องช่วยกันรักษาและรู้จักใช้อย่างทะนุถนอม

หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2525 : 129-131) ได้วิเคราะห์โครงสร้างของความซื่อสัตย์ว่าแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
2. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
3. ความซื่อสัตย์ต่อบุคคล
4. ความซื่อสัตย์ต่อคณะ สังคม และประเทศชาติ

ทวี บุญยเกียรติ (อุบลรัตน์ โพธิโกสม.2523 :19 ; อ้างอิงจาก ทวี บุญยเกียรติ.2515: 49-50)

ได้จำแนกความซื่อสัตย์ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความซื่อตรงต่อตนเอง
2. ความซื่อสัตย์ต่องานที่ทำ
3. ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนฝูง

1.6.5 เอกสารที่เกี่ยวข้องความอดทน

1.6.5.1 ความหมายของความอดทน

ความอดทน หมายถึง ความอดทนต่อการต่อสู้กับตนเองและการต่อสู้อุปสรรคแห่งความสำเร็จ คำว่าต่อสู้กับตัวเองนั้น หมายถึง การปฏิบัติจิตใจของตัวเองให้มีสมรรถภาพ ทำลายปมด้อย หรือสันดาน ความเคยชิน อุปนิสัย หรือนิสัยในทางชั่วให้กลับดีขึ้นถ้าปราศจากความอดทนเสียแล้ว บุคลิกลักษณะประการอื่นๆ เกือบไม่มีความสำคัญเลยดังนั้นการอดทนในการต่อสู้กับจิตใจตนเองนั้นจึงเป็นศิลปะอันสำคัญในการก้าวไปข้างหน้าความอดทนไม่ว่าจะเป็นความอดทนในเรื่องอะไร ย่อมมีประโยชน์แก่ตัวเราเองอย่างยิ่งเกือบกล่าวได้ว่าความอดทนเป็นพลังงานอันยิ่งใหญ่แห่งความสำเร็จ (ประทุมมาศ ตรีวิทย์.2530 : 12 ; อ้างอิงจาก วิเทศกรรมย์.2521 : 681 – 720)

ความอดทน หมายถึง การทำงานหนัก ยากหรืองานที่มีอุปสรรคไม่ย่อท้อจนงานสำเร็จ ไม่แสดงกิริยาต่อต้าน (กรมวิชาการ.2542 : 5)

ชะลอ อุทกภาชน์ (2514 : 121) ได้กล่าวถึงความอดทนว่าเป็นการรักษาบุคลิกภาพของตนให้เป็นที่ยอมรับชมชอบแก่ประชาชนทั่วไป และจะได้รับการยกย่องชมเชยจากสังคมทั่วไปว่าเป็นบุคคลที่มีนิสัยใจคอเยือกเย็น และมีสติยังคิดว่าอะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ

ประทุมมาศ ตรีวิทย์(2530 : 15) ได้ให้ความหมายของความอดทนว่า หมายถึงการทำอะไรบางอย่างเต็มความสามารถ ไม่ย่อท้อถอยต่ออุปสรรค อันจะนำมาซึ่งความสำเร็จทั้งการเรียนและการงาน

สรุปได้ว่า ความอดทน หมายถึง ความสามารถเผชิญต่อความยากลำบากในการทำงานอย่างไม่ท้อถอย มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานจนสำเร็จ รู้จักควบคุมอารมณ์ อดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุด อดทนต่อความอยากมีอยากได้ ตลอดจนรู้จักการรอคอย

1.6.5.2 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความอดทน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2543 :11) ได้ระบุถึงพฤติกรรมของความอดทนว่า ความอดทนเป็นสิ่งที่มนุษย์ควรสะสมไว้เพื่อนำสู่ความสำเร็จ เช่น

1. ทนเขาเล่าเรื่องซ้ำครั้งที่ห้า แม้จะได้ฟังมาแล้วสี่ครั้ง
2. ทนฟังถ้อยคำที่ล่วงเกิน คำที่ไม่พอใจ
3. ทนทำสิ่งที่ไม่ชอบ เพื่อรักษาน้ำใจเพื่อน
4. ทนคำบ่นคำสอนของผู้ใหญ่เพราะว่าท่านหวังดี
5. ทนฟังเพลงที่ไม่ชอบเพราะมีคนอื่นชอบ
6. ทนลำบากเพื่อทำสิ่งที่ลูกค้าพอใจ แม้ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่ม
7. ทนเสียงดังจากข้างบ้าน เมื่อเขาจัดงานวันเกิด
8. ทนทำสิ่งที่เป็ประโยชน์ต่อสาธารณะ แม้ตนเองจะเหนื่อยยากลำบาก
9. ทนเสียงอันตรายเพื่อปกป้องประเทศชาติ แม้อาจเกิดอันตรายกับตนเอง

1.6.6 เอกสารที่เกี่ยวข้องความรับผิดชอบ

1.6.6.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

เชสเตอร์ (อมรรวรรณ แก้วผ่อง. 2542 : 64 ; อ้างอิงจาก Chester.1962 : 102)

กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง สภาพทางอารมณ์ของบุคคลที่มีความรู้สึกเสียใจไม่พอใจ เมื่อไม่ได้ในสิ่งอันควร หรือไม่ได้ละเว้นในสิ่งที่ควรละเว้น เป็นความรู้สึกด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรในเชิงศีลธรรม และคุณธรรมตามสภาพที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่ ผู้นำที่ดียอมยินดีรับผิดชอบพลาดและเต็มใจรับคำตำหนิ ขณะเดียวกันเมื่อรับหน้าที่ใดมาแล้ว จะบากบั่นทำหน้าที่นั้นอย่างดีที่สุดโดยไม่ทอดทิ้งแม้จะมีอุปสรรคนานาประการมาเกี่ยวข้อง

ฟังก์ และแวกแนลส์ (Funk ; Wagnalls.1961 : 2095) กล่าวว่าความรับผิดชอบ หมายถึง การแสดงออกถึงความรับผิดชอบ และรับผิดชอบในการทำงานของตน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจได้ สามารถจัดการเงิน และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพทั้งยังหมายถึง ความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่ หรือข้อตกลงที่ตั้งไว้ตามอุดมคติ กฎของศีลธรรม และหลักของศีลธรรม อีกด้วย

ฟลิปโป (Flippo.1966 : 122) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความผูกพันที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับ ปัจจัย 3 ประการ คือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงานและวัตถุประสงค์

แคทเทล (Cattell. 1963 : 145) กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถในการรับผิดชอบสูงไว้ว่า เป็นบุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ที่มีความบากบั่นพากเพียร ถือศักดิ์ศรี ยึดมั่นในกฎเกณฑ์ ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่ำ คือ คนที่ถือความสะดวกเป็นเกณฑ์ มักหลีกเลี่ยงข้อบังคับ

กอร์ดอน (Gordon. 1963 : 3) อธิบายลักษณะความรับผิดชอบ ได้แก่ ลักษณะพฤติกรรมที่มีความเพียรพยายาม และตั้งใจปฏิบัติงาน จดจ่อกับงานที่ได้รับมอบหมายจนเสร็จหรือมุ่งมั่นในงานที่จะกระทำ แม้มีอุปสรรค เป็นคนที่ไว้วางใจได้ เป็นที่พึ่งพาอาศัยได้รับผิดชอบอย่างจริงจัง

อมรรวรรณ แก้วผ่อง (2542 : 65) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม และละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การรักษาสีทหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเอง และต่อสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ(อมรรวรรณ แก้วผ่อง.2542:65 ; อ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ. 2524 : 22) ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความรู้สึกสำนึกในจิตใจ เมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จ และได้ผลดี และจะต้องรับผลที่เกิดขึ้นทั้งผิดและชอบไม่ใช่รับแต่ความชอบอย่างเดียวแล้วโยงความผิดให้ผู้อื่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์เรียกว่าผู้มีความรับผิดชอบ

กรมสามัญศึกษา (2526: 92) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมว่า หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคมให้ความรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยติดตาม

และแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม เช่น ความสกปรก การรักษาสาธารณสุข ผู้คิดร้ายต่อประเทศชาติ การจลาจล การเสียภาษี เป็นต้น

ซวาล แพร์ตกุล (2514 : 33) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงาน และติดตามผลงานที่ทำไปเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จไปด้วยดี ยอมรับสิ่งที่ตนกระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดี และผลเสียโดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ผลสำเร็จตามที่ได้รับงานมา

คำเพียร ปราณีราช (2542 : 63) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ยอมรับผลการกระทำและพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องด้วยตนเอง

ดวงหทัย แสงวิริยะ (2544 : 37) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลตระหนักในหน้าที่และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และยินดีรับผลพร้อมแก้ไขการกระทำนั้นทั้งทางดีและไม่ดีด้วยความเต็มใจ

วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์ (2527 : 5) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงานว่า หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคไม่ย่อท้อ มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลย ทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผน และป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในวงหน้าที่ตนรับผิดชอบ

จรรยา สุภาพ (2520 : 80) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า คือ การยอมรับและสำนึกในการกระทำของตน ยอมรับผลแห่งการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็ผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะกระทำผิดหรือถูก ไม่ปัดความรับผิดชอบไปให้ผู้อื่นและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ความรับผิดชอบนี้เป็นสิ่งที่เกื้อกูลให้บุคคลปฏิบัติตามหน้าที่ของตนโดยไม่ต้องมีการบังคับเข้มงวดจากผู้อื่น

อาวุธ พรหมมานอก (2534 : 69) กล่าวว่าความรับผิดชอบเป็นลักษณะของบุคคลที่แสดงออกของตนด้วยความเอาใจใส่ ไม่หลีกเลี่ยง มีความพากเพียรเพื่อสู้เป้าหมาย มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลา และพยายามปรับปรุงแก้ไข ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ดี ยอมรับผลการกระทำตนเองด้วยความเต็มใจทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย

เสรี อินทร์คง (2535 : 55) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า คือ ความตั้งใจที่จะทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยงพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้น รู้จักวางแผนและป้องกันความบกพร่อง เสื่อมใสในงานที่ตนรับผิดชอบ

อุทุมพร จามรมาน (2548 : 10) กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่าเป็นความรู้สึกเชื่ออย่างฝังใจ และแสดงออกมาเป็นความมุ่งมั่น ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพากเพียร ละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย และพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น

สสวท. (อุทุมพร จามรมาน.2548 :11; อ้างอิงจาก สสวท. 2530 : 6) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่แสดงถึงความผูกพันต่อหน้าที่ทั้งในด้านการงานและด้านคุณธรรม รวมทั้งผลที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย พฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบ ได้แก่

- พยายามที่จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุด (รักความก้าวหน้า ปรับปรุงอยู่เสมอ ผลงานที่มีคุณภาพ)

- ไม่ละทิ้งหน้าที่ที่กระทำ
- ไม่หาทางหลีกเลี่ยงหรือบ่ายเบี่ยงต่องานที่ต้องการ
- ไม่ละเลยหรือเพิกเฉยต่อสิ่งที่จะนำความเสียหายต่อส่วนรวม
- ตระหนักถึงผลการปฏิบัติหน้าที่
- ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา ไม่เห็นแก่หน้าใคร
- ซื่อตรงต่อหน้าที่ ไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ
- ตรงต่อเวลาที่กำหนดไว้
- ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นและตั้งใจที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความพากเพียร มีความละเอียดรอบคอบ เอาใจใส่ มีระเบียบวินัยในตนเอง ตระหนักถึงผลที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ยอมรับผลการกระทำของตนด้วยความเต็มใจทั้งผลดีและผลเสียและพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้น

1.6.6.2 ประเภทของความรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (อมรรวรรณ แก้วผ่อง.2542 : 66 ;อ้างอิงจาก กระทรวงศึกษาธิการ. 2524 : 22-23) ได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 2 ประเภท คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อสังคม

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง

กระทรวงศึกษาธิการ(อมรรวรรณ แก้วผ่อง.2542:66 ; อ้างอิงจากกระทรวงศึกษาธิการ. 2524 : 22-23) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อตนเองว่า หมายถึง หน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องปฏิบัติต่อตนเอง ดังนี้

- ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน
- ดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และอยู่

ในสภาพที่ดี

- ประพฤติตนเป็นคนดีและมีระเบียบวินัย และคุณธรรม
- เอาใจใส่สุขภาพอนามัยของตนเอง

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (อมรวรรณ แก้วผ่อง.2542:65;อ้างอิงจากระทรวงศึกษาธิการ.

2524 : 22-23) กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมว่า ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชั้นเรียน โรงเรียน ชุมชน ประเทศชาติ จึงมีหน้าที่รับผิดชอบที่จะต้องกระทำต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน เพื่อความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของสังคมนักเรียน

คู่มือการปลูกฝังจริยธรรม และวัฒนธรรมแก่เด็ก (2522 : 12) ได้กล่าวว่ามีนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ควรประกอบไปด้วย

1. ความรับผิดชอบในการเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน และส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น รักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างเต็มที่

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถตนเองและรู้สึกแสดงความคิดเห็น และปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของชุมชน และสังคม บำเพ็ญประโยชน์ และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มที่ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติและสังคมและยังนำความสามารถความรู้ที่ตนมีมาช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆ ของสังคม

จूरรัตน์ นันทยทวิกุล (2538 : 5) ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบออกเป็น 8 ด้าน

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การป้องกันตนเองจากภัยอันตราย รักษาร่างกายให้แข็งแรงบังคับควบคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลสประพฤตินอยู่ในศีลธรรมและละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามควรแก่ฐานะจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหมาะสม

2. ความรับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนเข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดผิดก็ยอมรับว่าทำผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ต่องานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงการงานของตนให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงานและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ

4. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับผลการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อผู้อื่นพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข

เพื่อให้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้น จะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดีและกล้าเผชิญต่อความจริง

5. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่างๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน รู้จักแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนเพื่อความสุข และชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ไขปัญหาที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกันเมื่อมีปัญหาที่ปรึกษา และให้พ่อแม่รับทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่นๆ

6. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนช่วยกันตักเตือน แนะนำเมื่อเห็นเพื่อนทำผิดช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้องและเหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่เอาเปรียบเพื่อนเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

7. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียน ไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจและความสามารถของตนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

8. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่เป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน

กรมสามัญศึกษา (2526 : 108-111) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง

- 1.1 ความรับผิดชอบทางกาย
- 1.2 ความรับผิดชอบทางจิตใจ
- 1.3 ความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ
- 1.4 ความรับผิดชอบทางสติปัญญา
- 1.5 ความรับผิดชอบต่อสังคม

จุฬารัตน์ นันทัยทวิกุล (2538 : 25) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบออกเป็น 8 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. ความรับผิดชอบต่อการศึกษเล่าเรียน
3. ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
4. ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน
5. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว
6. ความรับผิดชอบต่อเพื่อน

7. ความรับผิดชอบต่อสังคม
8. ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน
9. ความรับผิดชอบต่อสังคม

1.6.6.3 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

สาโรช บัวศรี (2522 : 129) ได้อธิบายถึงขอบข่ายของพฤติกรรมของความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานว่า ได้แก่

1. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลงานนั้นๆ
2. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
3. มีอารมณ์หนักแน่น เมื่อเผชิญกับอุปสรรค
4. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
6. มีความเพียรพยายาม
7. มีความละเอียดรอบคอบใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
8. ปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งของตนเองและสังคม
9. ตรงต่อเวลา
10. ยอมรับผลการกระทำของตน

อรทัย จันทวิชานวงษ์ (2523 : 6) กล่าวว่าความรับผิดชอบแสดงออกในรูปของพฤติกรรมต่อไปนี้

1. เอาใจใส่ในการทำงานเพื่อผลของงานนั้นๆ
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
4. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
5. มีความซื่อสัตย์
6. เคารพต่อระเบียบ กฎเกณฑ์
7. มีวินัยในตนเอง
8. มีความละเอียดรอบคอบ
9. ตรงต่อเวลา
10. มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญอุปสรรค
11. ยอมรับผลการกระทำของตน
12. ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเอง และสังคมให้ดียิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2525 : 270) ได้สรุปพฤติกรรมของความรับผิดชอบต่อสังคมกับการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียรในค่านิยมพื้นฐาน 9 ประการ ไว้ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้อยู่เป็นนิจ
2. ฝึกฝนตนเองให้มีความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
3. มีความเข้มแข็ง อดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และแก้ปัญหาที่ปวง
4. ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เต็มที่ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
5. ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
6. คิดชอบ ทำชอบแก้ปัญหาได้
7. ขวนขวายประกอบอาชีพสุจริต
8. รับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม ต่อหน้าที่และการทำงาน
9. ปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อย

นิภา วิจิตรศิริ (2525 : 4) สรุปลักษณะพฤติกรรมของผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ดังนี้

1. เอาใจใส่การทำงานเพื่อผลของงานนั้นๆ
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถเต็มที่
4. กล้าเผชิญต่อความจริง ยอมรับผลการกระทำของตน
5. ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
6. รู้จักหน้าที่ และกระทำตามหน้าที่อย่างดี
7. ไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
8. มีความไว้วางใจได้
9. ตรงต่อเวลา
10. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
11. มีความละเอียดรอบคอบ
12. ดูแลรักษาของส่วนรวมเสมือนของตนเอง
13. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
14. ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเอง

จุรีรัตน์ นันทัยทวิกุล (2538 : 4-5) สรุป ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ดังนี้

1. มีความเอาใจใส่ในงานที่ทำ
2. ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง
3. เต็มใจทำอย่างสม่ำเสมอมีจุดหมายปลายทาง
4. มีสมาธิเพื่อให้งานในหน้าที่ของตนหรืองานที่ได้รับมอบหมายเสร็จเรียบร้อย
5. ติดตามงาน ไม่ละเลยทอดทิ้ง หรือหลีกเลี่ยงงาน
6. หาทางป้องกันไม่ให้เกิดความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบอยู่

7. มีความละเอียดรอบคอบ
8. คิดก่อนทำงานนั้นจะมีผลดี ผลเสียอย่างไรบ้างวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่จะเกิดและหาทางป้องกันไว้ล่วงหน้า เมื่อทำงานเสร็จแล้วต้องตรวจทานดูว่าถูกต้องเรียบร้อยดีหรือยัง
9. ขยันหมั่นเพียร
10. พยายามอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จ
11. ทำงานด้วยความระมัดระวัง เอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง
12. มีความอดทน
13. ควบคุมตนเองได้ดีเมื่อเกิดความเหนื่อยอ่อนหรือเกียจคร้าน
14. มีความตรงต่อเวลา
15. ยอมรับผลการกระทำของตนเอง
16. การปรับปรุงงานของตนให้ดียิ่งขึ้น

ปรีชา ชัยนิยม (2542 : 5-6) ได้ระบุพฤติกรรมความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบต่อตนเองได้แก่

1. ความรับผิดชอบในด้านสติปัญญาและความสามารถ คือ ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นฝึกหัดความรู้และฝึกฝนในด้านประสบการณ์ต่างๆ
2. ความรับผิดชอบในด้านความประพฤติ คือ รู้จักประพฤติตนให้เหมาะสมและละเว้นความชั่ว
3. ความรับผิดชอบในด้านการงาน คือ ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
4. ความรับผิดชอบในด้านเวลา คือ รู้จักตรงต่อเวลาหรือรับผิดชอบงานตามเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎระเบียบต่างๆ และความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครูและอาจารย์ ได้แก่ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ช่วยงานโรงเรียนตามความสามารถ เคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ถนอมของใช้ในโรงเรียน ไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

1.6.7 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรอบคอบ

1.6.7.1 ความหมายของความรอบคอบ

ความรอบคอบ หมายถึง การนำความรู้ต่างๆ มาใช้อย่างระมัดระวัง ทั้งการวางแผนงานและการดำเนินงาน (นันทา ชูติแพทยวิภา.2545 : 65)

พจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน (ชลกานต์ ยุงหนู. 2547 : 9 ; อ้างอิงจากพจนานุกรม ราชบัณฑิตยสถาน. 98/4/2) ให้ความหมายว่า ทัว ถ้วนถี่ ระวังเหตุการณ์ข้างหน้าข้างหลังเสมอ ไม่เผอเรอ

เกรียงศักดิ์ วงศ์เจริญศักดิ์ (2539 : 147) สรุปไว้ว่า ความรอบคอบเป็นลักษณะชีวิตที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าองค์ประกอบลักษณะชีวิตอื่นใดที่กระทำด้วยฝีมือของผู้ที่มีความรอบคอบ การงานนั้นก็มีคุณค่า มีคุณภาพ งานวิชาการที่นักวิชาการค้นคว้าวิจัยอย่างละเอียด

เก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน งานวิจัยนั้นก็มีความสำคัญแก่การอ้างอิงและการนำไปใช้ประโยชน์สู่คนรุ่นต่อไป ความรอบคอบจะนำพาเราไปบนถนนแห่งความสำเร็จที่เราจะรู้ว่าเมื่อเครื่องกีดขวางอยู่ตรงไหน

กล่าวโดยสรุป ความรอบคอบ หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมหรือการกระทำของนักเรียนที่ประพฤติตนที่ดำเนินชีวิตโดยไม่เผอเรอ ระวังเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นข้างหน้าข้างหลังเสมอ การนำความรู้ต่างๆมาใช้อย่างระมัดระวัง ทั้งการวางแผนงานและการดำเนินงาน

1.6.7.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรอบคอบ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรอบคอบ Sufficiency Economy Theory หรือแปลว่า เศรษฐกิจพอเพียง (พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒)

“เศรษฐกิจพอเพียง แปลว่า Sufficiency Economy คำว่า Sufficiency Economy นั้นไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ Sufficiency Economy นี้ไม่มีในตำรา เพราะหมายความว่าเรามีความคิดใหม่...และโดยที่ท่านผู้เชี่ยวชาญสนใจ ก็หมายความว่าเราสามารถที่จะปรับปรุง หรือไปใช้หลักการ เพื่อที่จะให้เศรษฐกิจของประเทศและของโลกพัฒนาดีขึ้น”

1.6.8 เอกสารที่เกี่ยวข้องการควบคุมตนเอง

1.6.8.1 ความหมายของการควบคุมตนเอง

คาร์ล โรเจอร์ (Rogers.1966:116) ได้ให้ความหมายของคำว่า ควบคุม ไว้ 3 ความหมาย

1. การที่ บี. ตั้งเงื่อนไขให้ เอ. โดยไม่มีสิทธิ์ไม่มีเสียงที่จะทำอะไรได้นั้นคือ เราสามารถจะทำนายพฤติกรรมของ เอ. บางอย่างได้ โรเจอร์ส เรียกความหมายนี้ว่า (External – Control) หรือการควบคุมจากภายนอก

2. การที่ บี. ตั้งเงื่อนไขให้ เอ. และ เอ. ยินยอมที่จะกระทำตามเงื่อนไขเป็นบางข้อ ทำให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมบางอย่างของ เอ. ได้ โรเจอร์ส เรียกความหมายนี้ว่า เป็นอิทธิพลของ บี. เหนือ เอ.

3. การที่ เอ. ตั้งเงื่อนไขให้ตนเอง ทำให้เราสามารถทำนายพฤติกรรมบางอย่างของ เอ. ได้ โรเจอร์สเรียกความหมายนี้ว่า Internal – Control หรือ Self – Control นั้นเอง

โรเจอร์ส (Rogers.1966:315) มีความเห็นว่าการควบคุมตนเองนั้นเกี่ยวข้องกับการเลือกตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งจากพฤติกรรมสองพฤติกรรมที่ขัดแย้งกัน

มิสเชล และมิสเชล (Mischel and Mischel.1976 : 84) มีความเห็นว่าพฤติกรรมการควบคุมตนเองเกี่ยวข้องกับขบวนการและพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการได้รับสิ่งที่ดี และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดี โดยอธิบายความหมายของการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือเป็นความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมที่ต้องใช้ความอดทนและการคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รับผลดีตามที่ตนต้องการ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีอันเกิดขึ้นกับตนเอง

ไรท์ (Wright.1975 : 92) อธิบายการควบคุมตนเองว่า คือ ความสามารถของบุคคลที่จะ บังคับนิสัยของตนเอง พฤติกรรมของตนเอง เมื่อเผชิญกับสิ่งยั่วยุและสถานการณ์กดดัน โดยปราศจากรางวัล หรือการสนับสนุนจากภายนอกและเน้นด้วยว่าการควบคุมตนเองเป็นลักษณะสำคัญ อย่างหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคมและจริยธรรม

แบนดูรา (Bandura.1977 : 140) ได้ให้ความหมายการควบคุมตนเองว่าเป็น ความสามารถในการกำหนดตนเองของบุคคลด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็น ในทิศทางที่บุคคลต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใดๆหรืออยู่ในสถานการณ์ที่เกิดปัญหา ความขัดแย้งในใจ

อะเวอริลล์ (Averill.1973 : 286) ได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ความสามารถของ ตนเองในการควบคุม” ว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือทางด้านพฤติกรรม ทางด้านการรับรู้และ ทางด้านการตัดสินใจ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ความสามารถในการทำนายว่าอะไรจะเกิดขึ้นตนจะทำ อะไรบ้าง และทำอะไรไม่ได้ ตนจะสามารถทำงานได้เสร็จหรือไม่ จะมีใครมาขัดขวาง ตลอดจนถึง ความสามารถในการที่จะกระทำให้เกิดผลตามที่ต้องการ ในเวลาและสถานที่ที่ตนต้องการ ความสามารถในการเลือกรับการกระตุ้นและเลือกกระทำ ตลอดจนความสามารถในการทำนายและ ควบคุมผลการกระทำ ซึ่งความสามารถดังกล่าวดังกล่าวถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการควบคุม และการรับรู้การควบคุมโดยตนเองเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุด การควบคุมตนเองจึงมีความเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจและพฤติกรรมของบุคคล (Averill.1973 : 286 - 303 ; and Schmidt.1983 : 221-239)

โซโลมอน และโอเบอร์แลนเดอร์ (Solomon; Oberlander.1974 : 123) ได้ศึกษาวิจัยโดย มุ่งไปที่การควบคุมผลได้คือ การศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของบุคคลว่าพฤติกรรมที่เขากระทำลง ไป จะก่อให้เกิดผลตอบแทนที่ต้องการหรือไม่ รวมทั้งศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าหรือความสำคัญของ ผลตอบแทนที่มี ต่อบุคคล พบว่า ถ้าบุคคลใดเห็นว่าผลตอบแทนกับความพยายามของตนแล้ว บุคคลนั้นจะรับรู้ ว่า สถานการณ์ดังกล่าวเกิดจากอำนาจภายนอก และมีแนวโน้มว่าบุคคลจะลด ประสิทธิภาพในการควบคุมตนเอง ในทางตรงข้าม ถ้าบุคคลใดรับรู้ว่าการกระทำของเขาเป็นสิ่งที่ทำให้เขาได้รับหรือไม่ได้รับผลตอบแทนตามที่ต้องการ บุคคลนั้นจะรับรู้ ว่า สถานการณ์ดังกล่าวเกิดจาก อำนาจของตนเอง และมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะมีการควบคุมตนเองสูงขึ้นการควบคุมตนเองจึง ประกอบไปด้วยการรับรู้ การตัดสินใจ และพฤติกรรมของบุคคล

ทอร์เซนและมานอนี (Thoresen ; Manoney.1974 : 178) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และได้อธิบายถึงการควบคุม ตนเองว่า เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยมีทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เป็นสื่อ ได้แก่ ความ เชื่อในการควบคุมภายในและภายนอก โดยเฉพาะสื่อสำคัญ คือความเชื่ออำนาจภายในตนซึ่ง หมายถึงการที่บุคคลเชื่อว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเขาเป็นผลมาจากการกระทำ หรือความสามารถ ตนเอง นอกจากนี้ความคาดหวังและการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างผลกรรม และการกระทำของ บุคคลในการควบคุมสิ่งแวดล้อมยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการ ควบคุมตนเอง และได้สรุปลักษณะของบุคคลที่ควบคุมตนเองได้ต้องประกอบด้วย

1. มีความสามารถในการเลือกกระทำ หรือมีลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์การกระทำอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
2. รู้จักหาแนวทางในการแก้ปัญหาและวางแผนการดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต
3. รู้จักการปฏิบัติตนในการยับยั้งชั่งใจ และอดทนเมื่อต้องเผชิญกับความยากลำบาก
4. สามารถรับรู้ถึงผลการกระทำของตน รู้จักให้รางวัล และลงโทษตนเองในผลการกระทำนั้น

โรเซนบัม (Rosenbaum.1980: 109-121) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมควบคุมตนเอง โดยอาศัยแนวความคิดพื้นฐานมาจากหลักการการควบคุมพฤติกรรมด้านความคิด(Cognitive Control) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ตลอดจนแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง เพื่อสร้างแบบทดสอบวัดการควบคุมตนเอง และได้สรุปความหมายการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะ ละเว้นการกระทำบางชนิด หรือความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผลและความอดทน เพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการหรือหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่บุคคลมุ่งหวังไว้ แม้เมื่อบุคคลนั้นเผชิญกับปัญหา อุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในจิตใจ ความสามารถดังกล่าวประกอบด้วย

1. การใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและคำพูดบอกตนเองในการควบคุม การแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำ
2. การประยุกต์วิธีการมาใช้แก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น เช่น การวางแผน การให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินตัวเลือก การคาดหมายถึงสิ่งที่จะเกิดตามมา
3. ความสามารถที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจตนเอง
4. การรับรู้ถึงประสิทธิภาพในผลการกระทำของตนเอง (Self- efficacy) เช่นสามารถสังเกตเห็นถึงคุณสมบัติความสามารถของตนเองในการควบคุมสิ่งแวดล้อม หรือ ควบคุมผลการกระทำด้วยตนเอง

สรุปว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของนักเรียนที่สามารถควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และการกระทำที่จะยับยั้งการกระทำตามอำเภอใจ

1.10.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง

การเกิดและการพัฒนาของการควบคุมตนเอง เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์คือ เกิดจากการเรียนรู้ตามกระบวนการถ่ายทอดทางสังคม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู เกิดจากการเรียนรู้เงื่อนไขต่างๆ ของสังคม โดยเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานของตน เรียนจากตัวอย่างที่พบเห็น เรียนจากคำบอกเล่าและอื่นๆ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความเชื่อของแต่ละทฤษฎี ในที่นี้เป็นการศึกษาการควบคุมตนเองตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (นงนุช โรจนเลิศ.2533 : 19)

1.10.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม

นักจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญคือ เบนดูรา (Bandura.1977 : 16-22)

ได้อธิบายแนวคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ ดังนี้

1. พฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ (รวมทั้งพฤติกรรมต่อตนเอง) ที่นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อน (Elementary Reflexes)ล้วนเป็นผลจากการเรียนรู้
2. สิ่งที่มีมนุษย์เรียนรู้คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ โดยเรียนรู้จากผลที่เกิดตามมา (Response Consequence) คือ เรียนรู้ว่าเมื่อเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นเหตุการณ์ใดจะเกิดตามมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์หรือเมื่อกระทำพฤติกรรมใดแล้วผลกรรมที่ตามมาเป็นเช่นไรเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและผลที่เกิดจากพฤติกรรมความรู้ที่มนุษย์เรียนรู้เหล่านี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์
3. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การประสบเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเอง การได้รับผลที่เกิดจากการกระทำต่างๆ ด้วยตนเองแต่เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรงมีข้อจำกัดอยู่มาก เพราะสิ่งที่เรียนรู้มีมากเกินไปเวลาและโอกาสของผู้เรียนจะอำนวย นอกเหนือจากนี้ผลการกระทำบางอย่างก็เป็นอันตรายถ้าจะต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเรียนรู้ทางสังคมที่เบนดูราเน้นก็คือ การเรียนรู้จากแบบอย่าง (Learning Through Modeling) โดยเฉพาะตัวแบบใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ และพฤติกรรมของพ่อแม่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร และการเรียนรู้โดยชบวนการสังเกต (Process of observational Learning) ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรมและผลรวมที่ตามมาจากการกระทำของผู้อื่น การได้ยิน การได้ฟัง คำบอกเล่า การได้อ่านข่าวสาร บันทึกของผู้อื่น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางอ้อม และจะเป็นข้อมูลที่บุคคลนำมาพิจารณาสำหรับการกระทำพฤติกรรมใหม่ในอนาคตต่อไป
5. ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้ของมนุษย์จะพัฒนาเป็นความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์มีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้สอดคล้องกับความเชื่อ
6. การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) ได้แก่ การคิดในเชิงประเมินโดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานความเชื่อที่เกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมหนึ่งพฤติกรรมใดและนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้
7. ภายหลังการเรียนรู้ มนุษย์จะเลือกเลียนแบบเฉพาะพฤติกรรมที่เขาเห็นคุณค่ามากกว่าพฤติกรรมที่ถูกกลบโหม้ หรือมิได้รับรางวัล หากเห็นผลกรรมที่ได้รับย่อมมีผลจูงใจให้มนุษย์กระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมและเกิดความคาดหวังต่อแรงเสริมที่จะได้รับความคาดหวังนี้เองที่ทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรม เพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา นั่นคือมนุษย์จะต้องมีการควบคุมตนเองและประเมินตนเอง นั่นเอง

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบ

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

เพตฮาเซอร์ และสไมคิน (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 1; อ้างอิงจาก Padhazur ; & Schmelkin.1991) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่ใช้ลดตัวแปร โดยการรวมตัวแปรจำนวนมากเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ชุดตัวแปรที่มีขนาดเล็กลงที่เรียกว่า องค์ประกอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการออกแบบเพื่อระบุองค์ประกอบ (Factor) หรือมิติ (Dimension) ที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรที่สังเกตได้

เดเนียล (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. 2549. : Online; อ้างอิงจาก Daniel. 1988) ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบไว้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบถูกออกแบบมาเพื่อใช้ตรวจสอบโครงสร้างของชุดตัวแปร และเพื่อใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในรูปของจำนวนที่น้อยที่สุดของตัวแปรแฝงที่สังเกตไม่ได้ ซึ่งตัวแปรแฝงที่สังเกตไม่ได้เหล่านี้จะถูกรเรียกว่า “องค์ประกอบ”

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดมณี (2528 : 114) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) คือ เทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการลดปริมาณข้อมูลให้น้อยลง (data reduction) เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ และทำให้ทราบถึงโครงสร้างและแบบแผน (structure and pattern of data)

อุทุมพร จามรมาน (2532 : 2 – 3) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการทางสถิติ ที่ช่วยนักวิทยาศาสตร์แขนงใหม่ ๆ ในการพัฒนาสาขาวิทยาศาสตร์ วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถช่วยนักวิทยาศาสตร์ในการให้คำจำกัดความหมายของตัวแปรให้ชัดเจนยิ่งขึ้นและช่วยตัดสินใจว่าควรศึกษาตัวแปรใดบ้าง ตัวแปรใดเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวแปรใด

บุญชม ศรีสะอาด (2535 : 178 – 179) ได้กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดและลักษณะของการวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) คือ เทคนิคทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ผลการวัด โดยใช้เครื่องมือหรือเทคนิคหลายชุดหรือหลายด้าน (อาจใช้แบบทดสอบแบบวัด แบบสำรวจ ฯลฯ อาจใช้ชุดเดียวกันแต่มีการแยกวัดเป็นหลายด้านหรือหลายชุดก็ได้) ผลการวิเคราะห์จะช่วยให้ทราบว่า เครื่องมือหรือเทคนิคเหล่านั้นวัดในสิ่งเดียวกัน หรือที่เรียกว่า วัดองค์ประกอบร่วมกันหรือไม่ มีกี่องค์ประกอบ เครื่องมือหรือเทคนิคเหล่านั้นวัดแต่ละองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจะพิจารณาผลการวิเคราะห์แล้วให้หลักเหตุผลระบุ (หรือกำหนดชื่อ) องค์ประกอบที่วัดนั้น ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบจะปรากฏค่าต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ ค่า Communality ซึ่งเขียนแทนด้วย h^2 เป็นค่าความแปรปรวนที่แต่ละด้านแบ่งให้กับแต่ละองค์ประกอบ เป็นส่วนที่ชี้ถึงว่าแต่ละด้านวัดองค์ประกอบนั้นร่วมกับตัวแปรอื่นมากน้อยเพียงใด ค่า Eigen Value เป็นผลรวมกำลังสองของสัมประสิทธิ์ขององค์ประกอบรวมในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 1 จึงจะถือเป็นองค์ประกอบหนึ่ง ๆ ที่แท้จริง Factor Loading เป็นค่านำหน้าขององค์ประกอบที่แต่ละด้านวัดในองค์ประกอบนั้น ๆ ผู้วิจัยอาจต้องทราบว่า เครื่องมือหรือเทคนิคที่ใช้วัดพฤติกรรมนั้น วัดอะไรร่วมกันบ้าง (มีองค์ประกอบอะไรบ้าง) หรือผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวัดตามทฤษฎีต้องการทราบว่า เมื่อนำไปใช้วัดจริง

จะปรากฏผลตรงตามทฤษฎีหรือแนวคิดนั้น หรือไม่ก็สามารถทำได้โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ศิริชัย พงษ์วิชัย (2544 : 396) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัจจัยไว้ว่า เป็นการจัดกลุ่มตัวแปรที่มีลักษณะเหมือน ๆ กันไว้ด้วยกัน โดยจะพิจารณาค่าความสัมพันธ์ทั้งที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน (ทางบวก) หรือทิศทางตรงกันข้าม (ทางลบ) การรวมกลุ่มตัวแปรโดยวิธีนี้จะเป็นการรวมกลุ่มหรือผสมตัวแปรเข้าด้วยกันแบบเชิงเส้นตรง (Linear Combination) และจะสร้างเป็นตัวแปรใหม่ที่เรียกว่า Factor หรือถือว่าเป็นตัวแปรตัวแทนกลุ่มนั่นเอง โดยตัวแปรแต่ละตัวที่ถูกนำมารวมกันนี้จะมีน้ำหนักในการรวมตัวแตกต่างกัน ในการวิเคราะห์ครั้งหนึ่ง ๆ จะมี Factor ได้หลาย Factor ทั้งนี้เพราะตัวแปรที่ใส่เข้าไปทั้งหมดอาจจะถูกจัดไว้เป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้หลายกลุ่ม กลุ่มหนึ่ง ๆ ก็คือ 1 Factor และตัวแปรหนึ่งอาจจัดเข้าไปอยู่ในกลุ่มใด ๆ ได้มากกว่า 1 กลุ่ม ถ้าผู้วิจัยต้องการที่จะแยกให้ชัดเจนว่าตัวแปรหนึ่ง ๆ ควรจะเป็นสมาชิกของ Factor หรือกลุ่มเดียวสามารถทำได้โดยวิธีที่เรียกว่า การหมุนแกน (Rotation) ซึ่งในขั้นสุดท้ายจะได้ Factor ที่เป็นตัวแทนกลุ่มที่ประกอบไปด้วยตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกเพียงกลุ่มเดียว

กัลยา วานิชย์บัญชา (2546 : 4) กล่าวว่า Factor Analysis หรือการวิเคราะห์ปัจจัยหรือบางครั้งเรียกว่า การวิเคราะห์ตัวประกอบ เป็นเทคนิคที่จะจับกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือ Factor เดียวกัน โดยตัวแปรที่อยู่ใน Factor เดียวกันจะมีความสัมพันธ์กันมาก ซึ่งความสัมพันธ์นั้นอาจจะเป็นในทิศทางบวก หรือทิศทางลบก็ได้ ส่วนตัวแปรที่อยู่คนละ Factor จะไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ปัจจัยหรือการวิเคราะห์องค์ประกอบไว้ดังนี้

1. เพื่อลดจำนวนตัวแปร โดยรวมตัวแปรหลาย ๆ ตัวให้อยู่ในกลุ่ม หรือปัจจัย (Factor) เดียวกันโดยที่จำนวนปัจจัยจะน้อยกว่าจำนวนตัวแปร โดยการนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในปัจจัยเดียวกัน และตั้งชื่อหรือกำหนดชื่อปัจจัยที่แสดงถึงความหมายของตัวแปรต่าง ๆ ที่อยู่ในปัจจัยนั้น ๆ

2. เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Confirmatory) ในงานวิจัยบางเรื่อง ผู้วิจัยต้องกำหนดความสำคัญหรือน้ำหนักให้กับตัวแปร เช่น ถ้าต้องการสร้างดัชนีวัดประสิทธิภาพ การทำงาน ซึ่งจะพิจารณาจากตัวแปรหลาย ๆ ตัว เช่น ผลงาน (X_1) ระยะเวลาปฏิบัติงาน (X_2) จำนวนวันลา (X_3) โดยสมการความสัมพันธ์ คือ

$$P = W_1X_1 + W_2X_2 + W_3X_3$$

โดยที่ P = ประสิทธิภาพการทำงาน

W_1, W_2, W_3 เป็นน้ำหนักของตัวแปร X_1, X_2, X_3 ตามลำดับ

กรณีที่ผู้วิจัยกำหนดค่า W_1, W_2, W_3 เองอาจจะไม่ถูกต้องนัก ผู้วิจัยสามารถใช้เทคนิค Factor Analysis ในการตรวจสอบความถูกต้องของค่าดังกล่าวได้

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 122 – 123) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ช่วยให้นักวิจัยสร้างองค์ประกอบจากตัวแปรหลาย ๆ ตัวแปร โดยรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นองค์ประกอบเดียวกัน และแต่ละองค์ประกอบ คือ

ตัวแปรแฝงอันเป็นคุณลักษณะที่นักวิจัยต้องการศึกษา และกล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบมีอยู่ 2 ประการ คือ

1. เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบรวมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบช่วยให้นักวิจัยลดจำนวนตัวแปรลงและได้องค์ประกอบ ซึ่งทำให้เข้าใจลักษณะของข้อมูลได้ง่าย และสะดวกในการแปลความหมาย รวมทั้งทราบ แบบแผน (pattern) และโครงสร้าง (structure) ความสัมพันธ์ของข้อมูลด้วย

2. เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับแบบแผนและโครงสร้างความสัมพันธ์ของข้อมูล

ทินสเลย์ และทินสเลย์ (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 1; อ้างอิงจาก Tinsley ;& Tinstey. 1987.) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นเทคนิคการวิเคราะห์เพื่อลดจำนวนตัวแปรจำนวนมากที่มีความเกี่ยวข้องกันให้เป็นจำนวนมิติแฝง หรือมิติที่ซ่อนเร้น (latent or hidden dimension) ที่มีขนาดเล็กลง เป้าหมายของการวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้ได้แนวคิดที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรจำนวนน้อยลง เพื่อใช้ในการอธิบายความแปรปรวนร่วมได้สูงสุดในเมทริกซ์ความสัมพันธ์ นักวิจัยสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบในการพัฒนาทฤษฎี ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) และการประเมินทฤษฎี ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) การวิเคราะห์องค์ประกอบจึงมี 2 ประเภทแตกต่างกันตามจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อใช้ในการสำรวจข้อมูลและกำหนดจำนวนองค์ประกอบที่มีอยู่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นการสร้างทฤษฎี และสร้างความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของคะแนนแบบทดสอบ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจตอบคำถามเกี่ยวกับความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง เช่น คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบนี้วัดสิ่งที่แบบทดสอบต้องการจะวัดหรือไม่ องค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์หรือไม่

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อใช้ตรวจสอบหรือยืนยันองค์ประกอบที่กำหนดไว้แล้วตามทฤษฎี เป็นการทดสอบทฤษฎี

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์ (2549 : Online). กล่าวว่าจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 ประการ คือ

1. เพื่อสำรวจหรือค้นหาตัวแปรแฝงที่ซ่อนอยู่ภายใต้ตัวแปรที่สังเกตหรือวัดได้เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis)

2. เพื่อพิสูจน์ ตรวจสอบหรือยืนยันทฤษฎีที่ผู้อื่นค้นพบ เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation factor analysis)

อุทุมพร จามรمان (2532 : 5) กล่าวว่าไว้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบจะวิเคราะห์ใน 2 ลักษณะ คือ

1. เพื่อบรรยาย ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อให้ได้สิ่งที่ซ่อนอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis)

2. เพื่อพิสูจน์ สันนิษฐาน ตรวจสอบสมมติฐาน หรือข้อค้นพบของผู้อื่น เรียกว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation factor analysis)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นสถิติวิเคราะห์เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรเพื่อลดจำนวนหรือรวมกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ที่มีเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกัน และกำหนดชื่อแทนองค์ประกอบนั้น เพื่อให้เข้าใจและสามารถอธิบายคุณลักษณะขององค์ประกอบหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษาได้จากกลุ่มตัวแปรที่สังเกตได้ รวมทั้งทราบแบบแผน (Pattern) และโครงสร้าง (Structure) ความสัมพันธ์ของข้อมูลสำหรับสร้างทฤษฎี และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2 ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 123 – 124) กล่าวว่า ในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีข้อตกลงเบื้องต้น ซึ่งจำแนกได้ 3 ประการ คือ ข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบ ข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยความเป็นอิสระระหว่างองค์ประกอบ และข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านการบวกของความแปรปรวนขององค์ประกอบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบ ตามข้อตกลงเบื้องต้นข้อนี้ตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวมีความแปรผันเนื่องจากองค์ประกอบร่วม (Common factor = F) และองค์ประกอบเฉพาะ (Unique factor = U) กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือ ความแปรปรวนในตัวแปรสังเกตได้นั้นเป็นผลมาจากตัวแปรสาเหตุ คือ องค์ประกอบร่วม และองค์ประกอบเฉพาะการที่ตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันนั้น เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้มีองค์ประกอบร่วมเป็นตัวเดียวกัน เมื่อพิจารณาค่าของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวที่วัดในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standard score) จะได้โมเดลสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบในรูปสมการ ดังนี้

$$Z = (a_1)(F_1) + (a_2)(F_2) + \dots + U = \sum aF + U$$

2. ข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยความเป็นอิสระระหว่างองค์ประกอบ ตามข้อตกลงเบื้องต้นข้อนี้ องค์ประกอบร่วมและองค์ประกอบเฉพาะของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวเป็นอิสระต่อกัน หรือความแปรปรวนร่วมระหว่างองค์ประกอบร่วมและองค์ประกอบเฉพาะมีค่าเป็นศูนย์

3. ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านการบวกของความแปรปรวนขององค์ประกอบ ตามข้อตกลงเบื้องต้นข้อนี้จะวิเคราะห์ความแปรปรวนในตัวแปรสังเกตได้ออกเป็นผลบวกของความแปรปรวนขององค์ประกอบร่วมและความแปรปรวนขององค์ประกอบเฉพาะ นั่นคือ เมื่อมีตัวแปรสังเกตได้ในรูปคะแนนมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์และความแปรปรวนเป็นหนึ่ง จากโมเดลสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบนำสมการมายกกำลังสอง และหาผลรวมจะได้ความแปรปรวนของตัวแปร Z ซึ่งมีค่าเท่ากับหนึ่ง มีค่าเท่ากับผลบวกของความแปรปรวนจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้ (เทอมความแปรปรวนร่วมทุกเทอมเป็นศูนย์ ตามข้อ 2)

$$V(Z) = 1 = (a_1)^2 V(F_1) + (a_2)^2 V(F_2) + \dots + V(U)$$

เนื่องจากองค์ประกอบ F_1, F_2, \dots อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานด้วย ดังนั้นค่าความแปรปรวนจึงเป็นหนึ่ง ส่วนความแปรปรวนขององค์ประกอบเฉพาะนั้นประกอบด้วยส่วนที่เป็นความแปรปรวนเนื่องจากการวัด หรือความคลาดเคลื่อนในการวัด แทนด้วย e^2 และส่วนที่เป็นความแปรปรวนเนื่องจากลักษณะเฉพาะของตัวแปร แทนด้วย p^2 ดังนั้น จะได้สมการแสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนของตัวแปร Z ดังนี้

$$1 = [(a_1)^2 + (a_2)^2 + \dots] + p^2 + e^2$$

$$= [h^2] + p^2 + e^2$$

2.3 ประเภทของการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบแบ่งตามจุดมุ่งหมายได้เป็น 2 ประเภท คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis หรือ EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmation factor analysis หรือ CFA) ซึ่งการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 2 ประเภทมีความแตกต่างกันดังที่ สตีเวน (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 1-2. ; อ้างอิงจาก Stevens. 1996.) ได้เปรียบเทียบไว้ดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (การสร้างทฤษฎี)	การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (การทดสอบทฤษฎี)
- พื้นฐานทางทฤษฎีน้อย	- ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางทฤษฎีหรืองานวิจัยที่เข้มแข็ง
- ใช้กำหนดจำนวนองค์ประกอบ	- จำนวนองค์ประกอบกำหนดไว้แรกเริ่ม
- กำหนดว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันหรือไม่สัมพันธ์กัน	- องค์ประกอบที่กำหนดไว้แรกเริ่มกำหนดไว้สัมพันธ์กันหรือไม่สัมพันธ์กันทุกองค์ประกอบหรือบางองค์ประกอบ
- ตัวแปรมีอิสระที่จะกำหนดน้ำหนักอยู่ทุกองค์ประกอบ	- ตัวแปรถูกกำหนดให้มีน้ำหนักอยู่เฉพาะองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง

ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2549 : Online) กล่าวว่าเนื่องจากข้อจำกัดของรูปแบบองค์ประกอบเชิงสำรวจมีมาก จึงทำให้มีผู้พัฒนาต่อมาเป็นรูปแบบองค์ประกอบเชิงยืนยัน ซึ่งมีข้อตกลงที่เปลี่ยนแปลงไปคือ

1. อาจมีคู่ของ Common factors ที่สัมพันธ์กันได้
2. ตัวแปรที่สังเกตได้จะต้องเป็นผลโดยตรงจาก Common factors
3. ตัวแปรที่สังเกตได้จะต้องเป็นผลโดยตรงจาก Unique factors
4. คู่ของ Unique factors สามารถสัมพันธ์กันได้

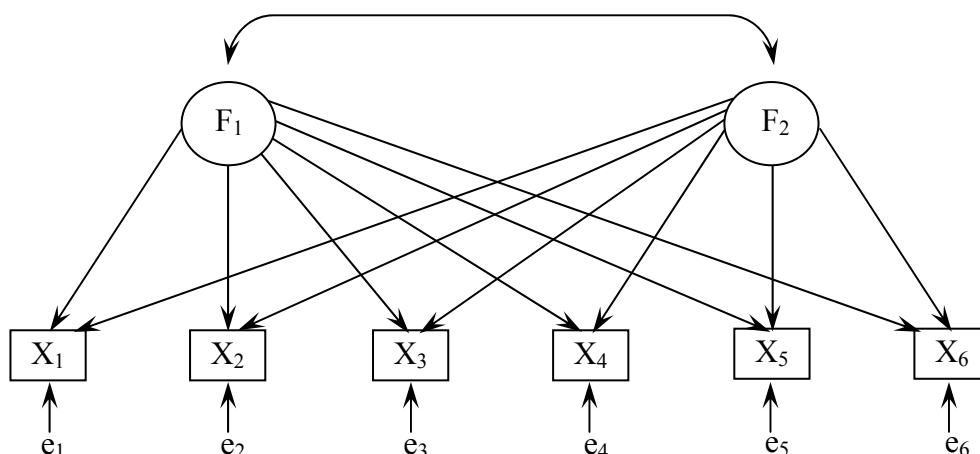
ความแตกต่างระหว่างวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีข้อแตกต่างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 6 ; อ้างอิงจาก Pedhazur ;& Schmelkin. 1987.) ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ทุกตัวแปรมีค่าน้ำหนักอยู่ในทุกองค์ประกอบ แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน นักวิจัยต้องกำหนดว่าตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักอยู่ในองค์ประกอบไหน และสามารถกำหนดค่าคงที่ของน้ำหนักองค์ประกอบได้

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ สามารถกำหนดให้ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หรือองค์ประกอบทั้งหลายไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ไม่สามารถกำหนดว่าองค์ประกอบบางองค์ประกอบสัมพันธ์กัน แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถกำหนดได้ว่าองค์ประกอบอันไหนที่มีความสัมพันธ์กันและยังกำหนดขนาดความสัมพันธ์ได้

3. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของตัวแปรไม่สัมพันธ์กัน แต่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสามารถกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน และอาจถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการทดสอบโมเดล ดังแสดงในภาพประกอบที่ 4 และ 5 ตามลำดับ

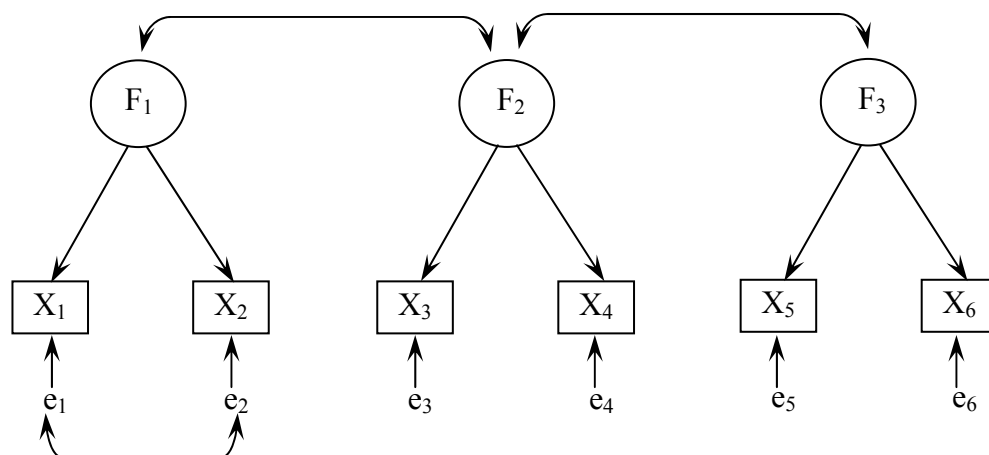
ภาพประกอบ 4 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

- ตัวแปร F ใน \bigcirc คือ องค์ประกอบร่วม (common factor) หรือตัวแปรแฝง (latent)
- ตัวแปร X ใน \square คือ ตัวแปรที่สังเกตได้ หรือดัชนี (indicator)
- ตัวแปร e คือ องค์ประกอบเฉพาะหรือตัวแปรความคลาดเคลื่อน ซึ่งตัวแปร e จะไม่สัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างตัวแปรความคลาดเคลื่อนและไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบร่วม (ไม่มีลูกศรเชื่อม) และความคลาดเคลื่อนแต่ละตัวมีผลกระทบต่อตัวแปรที่สังเกตได้เพียงตัวเดียว

- ลูกศรที่เชื่อมเป็นเส้นตรงจากองค์ประกอบไปยังตัวแปรที่สังเกตได้แสดงว่า

องค์ประกอบส่งผล หรือมีอิทธิพลโดยตรงต่อตัวแปรสังเกตได้

- ตัวแปรแต่ละตัวได้รับผลมาจากตัวแปรความคลาดเคลื่อน (e)
- ลูกศรโค้งที่มีหัวลูกศร 2 ด้านเชื่อมระหว่างองค์ประกอบร่วม แสดงว่าองค์ประกอบร่วมสององค์ประกอบมีความสัมพันธ์กัน
- การวิเคราะห์ประกอบเชิงสำรวจ องค์ประกอบร่วมมีอิทธิพลต่อตัวแปรสังเกตได้ทุกตัว

ภาพประกอบ 5 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

จากภาพประกอบ 5 ตัวแปรบางตัวได้รับอิทธิพลโดยตรงจากองค์ประกอบร่วมบางตัว (เช่น X_1 และ X_2 ได้รับผลมาจากองค์ประกอบร่วม F_1) และในภาพประกอบ 2 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้กำหนดให้ความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กัน เช่น e_1 และ e_2 มีเส้นโค้งเชื่อมความสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังกำหนดให้องค์ประกอบร่วม F_1 มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบร่วม F_2 และองค์ประกอบร่วม F_2 มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบร่วม F_3

2.3.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis)

อรพินทร์ ชูชม (2543 : 2 – 4) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเป็นเทคนิคการวิเคราะห์เพื่อระบุหาจำนวนองค์ประกอบ (องค์ประกอบที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง) ที่อยู่ภายใต้ชุดของตัวแปรที่สังเกตได้ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และกำหนดว่าองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ กระบวนการนี้ยังสามารถใช้ประเมินความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบทดสอบได้

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบได้แก่ ตัวแปรที่สังเกตหรือวัดได้เป็นการรวมกันเชิงเส้นตรงขององค์ประกอบ โครงสร้างทางคณิตศาสตร์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบค่อนข้างคล้ายคลึงกันกับสมการถดถอยพหุคูณ แต่ต่างกันที่สมการถดถอยเป็น ตัวแปรเดียว แต่โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบไม่ใช่ตัวแปรเดียว แต่แทนด้วยกลุ่มของตัวแปรซึ่งเป็นองค์ประกอบ

ที่เราเรียกว่าองค์ประกอบร่วม (Common factor) และองค์ประกอบที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยองค์ประกอบร่วมที่เรียกว่าองค์ประกอบเฉพาะ (unique factor) ดังเช่น สมการโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบที่อยู่ในรูปตัวแปรมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

$$Z = (a_1)(F_1) + (a_2)(F_2) + \dots + U = \sum aF + U$$

X = ตัวแปรมาตรฐาน

F = องค์ประกอบร่วม

U = องค์ประกอบเฉพาะ ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบร่วม

k = จำนวนองค์ประกอบ

A = ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

i = ลำดับที่ของตัวแปร

การประมาณค่าองค์ประกอบอ้างอิงมาจากตัวแปรที่สังเกตได้และสามารถประมาณค่าได้จากการรวมกันเชิงเส้นตรงของตัวแปรต่าง ๆ ดังสมการต่อไปนี้

$$F_{jk} = \sum_{i=1}^p W_{ji} X_{ik}$$

W_{ji} ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบสำหรับองค์ประกอบ j ในตัวแปร i

F_{jk} ค่าองค์ประกอบขององค์ประกอบ j สำหรับคนที่ k

p จำนวนตัวแปร

2.2.1.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

คิม และ เมลเลอร์ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 128 ; อ้างอิงจาก Kim; & Mueller. 1978 : 10 – 11; อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 4 – 9) ได้แบ่งวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมเมทริกซ์สหสัมพันธ์
2. การสกัด (Extraction) องค์ประกอบเบื้องต้น
3. การหมุนแกน (Rotation)
4. การสร้างตัวแปรประกอบหรือสเกลองค์ประกอบ

1. เมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix)

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบขั้นตอนแรกตัวแปรทุกตัวจะถูกคำนวณเมทริกซ์สหสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากเป้าหมายของการวิเคราะห์ความแปรปรวน คือการหาองค์ประกอบที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ ดังนั้นตัวแปรที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจึงเหมาะสำหรับการที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ เมทริกซ์สหสัมพันธ์จะให้ภาพว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ถ้าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ มีขนาดเล็กหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรเหล่านั้นไม่น่าจะรวมกันเป็นองค์ประกอบร่วม (Common matrix) ได้ ไม่เหมาะสมที่จะนำเมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

สถิติที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1) Bartlett's test of sphericity เป็นการทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ โดยที่เมทริกซ์เอกลักษณ์ค่าตรงแนวเส้นทแยงมุมทุกค่ามีค่าเป็น 1 และนอกเหนือแนวนี้มีค่าเป็น 0 เกณฑ์การพิจารณาถ้าค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบ Sphericity มีขนาดใหญ่ และระดับนัยสำคัญทางสถิติมีขนาดเล็ก แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของประชากรไม่น่าจะเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ แสดงว่าเมทริกซ์ สหสัมพันธ์นั้นมีความเหมาะสมที่จะใช้วิเคราะห์องค์ประกอบต่อไปได้ ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ได้ เนื่องจากระดับนัยสำคัญทางสถิติมีค่ามาก ไม่เหมาะสมที่จะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ

2) The Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) หรือ Measure of sampling adequacy เป็นดัชนีเปรียบเทียบขนาดของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่สังเกตได้ และขนาดของสหสัมพันธ์พาร์เชียลระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ เมื่อขจัดความแปรปรวนของตัวแปรอื่น ๆ ออกไปแล้วเกณฑ์ของค่า KMO ไคเซอร์ (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 5 ; อ้างอิงจาก Kaiser. 1974) ระบุว่าถ้าค่า KMO น้อยกว่า 0.5 ไม่สามารถยอมรับได้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ค่า KMO ยิ่งเข้าใกล้ 1 จะเหมาะสมมากในการใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ

3) Communality (ค่าการร่วมกันของตัวแปร) หมายถึง องค์ประกอบร่วมสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร ค่าการร่วมกันของตัวแปรมีค่าไม่เกิน 1 พิสัยอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่า 0 แสดงว่าองค์ประกอบร่วม ไม่สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรได้ และค่า 1 แสดงว่าความแปรปรวนทั้งหมดสามารถอธิบายตัวแปรนั้นได้ด้วยองค์ประกอบร่วม ค่าการร่วมกันของตัวแปร ได้มาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรอื่น ๆ หรือองค์ประกอบที่สกัดได้ (ตัวแปรอิสระ) กับตัวแปรนั้น (ตัวแปรตาม) เป็นดัชนีบ่งชี้ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรและตัวแปรอื่น ๆ ถ้าค่า Communality (หรือ R^2) มีค่าน้อย ควรจะขจัดตัวแปรนั้นออกจากชุดของตัวแปรที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป

2. การสกัดองค์ประกอบ (Factor extraction)

การสกัดองค์ประกอบมีหลายวิธี ได้แก่ 1) Principle components analysis 2) Unweighted least squares 3) Generalized least squares 4) Maximum likelihood 5) Principle – axis factoring 6) Alpha 7) Image เพื่อให้ได้การประมาณองค์ประกอบร่วมจำนวนน้อยที่สุดที่สามารถอธิบายความผันแปรร่วมกับชุดตัวแปรเดิมที่มีขนาดใหญ่ได้ แต่ละวิธีแตกต่างกันในเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดความเหมาะสมที่พอดี (Good fit) วิธีที่นิยมใช้คือ Principle components analysis จะใช้เมื่อการรวมกันเชิงเส้นตรงของตัวแปรที่สังเกตได้ไม่มีความสัมพันธ์กัน นั่นคือ การแปลงกลุ่มของตัวแปรที่สัมพันธ์กันมาให้เป็นชุดของตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน (Principle component) การสกัดองค์ประกอบแบบนี้จะไม่ Unique factor ดังนั้นทุกตัวแปรจะไม่มีค่าการร่วมของตัวแปรเท่ากับ 1 ทั้งนี้ เนื่องจากการคำนวณส่วนประกอบให้มีจำนวนเท่ากับตัวแปรในการวิเคราะห์เริ่มแรกของการสกัดโดยวิธีการนี้ แต่หลังจากการสกัดแล้วค่าการร่วมของตัวแปรจะเปลี่ยนไป ทั้งนี้เพราะว่าองค์ประกอบที่เหลืออยู่ไม่สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดของตัวแปรได้

เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาในการกำหนดจำนวนองค์ประกอบ ในขั้นตอนการสกัดองค์ประกอบ อาจพิจารณาเกณฑ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยกำหนดจำนวนองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1) ค่า Eigenvalue ขององค์ประกอบที่มีค่ามากกว่า 1 ในการกำหนดจำนวนองค์ประกอบที่จะใช้ในโมเดล โดยการคัดเลือกองค์ประกอบที่อธิบายความแปรปรวนร่วมได้มากกว่า 1 ไว้ องค์ประกอบที่มีความแปรปรวนน้อยกว่า 1 น่าจะมีตัวแปรที่น้อยกว่าตัวแปรเดียวอยู่ในองค์ประกอบนั้น เพราะว่าแต่ตัวแปรมีความแปรปรวนเท่ากับ 1 ดังนั้น ไม่ควรคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่า Eigenvalue น้อยกว่า 1 ไว้

2) Scree test เป็นการพล็อตกราฟระหว่างองค์ประกอบและความแปรปรวนร่วมของแต่ละองค์ประกอบ (Eigenvalue) โดยจุดที่แสดงการแบ่งแยกที่ชัดเจนระหว่างความชันและความลาดขององค์ประกอบ จุดนั้นจะใช้เป็นการกำหนดจำนวนองค์ประกอบ

3) การทดสอบความเหมาะสมของโมเดลองค์ประกอบ (Goodness of fit of the factor model) โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ จำนวนองค์ประกอบที่เหมาะสมได้จากการที่ค่าสถิติไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4) จำนวนองค์ประกอบที่ต้องการควรร่วมกันอธิบายความแปรปรวนร่วมได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 6 ; อ้างอิงจาก Gorsush. 1983)

3. การหมุนแกน (Rotation)

การหมุนแกนเป็นขั้นตอนหนึ่งของการวิเคราะห์องค์ประกอบที่พยายามแปลงองค์ประกอบที่ได้มาให้ได้โครงสร้างที่ง่ายต่อการแปลความหมาย หรือได้องค์ประกอบที่มีความหมายทางเนื้อหาสาระ กล่าวคือ ทำให้ตัวแปรมีความสัมพันธ์สูงมากกับองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง เพื่อให้องค์ประกอบต่างๆ แตกต่างจากกัน ถ้าองค์ประกอบหลายองค์ประกอบมีค่าน้ำหนักสูงในตัวแปรเดียวกัน หรือตัวแปรจำนวนมากมีขนาดความสัมพันธ์ระดับปานกลางกันหลายองค์ประกอบ จะยากในการแปลความหมาย ดังเช่น ค่าที่ได้การสกัดองค์ประกอบหรือองค์ประกอบที่ยังไม่ได้

หมุนแกน ตัวแปรและองค์ประกอบที่ได้มักจะสัมพันธ์กันในรูปที่ไม่สามารถแปลความหมายได้ องค์ประกอบส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรจำนวนมาก ดังนั้นจึงต้องมีการหมุนแกน เพื่อให้สามารถแปลความหมายขององค์ประกอบได้ วิธีการหมุนมี 2 วิธีคือ Orthogonal และวิธี Oblique Rotation โดยที่วิธีการหมุนแกนไม่ส่งผลต่อสภาพความเหมาะสม (Goodness of fit) ขององค์ประกอบ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนเมทริกซ์องค์ประกอบ แต่ค่า Communalities และร้อยละของการอธิบายความแปรปรวนรวมรวมไม่ได้เปลี่ยนไป แต่เปลี่ยนเฉพาะร้อยละของการอธิบายความแปรปรวนที่ได้จากแต่ละองค์ประกอบ วิธีการหมุนแกนที่ต่างกันอาจจะทำให้ได้องค์ประกอบที่ค่อนข้างแตกต่างกัน

1) Orthogonal Rotation เป็นวิธีการหมุนแกนที่ทำให้ได้องค์ประกอบที่ไม่มี ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การแปลความหมายองค์ประกอบที่ได้จากวิธีการหมุนแกนแบบนี้ง่ายกว่า วิธีการหมุนแกนแบบ Oblique Rotation ถึงแม้วิธีหมุนแกนแบบ Orthogonal จะได้ผลลัพธ์ที่ง่ายกว่า ในการอธิบาย แต่ผลลัพธ์ที่ได้ไม่สะท้อนสภาพธรรมชาติที่แท้จริงของตัวแปร ซึ่งตัวแปรต่าง ๆ จะมีความสัมพันธ์กัน การหมุนแกนแบบ Orthogonal มีหลายวิธี ดังนี้

1.1) วิธีการ Varimax เป็นวิธีการที่พยายามลดจำนวนตัวแปรให้เหลือน้อยที่สุด โดยตัวแปรนั้นมีค่าน้ำหนักสูงในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น เพื่อช่วยการแปลความหมายองค์ประกอบ

1.2) วิธีการ Quartimax เป็นวิธีการที่เน้นการแปลความหมายตัวแปร วิธีการนี้ มักจะให้ผลลัพธ์ในรูปองค์ประกอบทั่วไปที่มีน้ำหนักอยู่ในระดับปานกลางถึงสูงสำหรับตัวแปรต่าง ๆ

1.3) วิธีการ Equamax เป็นวิธีการที่ผสมวิธีการ Varimax ที่ทำให้ได้ องค์ประกอบที่แปลความหมายได้ง่าย และวิธีการ Quartimax ที่ทำให้ตัวแปรแปลความหมายได้ง่าย ผลที่ได้จากวิธีการ Quartimax และ Varimax ค่อนข้างได้ผลที่คล้ายคลึงกัน

วิธีหมุนแกนแบบ Orthogonal ได้เมทริกซ์โครงสร้าง (Structure matrix) ที่แสดงค่า น้ำหนักองค์ประกอบ ได้แก่ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบ

2) Oblique Rotation เป็นวิธีการหมุนแกนที่องค์ประกอบต่าง ๆ ต่างมีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่แทนความเป็นจริงตามสภาพธรรมชาติ แต่วิธีการนี้มีปัญหาที่ว่า การแปลความหมายจะซับซ้อน เพราะต้องแปลความหมายทั้งโครงสร้างองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบ วิธีการหมุนแกนแบบ Oblique ยังให้ค่า Communalities ของตัวแปรไว้แบบเดิม เช่นเดียวกับวิธีการหมุนแกนแบบ Orthogonal แต่ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) และค่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับตัวแปรไม่ใช่ค่าเดียวกันเหมือนที่ได้จากวิธีหมุนแกนแบบ Orthogonal ค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากการหมุนแกนแบบ Oblique คือ ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย บางส่วน (Partial regression coefficient) ระหว่างตัวแปรกับองค์ประกอบนั้นหลังจากขจัดอิทธิพล ขององค์ประกอบอื่น ๆ ปรากฏผลในเมทริกซ์แบบแผน (Pattern matrix) ทั้งนี้เพราะว่าองค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กัน วิธีการหมุนแกนแบบ Oblique ที่นิยมใช้ คือ วิธี Oblimin ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ได้ โครงสร้างที่ง่ายที่แสดงว่าองค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

4. คะแนนองค์ประกอบ (Factor score)

เป้าหมายหนึ่งของการวิเคราะห์องค์ประกอบ คือ ลดจำนวนตัวแปรจำนวนมากให้เหลือเป็นจำนวนองค์ประกอบที่น้อยกว่า ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประมาณค่าคะแนนองค์ประกอบสำหรับหน่วยตัวอย่างแต่ละคน เพื่อแทนค่าองค์ประกอบของคนนั้นเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

จากโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบ องค์ประกอบสามารถประมาณค่าจากการรวมกันเชิงเส้นตรงของตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

$$F_{jk} = \sum_{i=1}^p W_{ji} X_{ik}$$

X_{ik} ค่ามาตรฐานของตัวแปร i สำหรับคนที่ k

W_{ji} ค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบสำหรับองค์ประกอบ j ในตัวแปร i

F_{jk} ค่าองค์ประกอบขององค์ประกอบ j สำหรับคนที่ k

p จำนวนตัวแปร

การประมาณค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน และให้ผลลัพธ์ในรูปคะแนนที่ต่างกัน วิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบที่ได้จากการใช้โปรแกรม SPSS มีดังนี้

- 1) วิธี Anderson – Rubic ให้คะแนนองค์ประกอบที่ไม่สัมพันธ์กันโดยมีค่าเฉลี่ย = 0 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1 ถึงแม้ว่าองค์ประกอบแรกเริ่มจะถูกประมาณค่าว่ามีความสัมพันธ์กัน
- 2) วิธี Bartlett มีค่าเฉลี่ย = 0 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1
- 3) วิธี Regression factor scores คะแนนองค์ประกอบที่ได้จากวิธีการนี้ สามารถสัมพันธ์กันได้ถึงแม้ว่าองค์ประกอบจะถูกกำหนดให้เป็นอิสระต่อกัน โดยมีค่าเฉลี่ย = 0 ค่าความแปรปรวนเท่ากับค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองระหว่างคะแนนองค์ประกอบที่ประมาณค่าและค่าองค์ประกอบจริง

ถ้าใช้วิธีการ Principal components extraction วิธีการประมาณค่าคะแนนองค์ประกอบทั้ง 3 วิธี การให้คะแนนองค์ประกอบแบบเดียวกัน

การหาคะแนนองค์ประกอบที่นิยมใช้มากในทางปฏิบัติ ได้แก่ การรวมคะแนนของตัวแปรหรือข้อสอบที่ประกอบเป็นองค์ประกอบ (ตัวแปรใดมีน้ำหนักมากอยู่ในองค์ประกอบใด ตัวแปรนั้นสังกัดอยู่ในองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด) โดยข้อที่อยู่ในองค์ประกอบให้มน้ำหนักเท่ากับ 1 และข้อที่ไม่ได้อยู่ในองค์ประกอบให้มน้ำหนักเท่ากับ 0

2.3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

เสรี ชัดรัมย์ (2547 : 23-24) กล่าวถึงข้อตกลงเบื้องต้นใหญ่ ๆ เกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบมี 2 ประการดังนี้

1. ข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ วิธี CFA มีข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติทั่วไป 3 ประการดังนี้

1.1 ข้อมูลควรมีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติ (Normal distribution) มีความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย (Homoscedasticity) และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่เป็นแบบเส้นตรง (Linear relationships) เนื่องจากการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการ แก้มการ ถดถอยหลาย ๆ สมการ

1.2 โมเดล CFA มีเทอมความคลาดเคลื่อน (Error term) ที่เรียกว่า เศษเหลือ ข้อตกลงเบื้องต้นทั่ว ๆ ไปในเรื่องเทอมความคลาดเคลื่อนมีว่า 1) ต้องไม่สัมพันธ์กับตัวแปรแฝงใด ๆ ในโมเดล 2) เป็นอิสระจากเทอมความคลาดเคลื่อนตัวอื่น ๆ 3) มีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติ แต่ปัจจุบันข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงเป็นแบบปกติพหุนาม (Multivariate normal) ฝ่าฝืนได้ กรณีกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลกรณีเทอมความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์กันได้

1.3 กลุ่มตัวอย่างควรมีการแจกแจงแบบเชิงเส้นกำกับ (Asymptotic) กลุ่มตัวอย่างยังมีขนาดใหญ่ยิ่งเข้าใกล้ค่าอนันต์ กล่าวคือ ค่าสถิติไค-สแควร์มีแนวโน้มที่จะมีค่าสูง ทำให้ค่าสถิติไค-สแควร์มีโอกาสให้ค่านัยสำคัญ ($p \leq .05$) ซึ่งชี้ว่าโมเดลองค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่สอดคล้องกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก (น้อยกว่า 100 หน่วยตัวอย่าง) มีความน่าจะเป็นที่จะปฏิเสธโมเดลที่ถูกต้อง (True model) มากขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กมีความเสี่ยงในการเกิดความคลาดเคลื่อนประเภทที่ II (type II error) เพิ่มขึ้น

การฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นเหล่านี้ อาจทำให้โมเดลองค์ประกอบไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และอาจทำให้ดัชนีวัดความสอดคล้องให้ค่าไม่ดีนัก รวมทั้งผู้วิจัยอาจสรุปโครงสร้างองค์ประกอบไม่ถูกต้อง ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว โครงสร้างองค์ประกอบนั้นถูกต้อง

2. ข้อตกลงเบื้องต้นเรื่องวิธีประมาณค่าพารามิเตอร์ การประมาณค่าความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood : ML) ในวิธี CFA ซึ่งเป็นวิธีที่มีความแกร่งมากที่สุด มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

2.1 ไม่มีข้อคำถามเดียว ๆ หรือข้อคำถามกลุ่มใด อธิบายข้อคำถามอื่นในกลุ่มข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์

2.2 คะแนนจากข้อคำถามต้องมีลักษณะการแจกแจงแบบปกติพหุนาม

ข้อตกลงเบื้องต้นข้อแรกแสดงให้เห็นว่า ข้อคำถามในเครื่องมือต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน (มีความสัมพันธ์กันสูง) วิธี ML ไม่มีความแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องนี้ ดังนั้นผู้วิจัยไม่ควรใช้ข้อคำถามที่มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไปประมาณค่าพารามิเตอร์ ส่วนข้อตกลงเบื้องต้นข้อสองเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยาก แต่วิธี ML มีความแกร่งต่อการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นนี้ เว้นแต่ในกรณีกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กและโมเดลมีความซับซ้อน ดังนั้น ผู้วิจัยควรใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100 - 200 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป หรือในกรณีตรวจสอบเครื่องมือที่มีตั้งแต่ 3 องค์ประกอบขึ้นไป ควรใช้กลุ่มตัวอย่าง 500 หน่วยตัวอย่างขึ้นไป

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2542 : 150) กล่าวว่า ปัจจุบันนักวิจัยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน แทนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจกันมากขึ้น เพราะการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีรูปแบบการวิเคราะห์ที่หลากหลายและได้ผลการวิเคราะห์ไม่สอดคล้องกัน นอกจากนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจมีข้อตกลงเบื้องต้นที่เข้มงวดและไม่ตรงกับความจริง เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นการปรับปรุงจุดอ่อนของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้เกือบทั้งหมด ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมีความสมเหตุสมผลตรงกับความเป็นจริงมากกว่าในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจนักวิจัยต้องมีทฤษฎีสนับสนุนในการกำหนดเงื่อนไขบังคับ (constraints) ซึ่งใช้ในการวิเคราะห์หาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ และเมื่อได้ผลการวิเคราะห์แล้วยังมีการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์อีกด้วย รวมทั้งยังมีการตรวจสอบโครงสร้างของโมเดลว่ามีความแตกต่างกันระหว่างตัวอย่างหลาย ๆ กลุ่มหรือไม่ วัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมี 3 ข้อ คือ

1. เพื่อตรวจสอบทฤษฎีที่ใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์องค์ประกอบ
2. เพื่อสำรวจและระบุองค์ประกอบ
3. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างตัวแปรใหม่ แต่เทคนิคการวิเคราะห์

องค์ประกอบเชิงยืนยันนี้สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลโดยมีข้อตกลงเบื้องต้นน้อยกว่าเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เช่น ส่วนที่เป็นความคลาดเคลื่อนอาจสัมพันธ์กันได้ เป็นต้น

อรพินทร์ ชูชม (2543 : 6) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นโมเดลการทดสอบทางทฤษฎี ตรงข้ามกับวิธีการสร้างทฤษฎีที่การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจใช้ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันนักวิจัยเริ่มต้นด้วยการมีสมมติฐานก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ โมเดลหรือสมมติฐานนี้กำหนดว่าตัวแปรตัวไหนจะมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบอะไรและองค์ประกอบอะไรบ้างที่สัมพันธ์กัน สมมติฐานนี้วางอยู่บนรากฐานทางทฤษฎีหรือหลักฐานการวิจัย (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 6 ; อ้างอิงจาก Steven. 1996) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันยังใช้เป็นวิธีการที่ใช้ประเมินความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง

2.3.2.1 ข้อจำกัดของวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้ใช้กันแพร่หลายมากขึ้นในปัจจุบันนี้ เพราะมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยอำนวยความสะดวกในการวิเคราะห์ข้อมูล และนอกจากนี้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มาก เช่น (อรพินทร์ ชูชม. 2543 : 6 ; อ้างอิงจาก Mulaik. 1987.) กล่าวว่าการหาความรู้ที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์องค์ประกอบจะไม่มีวิธีการที่ดีสมเหตุสมผลที่จะสกัดความรู้จากประสบการณ์โดยปราศจากข้อตกลงเริ่มต้นที่แน่นอน นอกจากนี้โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบรวมเป็นโมเดลเชิงเส้นตรงที่เหมาะสมกับข้อมูลบางประเภทเท่านั้น ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลหลายประเภทที่ไม่ใช่เส้นตรง การกำหนดความสัมพันธ์เชิงเหตุผลหลายประเภทที่ไม่ใช่เส้นตรง การกำหนดความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงอาจจะทำให้ผลที่ได้ผิดความหมายไป

โครงสร้างองค์ประกอบที่ได้จากการการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจถูกกำหนดและขึ้นอยู่กับวิธีการสกัดและการหมุนแกนที่มีหลายวิธีการ ซึ่งทำให้ผลการวิเคราะห์ที่ได้ไม่สอดคล้องกัน และไม่ถูกต้อง เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจไม่ได้ให้วิธีที่จะบ่งบอกถึงบางสิ่งๆที่ผิดของข้อตกลง เพราะว่าเทคนิคออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูล ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจใช้เสนอแนะสมมติฐานมากกว่าตรวจสอบความรู้ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจยังมีความยากลำบากในการแปลความหมายขององค์ประกอบที่ได้มา เพราะว่านักวิจัยขาดความรู้เริ่มแรก ประกอบกับบางครั้งองค์ประกอบร่วมเกิดจากการรวมตัวที่มีความสัมพันธ์กันตามข้อมูลที่ปรากฏ แต่ไม่มีความหมายเชิงเนื้อหาสาระที่ร่วมกันได้ แต่อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจเหมาะสมที่จะใช้ในการเสนอแนะสมมติฐานสำหรับการวิจัยต่อไป

ขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป AMOS ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่นำเสนออาจอยู่ในรูปข้อมูลดิบประกอบไปด้วยค่าหรือคะแนนที่ได้จากตัวแปรต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกับการเตรียมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ หรืออาจเสนอตารางเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หรืออาจเสนอตารางเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของตัวแปร

2. การกำหนดโมเดล การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ต้องมีการกำหนดโมเดลที่จะใช้ทดสอบ ว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบร่วมหรือตัวแปรแฝงอะไร และตัวแปรที่สังเกตได้แต่ละตัวนั้นจัดอยู่ในองค์ประกอบอะไร พร้อมทั้งกำหนดว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ที่ทดสอบนั้นองค์ประกอบต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน (Oblique) หรือเป็นอิสระต่อกัน (Orthogonal) รวมทั้งกำหนดว่าความคลาดเคลื่อนของตัวแปรต่างๆ เป็นอิสระต่อกันหรือมีความสัมพันธ์กัน

นอกจากนี้โมเดลจะต้องมีความจำเพาะระบุได้ (Identification) โดยกำหนดน้ำหนักสัมประสิทธิ์ถดถอยของมาตรการวัดของตัวแปรที่สังเกตไม่ได้ หรือไม่ทราบค่า ให้มีค่าเป็น 1 ข้อบังคับเหล่านี้เพียงพอให้โมเดลมีความจำเพาะ (กล่าวคือ ในโปรแกรม AMOS ค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบของตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งในองค์ประกอบนั้นต้องสามารถมีค่าเท่ากับ 1 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของความคลาดเคลื่อนมีค่าเท่ากับ 1 ทุกตัว เพื่อสร้างหน่วยของการวัดสำหรับตัวแปรที่สังเกตไม่ได้ ที่จะทำให้โมเดลมีความจำเพาะระบุได้)

3. การประมาณค่าพารามิเตอร์หรือรูปแบบของน้ำหนักองค์ประกอบ กำหนดค่าคงที่ (Fixed) หรืออิสระ (Free) ได้แก่ การประมาณค่าน้ำหนักองค์ประกอบหรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและองค์ประกอบ การกำหนดพารามิเตอร์คงที่ หมายถึง การกำหนดค่าพารามิเตอร์ตามทฤษฎีที่คาดหวังไว้ให้มีค่าเฉพาะ ส่วนการกำหนดค่าพารามิเตอร์อิสระ เป็นการที่ผู้วิจัยไม่ทราบค่าพารามิเตอร์นั้น ยอมให้ค่าพารามิเตอร์นั้นถูกประมาณค่าได้

การใช้โปรแกรม AMOS ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ตามโมเดลที่กำหนดไว้ ต้องมีการกำหนดค่าน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบของตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งให้มีค่าเท่ากับ 1 เพื่อให้มาตรารวัดมีความหมายมีหน่วยของการวัด ถ้าขาดหน่วยของการวัดสำหรับตัวแปรที่สังเกตไม่ได้จะเป็นสาเหตุทำให้โมเดลไม่สามารถระบุได้ (Nonidentification)

4. การทดสอบความเหมาะสมที่พอดี (Goodness of fit tests) เป็นการทดสอบความสอดคล้องเหมาะสมที่พอดีระหว่างโมเดลที่กำหนดไว้กับข้อมูล เพื่อดูว่าโมเดลที่ถูกทดสอบนั้นได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธ ถ้าโมเดลได้รับการยอมรับ นักวิจัยจึงแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (path coefficient) ในโมเดล (ในโมเดลที่ไม่มีความเหมาะสม ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่มีนัยสำคัญไม่มีความหมาย) ซึ่งโปรแกรม AMOS จะให้การวัดความเหมาะสมที่พอดี 25 ค่า ในที่นี้จะเสนอดัชนีการทดสอบความเหมาะสมที่พอดีบางค่า ดังนี้

(1) ค่า Chi – square test เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของโมเดลกับข้อมูล โดยทำการทดสอบนัยสำคัญของโมเดล ค่า Chi – square test ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมกับข้อมูล แต่ถ้าค่า Chi – square มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่าโมเดลมีความไม่เหมาะสมสอดคล้องกับข้อมูล

(2) Goodness of – fit tests (GFI) เป็นการวัดปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายโดยโมเดล GFI มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 โดยค่า GFI = 1 หมายถึง โมเดลมีความเหมาะสมที่สมบูรณ์ ค่า GFI ควรค่ามากกว่า .90 ถือว่าโมเดลยอมรับได้ แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมกับข้อมูล ถ้าค่า GFI มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงมีโมเดลมีความเหมาะสมกับข้อมูลมาก

(3) Adjust goodness – of – fit index (AGFI) มีค่า 0 – 1 ถ้าค่า AGFI เข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมสมบูรณ์ดี ค่า AGFI เข้าใกล้ 0 แสดงว่าโมเดลไม่มีความเหมาะสม

(4) Root mean square residual (RMSEA) เป็นรากกำลังสองของค่าเฉลี่ยของค่าคลาดเคลื่อนยกกำลังสองหรือค่าความแตกต่างของความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง และของโมเดล ถ้าค่า RMSEA เข้าใกล้ 0 แสดงว่าโมเดลที่กำลังทดสอบมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูล

(5) Comparative Fit Index (CFI) หรือ Bentler Comparative Fit Index เป็นการเปรียบเทียบความเหมาะสมของโมเดลที่มีอยู่กับโมเดลศูนย์ (Null model) ที่กำหนดให้ตัวแปรแฝงในโมเดลไม่สัมพันธ์กัน (Independent Model) CFI มีค่าตั้งแต่ 0 – 1 CFI เข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมดีมาก

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

3.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพอเพียง

นันทา ชุตติแพทย์วิภา (2545 : 104) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะการจัดการสิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พระขวัญชัย ศรีพรรณ (2546 : 65) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาพุทธศาสนา โดยใช้การสอนแบบอริยสัจกับการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนวิชาพุทธศาสนาด้วยการสอนแบบอริยสัจกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการใช้แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์ (2546 : 100) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประพฤติตนตามคุณธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนหลักสูตรในพุทธศาสนาด้วยการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอนแบบไตรสิกขาผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนหลักสูตรในพุทธศาสนาด้วยการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบไตรสิกขามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีการประพฤติตนตามคุณธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่เรียนหลักสูตรในพุทธศาสนาด้วยการสอนแบบโยนิโสมนสิการมีการประพฤติตนตามหลักคุณธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนหลักสูตรในพุทธศาสนาด้วยการสอนแบบไตรสิกขามีการประพฤติตนตามหลักคุณธรรมในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์องค์ประกอบ

สายพิน ศรีสวรรณรัตน์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 1,150 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบวัดคุณลักษณะบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นตามวิธีการของลิเคิร์ท ผลการวิจัยพบว่าบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไม่ว่าจะพิจารณาโดยรวมหรือแยกตามเพศมี 10 องค์ประกอบ คือ สติปัญญา ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความอดทน ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นอิสระ ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ ความมีเหตุผล ความอยากรู้ อยากเห็น และความมั่นคงทางอารมณ์

กันดิศ ชลสินธุ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครู ของครูกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นครูกลุ่มกรุงธนใต้ สังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นครู ผลการวิจัยพบว่า จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีการวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญ และทำการวิเคราะห์หุมนแกนแบบอโรทอนอล วิธีแวนิแมกซ์ ได้จำนวน 7 องค์ประกอบ ซึ่งตั้งชื่อดังนี้ 1) ความเมตตากรุณา 2) คุณธรรมและจริยธรรม 3) ความมั่นคงทางอารมณ์ 4) ความรู้ความสามารถ 5) บุคลิกภาพ 6) ความรับผิดชอบ และ 7) มนุษยสัมพันธ์

จักรกฤษ ทาแปง (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีของไอแซงค์ที่มีขนาดกลุ่มตัวอย่างต่างกัน โดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดแพร่ จำนวน 1,347 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีของไอแซงค์ที่วัดคุณลักษณะด้านการแสดงตัว ด้านอารมณ์แปรปรวน และด้านพฤติกรรมทางจิต ผลการศึกษา พบว่า 1) แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพที่นำไปใช้กับทุกขนาดกลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบโครงสร้างสอดคล้องกับโครงสร้างตามแนวทฤษฎีของไอแซงค์ 2) แบบสอบถามวัดบุคลิกภาพที่ใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ขนาด 500 คน 750 คน 1,000 คน และ 1,250 คน มีจำนวนองค์ประกอบ จำนวนข้อความในแต่ละองค์ประกอบ คำนี้น้ำหนักองค์ประกอบ และดัชนีความกลมกลืนมีค่าสอดคล้องกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง 250 คน จะมีจำนวนองค์ประกอบ คำนี้น้ำหนักองค์ประกอบ และดัชนีความกลมกลืนสอดคล้องกัน ยกเว้นจำนวนข้อในองค์ประกอบด้านอารมณ์แปรปรวนไม่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ขนาดกลุ่มตัวอย่างอื่น ส่วนองค์ประกอบด้านการแสดงตัว และด้านพฤติกรรมทางจิตมีจำนวนข้อสอดคล้องกันกับขนาดกลุ่มตัวอย่างอื่น

อารยา สุวะมาตย์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนโดยรวมและจำแนกตามระดับชั้น และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบจำแนกตามระดับชั้น กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 1,322 คน เครื่องมือเป็นแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองทั้ง 5 ด้าน ผลการศึกษาพบว่า เมื่อรวมกลุ่มตัวอย่างได้ องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองมี 5 องค์ประกอบ คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถในการปรับตัว ความไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค ความกล้า และความน่าเชื่อถือ เมื่อแยกพิจารณาตามระดับชั้น องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 5 องค์ประกอบ คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถในการปรับตัว ความไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค ความกล้า และการพึ่งตนเอง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มี 5 องค์ประกอบ คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถในการปรับตัว ความมั่นคงทางจิตใจ ความกล้าหาญ และความน่าเชื่อถือ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบโดยจำแนกตามระดับชั้นเรียน ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยในองค์ประกอบด้านความเป็นตัวของตัวเอง ความสามารถในการปรับตัว ความน่าเชื่อถือ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนองค์ประกอบด้านความกล้า และความไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ (2540 : บทคัดย่อ) วิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จและนักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทางการเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนของอัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ ฯ สังกัดคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จำนวน 934 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดความเป็นผู้นำจำนวน 81 สถานการณ์ โดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีเทคนิคแกนสำคัญ (PC) และหมุนแกนแบบอโรทอนอล ด้วยวิธีแวนิแมกซ์ ได้องค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) ความยุติธรรม 3) ความเชื่อมั่นในตนเอง 4) ความใจกว้าง มีความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 41.2 % ของความแปรปรวนทั้งหมด และจำนวนสถานการณ์ทั้งหมด 36 สถานการณ์ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8915 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนองค์ประกอบของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จและนักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทางการเรียน พบว่า คะแนนองค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จต่ำกว่าคะแนนของนักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในองค์ประกอบ 1, 3 และ 4 ส่วนในองค์ประกอบ 2 พบว่า คะแนนองค์ประกอบของนักเรียนที่ประสบผลสำเร็จจะสูงกว่าคะแนนของนักเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อุไร จันทรสว่าง (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนโดยคำนึงถึงขนาดโรงเรียนและระดับชั้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ปี การศึกษา 2539 จำนวน 1,527 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือในการเก็บรวบรวม

ได้แก่ แบบสอบถามคุณภาพชีวิตในโรงเรียนจำนวน 55 ข้อ พบว่า คุณภาพชีวิตในโรงเรียนมี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ปฏิภิกิริยาต่อครู 2) ความพอใจในโรงเรียน 3) ความมุ่งมั่นในการทำงาน และ 4) ความสุขเมื่ออยู่ในโรงเรียน องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางแตกต่างกับโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ส่วนในโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดเล็กไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และองค์ประกอบคุณภาพชีวิตตามของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มาลี เพ็ชรชะ (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบมโนภาพแห่งตน โดยจำแนกตามสภาพแวดล้อมและการอบรมเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดนครนายก จำนวน 1,015 คน เครื่องมือเป็นแบบทดสอบวัดมโนภาพแห่งตน จำนวน 76 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบของนักเรียนทั้งในเขตเทศบาล นอกเทศบาล และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ได้องค์ประกอบมโนภาพแห่งตนที่ชัดเจน 7 องค์ประกอบ คือ สติปัญญาและความสามารถ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมทางการเรียน พฤติกรรมทางสังคม ความวิตกกังวล ความสุข ความพอใจ และความคาดหวังของสังคม องค์ประกอบมโนภาพแห่งตนของนักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดมี 9 องค์ประกอบ คือ สติปัญญา ความสามารถ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมทางการเรียน พฤติกรรมทางสังคม ความวิตกกังวล ความสุข ความพอใจ ความคาดหวังของสังคม และความสามารถในการคบเพื่อน

พัชรินทร์ หาดทราย (2548 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม 1 เป็นครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอนโรงเรียนเดียวกับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา ที่สำเร็จการศึกษาจากโครงการ สควค. จำนวน 545 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มที่ 2 เป็นครูวิทยาศาสตร์ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาเคมี ชีววิทยา และฟิสิกส์ จากโครงการ สควค. ปีการศึกษา 2541 – 2546 จำนวน 545 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามสมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัศึกษามี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านปฏิบัติการสอน 3) ด้านเจตคติทางวิทยาศาสตร์ 4) ด้านคุณลักษณะความเป็นครู ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ทั้งสองกลุ่มประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้และความสามารถในการสอน เจตคติทางวิทยาศาสตร์ และการสำนึกในความเป็นครู แต่ค่าน้ำหนักแต่ละองค์ประกอบของครูวิทยาศาสตร์มีค่าไม่เท่ากัน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าการวิเคราะห์องค์ประกอบสามารถกำหนดคุณลักษณะ (Trait) ของสิ่งที่ศึกษาออกมาเป็นโครงสร้างของคุณลักษณะได้ชัดเจนขึ้นดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ทราบองค์ประกอบหรือโครงสร้างของคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนว่าประกอบไปด้วยคุณลักษณะด้านใดบ้าง

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2 จำนวน 132 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 3,211 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two- Stage Random Sampling) จำนวน 801 คน โดยมีรายละเอียดการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และขั้นตอนในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. สืบหาข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งทุติยภูมิ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้วเขต 2 แล้วจัดทำกรอบของการสุ่ม (Sampling Unit)โดยอาศัยการแบ่งตามขนาดของโรงเรียน เมื่อพิจารณาจากขนาดของโรงเรียน พบว่ามีความแตกต่างกัน โดยที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้วเขต 2 ได้แบ่งขนาดของโรงเรียนออกเป็น 7 ขนาดตามจำนวนนักเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนขนาดที่ 1	มีจำนวนนักเรียน	1-120	คน
2. โรงเรียนขนาดที่ 2	มีจำนวนนักเรียน	121-300	คน
3. โรงเรียนขนาดที่ 3	มีจำนวนนักเรียน	301-600	คน
4. โรงเรียนขนาดที่ 4	มีจำนวนนักเรียน	601-900	คน
5. โรงเรียนขนาดที่ 5	มีจำนวนนักเรียน	901-1,200	คน
6. โรงเรียนขนาดที่ 6	มีจำนวนนักเรียน	1,201 – 1,500	คน
7. โรงเรียนขนาดที่ 7	มีจำนวนนักเรียนมากกว่า	1500	คน

จากการสำรวจพบว่า ไม่ปรากฏโรงเรียนขนาดที่ 6 และขนาดที่ 7 เนื่องจากโรงเรียนขนาดที่ 6 และที่ 7 เป็นขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงมีขนาดโรงเรียนประถมศึกษา 5 ขนาด ซึ่งมีจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้งสิ้น 3,211 คน โดยทำการสุ่มมาร้อยละ 20 ของแต่ละขนาดโรงเรียนได้โรงเรียนขนาดต่างๆดังนี้

โรงเรียนขนาดที่ 1 มีจำนวน 10 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองเทา โรงเรียนบ้านนางาม โรงเรียนบ้านหนองหมู โรงเรียนบ้านหนองหล่ม โรงเรียนบ้านหนองยาง โรงเรียนบ้านโนน โรงเรียนบ้านบ่อหลวง โรงเรียนวัดสารคุณสมสร โรงเรียนบ้านวังรี และ โรงเรียนบ้านหนองใหญ่

โรงเรียนขนาดที่ 2 มีจำนวน 11 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านคลองหว้า โรงเรียนบ้านพร้าว โรงเรียนสระปทุม โรงเรียนประชาเกษตรพัฒนา โรงเรียนบ้านหนองแวง โรงเรียนบ้านบุกะสัง โรงเรียนบ้านบ่อนางชิง โรงเรียนบ้านหนองปรือ โรงเรียนชุมชนบ้านใหม่หนองไทร โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสาวเอ้ และ โรงเรียนกรุงเทพ

โรงเรียนขนาดที่ 3 มีจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียน ส. ไทยเสรีอุตสาหกรรม 3 โรงเรียนบ้านหนองบัว โรงเรียนร่มเกล้า โรงเรียนบึงกริม โรงเรียนบ้านเขาพรหมสุวรรณ และโรงเรียนอพ.คลองน้ำใส

โรงเรียนขนาดที่ 4 มีจำนวน 1 โรงเรียนได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าเกวียน

โรงเรียนขนาดที่ 5 มีจำนวน 1 โรงเรียนได้แก่โรงเรียน อนุบาลศรีวัฒนาวิทยา
รวมทั้งหมด 29 โรงเรียน ซึ่งมีจำนวนห้องเรียน 34 ห้องเรียน

2. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้สถิติเกี่ยวกับการวิเคราะห์ห้อยค์ประกอบ ซึ่งต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยจำนวน 500 คน (ส. วาสนา ประवालพฤกษ์. 2535) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 801 คน

3. ขั้นตอนการสุ่ม

3.1 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) เมื่อพิจารณาจากขนาดของโรงเรียนพบว่าขนาดโรงเรียนที่แตกต่างกันมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกันด้วย

3.2 สุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) ทำการสุ่มห้องเรียนมาร้อยละ 70 ของแต่ละขนาดโรงเรียนที่สุ่มได้ เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็นโรงเรียนขนาดที่ 1 10 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดที่ 2 11 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดที่ 3 6 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดที่ 4 1 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดที่ 5 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 34 ห้องเรียน ดังตาราง 1 และ 2 ตามลำดับ

ตาราง 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด โรงเรียน	ประชากร			กลุ่มตัวอย่าง		
	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน	จำนวน โรงเรียน	จำนวน ห้องเรียน	จำนวน นักเรียน
1	52	49	564	10	10	128
2	54	55	1,259	11	11	219
3	22	30	1,023	6	7	259
4	3	6	219	1	2	60
5	1	4	135	1	4	135
รวม	132	144	3,211	29	34	801

ตาราง 2 จำนวนโรงเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนห้องเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาด โรงเรียน	กลุ่มตัวอย่าง		
	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน
1	โรงเรียนบ้านหนองเทา	8	1
	โรงเรียนบ้านนางาม	18	1
	โรงเรียนบ้านหนองหมู	16	1
	โรงเรียนบ้านหนองหล่ม	18	1
	โรงเรียนบ้านหนองยาง	17	1
	โรงเรียนบ้านโนน	7	1
	โรงเรียนบ้านบ่อหลวง	10	1
	โรงเรียนวัดสารคุณสโมสร	11	1
	โรงเรียนบ้านวังรี	12	1
	โรงเรียนบ้านหนองใหญ่	11	1
2	โรงเรียนบ้านนุกะสัง	19	1
	โรงเรียนบ้านบ่อนางชิง	26	1
	โรงเรียนบ้านหนองปรือ	15	1
	โรงเรียนชุมชนบ้านใหม่หนองไทร	14	1
	โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสาวเอ้	17	1

ตาราง 2 (ต่อ)

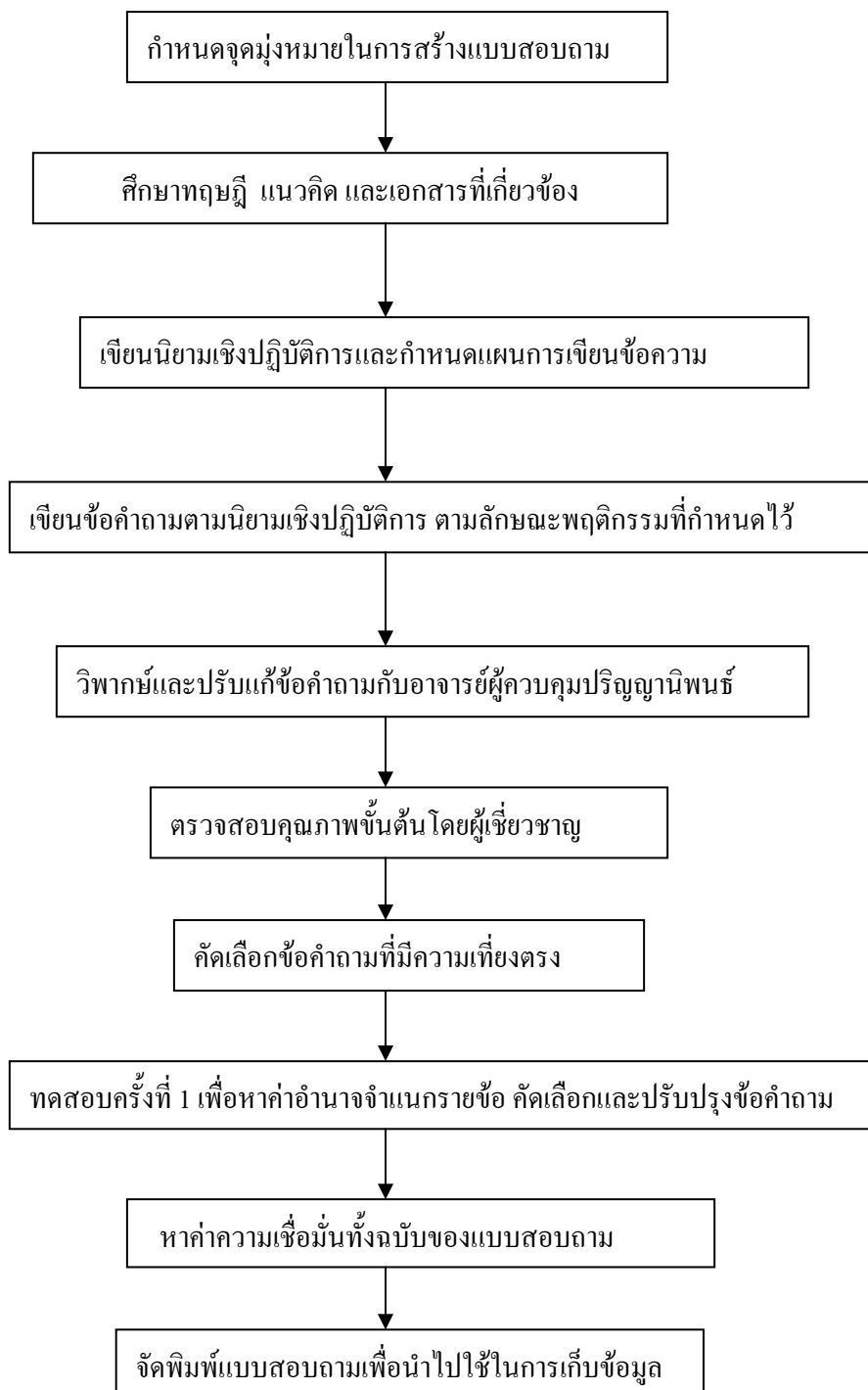
ขนาด โรงเรียน	กลุ่มตัวอย่าง		
	โรงเรียน	จำนวนนักเรียน	จำนวนห้องเรียน
2(ต่อ)	โรงเรียนกรุงเทพ	20	1
	โรงเรียนบ้านคลองหว่า	15	1
	โรงเรียนบ้านพร้าว	26	1
	โรงเรียนสระปทุม	34	1
	โรงเรียนประชาเกษตรพัฒนา	13	1
	โรงเรียนบ้านหนองแขง	20	1
3	โรงเรียน ส. ไทยเสรีอุตสาหกรรม 3	34	1
	โรงเรียนบ้านหนองบัว	47	1
	โรงเรียนร่มเกล้า	41	1
	โรงเรียนบึงกุ่ม	30	1
	โรงเรียนบ้านเขาพรมสุวรรณ	72	2
	โรงเรียนอพ.คลองน้ำใส	35	1
4	โรงเรียนบ้านท่าเกวียน	60	2
5	โรงเรียนอนุบาลศรีวัฒนาวิทยา	135	4
รวม	29	801	34

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชนิดข้อความเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยครอบคลุมคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียน 7 คุณลักษณะย่อย ประกอบด้วยความประหยัด มีความขยัน และความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การควบคุมตนเอง จำนวน 123 ข้อ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการสร้างดังภาพประกอบ 6 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์องค์ประกอบ

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เพื่อสร้างแบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน
2. ศึกษาทฤษฎีแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ ความประหยัด มีความขยัน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การควบคุมตนเอง
3. เขียนนิยามเชิงปฏิบัติการของ ความประหยัด มีความขยัน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การควบคุมตนเอง
4. สร้างแบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนตามนิยามเชิงปฏิบัติการที่ได้จากข้อ 3 โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุมคุณลักษณะ 7 ด้าน โดยมีข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบ จำนวน 140 ข้อ
5. นำแบบสอบถามที่ดำเนินการสร้างขึ้น วิพากษ์กับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และความสอดคล้องกับนิยามของตัวแปรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำ
6. นำแบบสอบถามที่สร้างไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นด้านความเที่ยงตรงเชิงพินิจ(Face validity) เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ความครอบคลุมและสอดคล้องตามนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of congruence) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งได้ข้อคำถามจำนวน 130 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 - 1.00
7. นำแบบสอบถามที่ดำเนินการสร้างขึ้นไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 104 คน
8. วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามเพื่อคัดเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป คัดเลือกไว้ 123 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .2483 ถึง .7196 ทั้งหมด 123 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9681

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน แบ่งออกเป็น 2 ตอนได้แก่

- ตอนที่ 1 สถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 มาตรา จำนวน 123 ข้อ

ตัวอย่างแบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน
เรื่อง การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้น
ปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2

คำแนะนำ แบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนฉบับนี้ มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับ

พฤติกรรมหรือความคิดเห็นของนักเรียน หนึ่งข้อความตอบได้เพียงหนึ่งคำตอบเท่านั้น

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
ความประหยัด 0 นักเรียนวางแผนการใช้จ่ายให้พอกับรายได้ 00 นักเรียนใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น					
ความขยัน 0 นักเรียนทำการบ้านด้วยตนเอง 00 นักเรียนอ่านหนังสือหรือทำการบ้านจนดึก ทั่งๆที่ว่าง					
ความซื่อสัตย์ 0 นักเรียนไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง จากผู้อื่น 00 นักเรียนทำข้อสอบด้วยตนเองแม้ว่าจะทำ ไม่ได้ก็จะไม่ลอกคำตอบจากเพื่อน					
ความอดทน 0 ไม่แสดงความโกรธเมื่อถูกเพื่อนว่าและ ล้อเล่น 00 ทนทำงานจนเสร็จแม้ว่าจะอยากจะไปเล่น					
ความรับผิดชอบ 0 นักเรียนทำงานที่ครูมอบหมายเสร็จ ทันเวลา					

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
00 ถึงแม้งานจะยากเพียงใดนักเรียนก็จะพยายามทำให้สำเร็จ ความรอบคอบ 0 นักเรียนตรวจทานแบบฝึกหัดหรือการบ้านก่อนส่งครู 00 นักเรียนตรวจอุปกรณ์การเรียนก่อนมาโรงเรียน					
การควบคุมตนเอง 0 นักเรียนไม่ส่งเสียงดังในห้องเรียน 00 นักเรียนไม่ทิ้งขยะในโรงเรียน แม้จะไม่มีใครเห็น					

เกณฑ์การให้คะแนน

	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติจริง	ให้คะแนน 5 คะแนน	1 คะแนน
ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติค่อนข้างจริง	ให้คะแนน 4 คะแนน	2 คะแนน
ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติจริงปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน	3 คะแนน
ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติจริงค่อนข้างไม่จริง	ให้คะแนน 2 คะแนน	4 คะแนน
ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติไม่จริง	ให้คะแนน 1 คะแนน	5 คะแนน

โดยมีเกณฑ์แปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.51 - 5.00	นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนในระดับมาก
2.51 - 3.50	นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนในระดับน้อย
1.00 - 1.50	นักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนในระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อติดต่อกับผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒนำไปยื่นต่อผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองดังนี้

3.1. นำแบบสอบถามคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 801 คน ในระหว่างวันที่ 1-15 มีนาคม 2551

3.2 หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบและคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ครบถ้วน ได้จำนวน 765 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 95.51 แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนดังนี้

2.1 คัดเลือกจำนวนองค์ประกอบตาม Scree Test

2.2 คัดเลือกคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับหรือมากกว่า 0.30 และจำนวนข้อในแต่ละองค์ประกอบมีอย่างน้อย 3 ข้อ จึงถือว่าเป็น 1 องค์ประกอบ

2.3 ตั้งชื่อองค์ประกอบ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

1.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face validity) ของแบบสอบถามโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยใช้สูตรของโรวินอลลีและแฮมเบลตัน(ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2539 : 249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

1.2 การวิเคราะห์ข้อคำถาม (item analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามแต่ละข้อ (Discriminat index) โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson product - moment correlation coefficient) (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ.2538 : 85-86)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม
	X	แทน	คะแนนรายข้อของแบบสอบถาม
	Y	แทน	คะแนนรวมของข้ออื่นๆที่เหลือทุกข้อ
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของครอนบัก (ล้วน สายยศ ; และอังคณา สายยศ. 2538 : 200)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแบบสอบถามทั้งฉบับ

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

2.2 วิเคราะห์หาจำนวนองค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ สกัดองค์ประกอบด้วยเทคนิคแกนสำคัญ (Principal Component) และหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ Varimax

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
k	แทน	จำนวนข้อ
k'	แทน	คะแนนเต็มรายข้อ
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง
cv	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนน
r	แทน	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐานคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2 ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบสอบถามคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและจำแนกตามคุณลักษณะย่อย ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณลักษณะด้านความพอเพียง

คุณลักษณะ	k	k'	\bar{X}	S	cv	ความหมาย
1. ความประหยัด	18	5	3.79	0.61	16.09	มาก
2. ความขยัน	20	5	3.86	0.59	15.28	มาก
3. ความซื่อสัตย์	13	5	3.84	0.71	18.49	มาก
4. ความอดทน	18	5	3.93	0.69	17.56	มาก
5. ความรับผิดชอบ	19	5	3.90	0.71	18.21	มาก
6. ความรอบคอบ	20	5	3.95	0.71	17.97	มาก
7. การควบคุมตนเอง	15	5	3.68	0.70	19.02	มาก
รวมเฉลี่ย	18	5	3.85	0.67	17.52	มาก

จากตาราง 3 พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนโดยรวมทุกคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) และเมื่อพิจารณารายคุณลักษณะย่อยซึ่งได้แก่ ความประหยัด ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การควบคุมตนเอง พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X} = 3.68$ ถึง 3.95) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนน (cv) เท่ากับ $15.28 - 19.02$ ซึ่งคุณลักษณะด้านความขยันมีการกระจายของคะแนนต่ำสุด (cv = 15.28) และคุณลักษณะการควบคุมตนเองมีการกระจายของคะแนนสูงสุด (cv = 19.02)

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

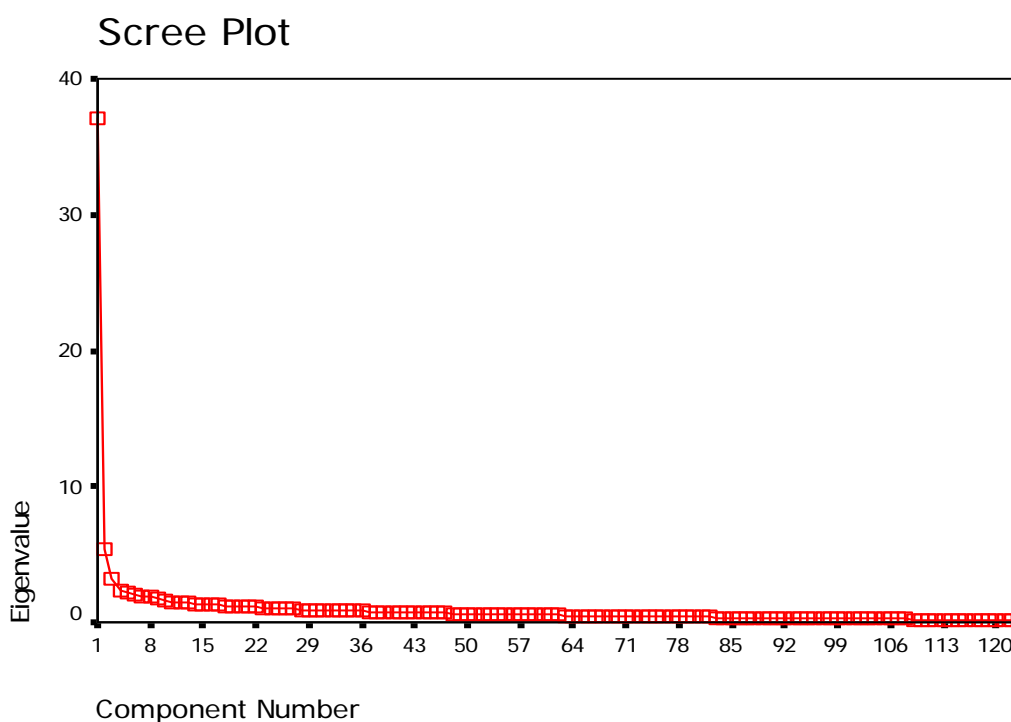
2.1 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนซึ่งประกอบด้วย 7 คุณลักษณะมาทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ สกัดองค์ประกอบด้วยวิธีเทคนิคแกนสำคัญ (Principal Component Analysis) เพื่อพิจารณาจำนวนองค์ประกอบ และหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ varimax เพื่อวิเคราะห์หาจำนวนองค์ประกอบ (Factor) หรือ ปัจจัย (Component) ค่าไอเกน (Eigen values) ค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percentage of variance) ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม (Cumulative percentage of Variance) และ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ได้ผลดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมในแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกนเริ่มต้น		
	ค่าไอเกน	ร้อยละของความแปรปรวน	ร้อยละของความแปรปรวนสะสม
1	37.111	30.171	30.171
2	5.374	4.369	34.541
3	3.176	2.582	37.123
4	2.381	1.936	39.059
5	2.216	1.802	40.860
6	2.085	1.695	42.556
7	1.879	1.527	44.083
8	1.834	1.491	45.574
9	1.740	1.415	46.989
10	1.652	1.343	48.332
11	1.488	1.210	49.542
12	1.465	1.191	50.732
13	1.411	1.147	51.879
14	1.342	1.091	52.971
15	1.332	1.083	54.054
16	1.321	1.074	55.128
17	1.251	1.017	56.145
18	1.216	.989	57.134
19	1.182	.961	58.094
20	1.165	.947	59.041
21	1.110	.902	59.944
22	1.096	.891	60.835
23	1.067	.867	61.702
24	1.036	.842	62.544
25	1.005	.817	63.361

จากตาราง 4 เมื่อพิจารณาจำนวนองค์ประกอบที่สกัดได้จากเกณฑ์ค่าไอเกน(Eigen values) ที่มีค่าไอเกนมากกว่าหนึ่งในคอลัมน์ค่าไอเกนเริ่มต้นพบว่า สามารถสกัดองค์ประกอบเบื้องต้นได้จำนวน 25 องค์ประกอบ และเมื่อพิจารณาผลรวมของค่าน้ำหนักองค์ประกอบยกกำลังสองจากการสกัดองค์ประกอบ(Extraction sum of squared loadings)ซึ่งเป็นค่าความแปรปรวนก่อนการหมุนแกนองค์ประกอบซึ่งได้จากการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีเทคนิคแกนสำคัญ (Principal Component Analysis)พบว่า ร้อยละของความแปรปรวนสะสมซึ่งอธิบายด้วยองค์ประกอบจำนวน 25 องค์ประกอบ มีค่าคิดเป็นร้อยละ 63.361 ของความแปรปรวนทั้งหมด

จากการพิจารณาค่าไอเกน(Eigen values) กับองค์ประกอบ เขียนความสัมพันธ์ได้ดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าไอเกนกับองค์ประกอบ

เมื่อพิจารณาค่า (Eigen values) และค่าองค์ประกอบจะเห็นว่า เมื่อถึงองค์ประกอบที่ 4 ค่าไอเกนจะลดลงมากจนเป็นเส้นตรงขนานกับแกน X ซึ่งพิจารณาตามหลัก Scree Test (ส. วาสนา ประवालพฤกษ์. ม.ป.ป. : 49)

การทดสอบนี้จะพิจารณาเส้นกราฟระหว่างค่าไอเกน (Eigen values) กับจำนวนองค์ประกอบรวม เมื่อเส้นกราฟนี้เริ่มเป็นเส้นตรง ณ จุดใดจำนวนองค์ประกอบรวมจะมีเท่านั้น และไม่มากไปกว่านั้น

จึงสรุปว่าข้อมูลชุดนี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 39.059 ของความแปรปรวนสะสมทั้งหมด

2.2 การหมุนแกนองค์ประกอบภายหลังสกัดองค์ประกอบ

ผู้วิจัยได้ทำการหมุนองค์ประกอบ เพื่อให้ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้นหรือให้ได้โครงสร้างอย่างง่ายโดยการหมุนแกนแบบมุมฉาก(Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ varimax เพื่อให้ได้ข้อที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบในลักษณะที่ชัดเจนขึ้นภายหลังหมุนแกน (Rotate Component Matrix) ได้ผลดังตาราง 5 (แสดงเฉพาะค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า.30 โดยไม่พิจารณาเครื่องหมาย)

ตาราง 5 องค์ประกอบ และค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังการหมุนแกน

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
1			.492	
2			.503	
3			.617	
4			.569	
5			.513	
6			.589	
7		.311	.345	
8		.320	.458	
9			.333	
10		.460	.368	
11		.411		
12	.339	.470		
13		.449		
14			.468	
15	.353		.437	
16		.400	.401	
17			.604	
18			.526	
19		.327	.376	
20	.362	.431		
21			.629	
22		.339	.453	
23			.624	
24		.505		
25		.351	.412	
26		.498	.368	
27		.579		
28			.461	
29	.315	.518		

ตาราง 5 (ต่อ)

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
30	.301	.391	.337	
31	.560			
32	.310	.364	.357	
33		.318	.340	
34		.367	.302	
35		.387	.337	
36			.388	
37	.327		.331	
38	.425			
39	.321		-.301	
40	.357	.385	-.343	
41	.384			
42		.370		
43	.391			
44		.338		
45	.471	.330	-.313	
46		.431		
47	.380	.547		
48				
49	.445	.533		
50	.457	.543		
51	.443	.464		
52	.345	.532		
53	.369	.429	.327	
54	.404	.492		
55	.424		.343	
56	.452		.304	
57	.468		.333	
58	.437	.466		

ตาราง 5 (ต่อ)

88	.604	.328		
ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
59		.312		
60	.474	.443		
61	.334	.509		
62	.376	.486		
63	.427	.494		
64	.493	.356		
65	.509	.323		
66				
67	.407		.342	
68	.333	.479		
69	.381	.360		
70	.515	.429		
71	.441			.339
72	.372		.390	
73	.384		.359	
74	.476	.396		
75	.492	.405		
76	.427	.353		
77	.527			
78	.405			
79	.618			
80	.532		.352	
81	.549			
82	.473			
83	.465			
84	.473	.387		
85	.493	.374		
86	.637			
87	.611	.303		

ตาราง 5 (ต่อ)

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
89	.568		.336	
90	.538	.349		
91	.501			
92			.400	
93	.519	.364		
94	.509			
95	.517			
96	.497	.390		
97	.386	.339		
98	.526			
99	.372			.300
100	.481			
101	.502		.337	.309
102	.453			
103	.505			
104	.469			.315
105	.551			
106	.564			.319
107	.613			
108	.620	.321		
109	.377	.375		.303
110				.493
111				.551
112				.623
113		.304		.419
114		.356		
115		.342		.442
116		.340		.465
117				.645
118				.670

ตาราง 5 (ต่อ)

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
119				.570
120				.537
121				.448
122				.632
123				.507

จากตาราง 5 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ varimax เกณฑ์ในการพิจารณาว่าตัวแปรใดควรอยู่ในองค์ประกอบคือ การเลือกข้อที่มีน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .30 ขึ้นไป (โดยไม่พิจารณาเครื่องหมาย) เลือกรายแถวและรายคอลัมน์ ข้อใดมีค่าน้ำหนักอยู่บนองค์ประกอบมากกว่า 1 องค์ประกอบจะเลือกค่าน้ำหนักสูงสุดบนน้ำหนักองค์ประกอบนั้น แต่ถ้าน้ำหนักองค์ประกอบนั้นมีค่าใกล้เคียงกันจะทำการตัดทิ้งไปคือข้อคำถามที่ 7,16,19,30,32,33,34,35,37,39,40,51,54, 60,63,66,69,72,73,97,99,109 และเกณฑ์ขั้นต่ำในการกำหนดองค์ประกอบ คือในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไป พบว่าแต่ละองค์ประกอบมีตัวแปรที่อยู่ในเกณฑ์ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มี 42 ตัวแปร ได้ข้อคำถามที่ 38, 41,43,55,56,57,64,65,67,70,71, 74,76,77,78,79,80,81,82,83,84,85,86,87,88,89,90,91,93,94,95,96,98,100,101,102,103,104, 105,106,107และ108

องค์ประกอบที่ 2 มี 23 ตัวแปร ได้ข้อคำถามที่ 10,11,12,13,20,24,26,27,29,31,42, 44,46,47,49,50,52,53,59,61,62,68 และ114

องค์ประกอบที่ 3 มี 18 ตัวแปร ได้ข้อคำถามที่ 1,2,3,4,5,6,8,9,14,15,17,18,21,22, 23,25, 28 และ 36

องค์ประกอบที่ 4 มี 13 ตัวแปร ได้ข้อคำถามที่110,111,112,113,115,116,117,118, 119,120, 121,122 และ 123

2.3 การตั้งชื่อองค์ประกอบ

ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบตามทิวเคราะห์ที่ได้ชัดเจน 4 องค์ประกอบ ดังตาราง 6 - 9

ตาราง 6 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 1

ข้อคำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ
38	นักเรียนพยายามทำสิ่งต่างๆให้สำเร็จตามที่ตั้งใจ	.425
41	เมื่อนักเรียนเก็บของได้ นักเรียนก็จะติดตามเพื่อส่งคืนให้แก่เจ้าของ	.384
43	นักเรียนฉีกรูปภาพในห้องสมุดที่สนใจมาเป็นของตนเอง	.391
55	นักเรียนหมั่นถามครูในเรื่องที่ไม่เข้าใจเพื่อจะได้เข้าใจให้ได้	.424
56	นักเรียนพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองแม้ว่าจะถูกครูดำหนิกก็ตาม	.452
57	นักเรียนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ต้องเผชิญ	.468
64	แม้ว่าจะไม่สบายแต่นักเรียนก็จะมาโรงเรียนถ้ามาไหว	.493
65	แม้ว่างานที่ครูให้ทำจะน่าเบื่อหน่ายนักเรียนก็จะพยายามทำงานจนเสร็จเรียบร้อย	.509
67	นักเรียนพยายามเพื่อให้การเรียนของตนเองดีขึ้นเช่นเดียวกับเพื่อนที่เก่งๆ	.407
70	เมื่อนักเรียนหยิบของใช้จากที่ใดไปใช้ จะเก็บคืนที่เดิมเมื่อใช้เสร็จแล้ว	.515
71	นักเรียนดูแลทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นไม่ให้พังหรือเสียหาย	.441
74	นักเรียนพยายามทำงานกลุ่มจนสำเร็จ แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนก็ตาม	.476
76	นักเรียนพยายามทำงานนั้นจนสำเร็จ แม้ว่าจะไม่ชอบงานนั้นๆเลย	.427
77	เมื่อนักเรียนเป็นเวรรักษาความสะอาดห้องเรียนนักเรียนจะไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยง	.527
78	นักเรียนไม่ทิ้งขยะในบริเวณโรงเรียนแม้ว่าจะไม่มีคนเห็น	.405
79	นักเรียนจะทำงานของส่วนรวมให้สำเร็จ	.618
80	นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มอย่างเต็มที่แม้ว่าจะไม่ใช่ส่วนของตัวเอง	.532
81	นักเรียนยอมรับผิดชอบกับเพื่อนๆเมื่อทำงานกลุ่มผิดพลาด	.549
82	เมื่อถึงเวลาเรียนนักเรียนเรียนเต็มที่เมื่อถึงเวลาเล่นนักเรียนก็เล่นเต็มที่	.473

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ คำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
83	นักเรียนจะปฏิบัติงานตามคำสั่งของครูและผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด	.465
84	เมื่อขาดเรียน นักเรียนจะติดตามบทเรียนให้ทันอยู่เสมอ	.473
85	นักเรียนช่วยดูแลและปกป้องชื่อเสียงของโรงเรียน	.493
86	ถ้านักเรียนได้รับเงินทอนเกินนักเรียนจะคืนเงินนั้นให้แก่แม่ค้า โดยไม่ลังเลใจ	.637
87	นักเรียนขออนุญาตครูเมื่อต้องการออกนอกบริเวณโรงเรียน	.611
88	นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาโรงเรียน	.604
89	นักเรียนตรวจทานแบบฝึกหัดหรือการบ้านก่อนจะส่งครู	.568
90	ก่อนเข้าห้องสอบนักเรียนจะเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบให้ครบ	.536
91	เมื่อทำข้อสอบเสร็จแล้วนักเรียนจะอ่านบททวน	.501
93	ก่อนข้ามถนนนักเรียนจะมองรถทางซ้าย – ขวา ก่อนเสมอ	.519
94	ถ้านักเรียนไม่สบายนักเรียนจะอ่านฉลากก่อนทานยา	.517
95	เมื่อนักเรียนไปซื้อของที่ร้านค้าถ้าได้รับเงินทอนนักเรียนจะนับเงินทอนก่อนออกจากร้าน	.497
96	ถ้ามีคนแปลกหน้าที่นักเรียนไม่รู้จักให้สิ่งของนักเรียนจะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงทันที	.497
98	เมื่อถึงฤดูฝนนักเรียนจะนำร่มหรือเสื้อกันฝนติดไปโรงเรียนด้วย	.526
	ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่ได้เป็นหัวหน้าห้องก่อนออกจากห้องเรียน	.481
100	นักเรียนจะตรวจตราดูความเรียบร้อยในห้องก่อนเสมอ เช่น ปิดไฟ ปิดพัดลม	
101	หลังจากโรงเรียนเลิกแล้วก่อนกลับบ้านนักเรียนจะตรวจอุปกรณ์การเรียนก่อนกลับบ้าน	.502
102	เมื่อถึงชั่วโมงวิชางานเกษตรนักเรียนจะไม่วางอุปกรณ์ไว้ระเกะระกะเพื่อป้องกันเกิดการเกิดอันตราย	.453
103	เมื่อนักเรียนรู้ตารางสอบในแต่ละภาคเรียนนักเรียนจะวางแผนการอ่านหนังสือ	.505
104	นักเรียนจะตรวจสอบการใช้งานอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้เพื่อป้องกันการเกิดอันตราย	.469

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ คำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
105	นักเรียนไม่ลืมที่จะปิดและถอดปลั๊กหลังใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า	.551
106	นักเรียนตรวจเช็คข้อสอบว่ามีครบทุกหน้าก่อนลงมือทำ	.564
107	นักเรียนตรวจเช็คกระดาษคำตอบก่อนส่งครู	.613
108	เมื่อนักเรียนต้องไปทัศนศึกษาออกสถานที่นักเรียนจะเก็บกระเป๋า สตางค์ไว้ให้มีขีดเพื่อป้องกันการสูญหาย	.620
ค่าไอเกนเท่ากับ 37.111		

จากตาราง 6 องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 38,41,43,55,56,57,64,65, 67,70,71,74,76,77,78,79,80,81,82,83,84,85,86,87,88,89,90,91,93,94,95,96,98,100,101, 102,103,104,105,106,107และ108 รวม 42 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .384 ถึง .637 มีค่าไอเกน เท่ากับ 37.111 โดยถ้าหากพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า 42 ข้อ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบ และความรอบคอบ ดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง

ตาราง 7 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 2

ข้อ คำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
10	ถ้านักเรียนอยากได้อะไรก็ตาม นักเรียนจะพิจารณาซื้อเฉพาะที่ จำเป็น	.460
11	เมื่อเพื่อนมีของเล่นใหม่มาอวดถึงแม้มีเงินพอซื้อได้แต่เรียนก็จะไม่ ซื้อเพราะไม่จำเป็น	.411
12	นักเรียนอยากได้หนังสือการ์ตูนแต่จำเป็นต้องใช้พจนานุกรมเพื่อใช้ใน การเรียนนักเรียนจะตัดสินใจซื้อพจนานุกรม	.470
13	นักเรียนจะไม่ทิ้งเสื้อผ้าเก่าๆที่ใช้ไม่ได้แล้วโดยนักเรียนจะนำมาทำ ผ้าชีรี้ว	.449
20	นักเรียนเข้าเรียนทุกชั่วโมงแม้ว่าครูจะไม่เช็คชื่อ	.431
24	นักเรียนจัดตารางสอนก่อนไปโรงเรียน	.505
26	นักเรียนอ่านหนังสือเองโดยไม่มีใครบังคับ	.498
27	นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลาเช้าแถว	.579
29	นักเรียนมักทำการบ้านด้วยตนเอง	.518
31	นักเรียนทำการบ้านโดยที่พ่อแม่ไม่ต้องสั่ง	.560
42	นักเรียนไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนแม้ว่าอยากจะได้ของสิ่งนั้นก็ ตาม	.370
44	นักเรียนทำงานด้วยความสามารถของตนเองโดยไม่ลอกเลียนแบบ ของคนอื่น	.338
46	นักเรียนทำข้อสอบด้วยตนเอง แม้ว่าจะทำไม่ได้ก็จะไม่ขอลอกคำตอบ จากเพื่อน	.431
47	ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้รวบรวมเงินไปซื้อดอกไม้ทำพานไหว้ ครู เมื่อมีเงินเหลือนักเรียนจะนำมาคืนเพื่อน	.547
49	ถ้านักเรียนยืมอุปกรณ์การเรียนจากเพื่อน เมื่อใช้เสร็จแล้วนักเรียนจะ ส่งคืนเพื่อน	.533
50	ถ้านักเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการตัดสินกีฬา นักเรียนจะ ตัดสินด้วยความยุติธรรม	.543
52	นักเรียนพยายามทำการบ้านจนเสร็จทั้งๆที่ตึกและง่วง	.532
53	นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนสำเร็จถึงแม้จะเหนื่อยยาก	.429
59	นักเรียนไม่แสดงอาการผิดหวังให้ครูรู้เมื่อสอบได้คะแนนน้อย	.312
61	นักเรียนทำรายงานด้วยตนเองถึงแม้จะง่วง	.509

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ คำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
62	ถึงแม้อากาศจะหนาวเย็นก็ตามนักเรียนก็พยายามทำงานหรือ การบ้านให้เสร็จ	.486
68	นักเรียนจะตั้งใจเรียนแม้ว่าจะเป็นวิชาที่ไม่ชอบ	.489
114	ถ้ามีเพื่อนมาชักจูงให้นักเรียนทำในสิ่งไม่ดีเช่น สูบบุหรี่ หนีเรียน เล่น การพนัน เสพสิ่งเสพติดนักเรียนจะปฏิเสธทันที	.356
ค่าไอเกนเท่ากับ 5.374		

จากตาราง 7 องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 10,11,12,13,20,24, 26,27,29,31,42,44,46,47,49,50,52,53,59,61,62,68 และ 114 รวม 23 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .312 ถึง .579 มีค่าไอเกน เท่ากับ 5.374 โดยถ้าหากพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า 23 ข้อ เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับ ความขยัน ความซื่อสัตย์ และความอดทนดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านความมีวินัยต่อตนเอง

ตาราง 8 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 3

ข้อ คำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
1	นักเรียนวางแผนการใช้เงินให้พอกับรายได้	.492
2	นักเรียนใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น	.503
3	นักเรียนเก็บเงินที่เหลือใช้จากค่าใช้จ่ายประจำวันไว้เพื่อซื้อในสิ่งที่จำเป็น	.617
4	นักเรียนนำสิ่งของที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นของใช้ใหม่	.569
5	นักเรียนใช้ทรัพย์สินส่วนรวมอย่างทะนุถนอมเพื่อยืดอายุการใช้งาน	.513
6	นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับตนเองโดยการทำงานหรืออ่านหนังสือ	.589
8	นักเรียนใช้สิ่งของอย่างประหยัด	.458
9	นักเรียนใช้เครื่องไฟฟ้าอย่างถูกวิธีเพื่อประหยัดไฟฟ้า	.333
14	หลังจากที่ซักผ้าเสร็จนักเรียนจะนำน้ำซักผ้าไปรดน้ำต้นไม้	.468
15	ถ้ามีสมุดเหลือ นักเรียนจะนำมาเย็บเล่มเพื่อใช้ทดเลขหรือจดบันทึก	.437
17	เมื่ออ่านหนังสือนักเรียนจะทำบันทึกย่อเพื่อจะทบทวนได้เร็วขึ้น	.604
18	นักเรียนใช้สิ่งของอย่างทะนุถนอม	.526
21	นักเรียนอ่านหนังสือทบทวนเป็นประจำ	.629
22	เมื่อมีเวลาว่างนักเรียนจะทำงานที่ค้างหรือทำการบ้าน	.453
23	นักเรียนอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียนทุกวิชา	.624
25	นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ	.412
28	นักเรียนหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอเพื่อความก้าวหน้าในการเรียน	.461
36	เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน นักเรียนจะรีบถามครูเมื่อครูอธิบายเสร็จ	.388

ค่าไอเกนเท่ากับ 3.172

จากตาราง 8 องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 1,2,3,4,5,6,8,9,14,15, 17,18,21,22,23,25, 28 และ 36 รวม 18 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .333 ถึง .629 มีค่าไอเกน เท่ากับ 3.172 โดยถ้าหากพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า 18 ข้อ เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้อง กับความประหยัด และความขยัน ดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านความประหยัดและขยัน

ตาราง 9 ข้อคำถามในองค์ประกอบที่ 4

ข้อ คำถาม	ข้อความ	ค่าน้ำหนัก องค์ประกอบ
110	นักเรียนจะไม่คุยหรือเล่นขณะรับประทานอาหาร	.493
111	นักเรียนไม่บ่นเมื่อต้องทำงานแทนเพื่อนที่ทุกอย่างที่ไม่อยากทำ	.551
112	วันหยุดเมื่อมีเวลาว่างนักเรียนเลือกที่จะอ่านหนังสือเรียนมากกว่าดูโทรทัศน์หรือเล่นกับเพื่อน	.623
113	นักเรียนไม่ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน	.419
115	ในขณะที่นักเรียนกำลังทำงานหรือทำการบ้านนักเรียนจะไม่ไปเล่นตามคำชวนของเพื่อนโดยทิ้งงานไว้กลางคัน	.442
116	เมื่อเพื่อนนำสิ่งของมาอวดเช่น ของเล่น ถึงแม้อยากได้และมีเงินซื้อ แต่นักเรียนก็จะไม่ซื้อตามเพื่อน	.465
117	เมื่อต้องออกมาพูดหน้าห้องเรียนนักเรียนจะไม่แสดงอาการประหม่าหรือตื่นกลัว	.645
118	นักเรียนไม่แสดงอาการโวยวายหรือต่อว่าเมื่อถูกใส่ร้ายหรือรังแก	.670
119	นักเรียนไม่โกรธเพื่อนที่แกล้งตนเอง	.570
120	นักเรียนไม่พูดจาให้ร้ายให้ร้ายคนอื่น	.537
121	เมื่อเจออุปสรรคในการทำงานกลุ่มและทำให้ผลของงานที่ออกมาไม่ดีเท่าที่ควรนักเรียนจะไม่กล่าวโทษผู้อื่น	.448
122	นักเรียนไม่พูดคำหยาบ	.632
123	นักเรียนตั้งใจเรียนและอ่านหนังสือนักเรียนถึงแม้จะมีสิ่งที่น่าสนใจมากกว่า	.507
ค่าไอเกนเท่ากับ 2.381		

จากตาราง 9 องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122 และ 123 รวม 13 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .419 ถึง .670 มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.381 โดยถ้าหากพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อพบว่า 13 ข้อ เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง ดังนั้นจึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านการควบคุมตนเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า
2. สรุปผลการศึกษาค้นคว้า
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญ เพื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้วเขต 2 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2 จำนวน 801 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-Stage Random Sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Units) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นแบบสอบถามคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน ชนิดข้อความที่สร้างครอบคลุมคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน 7 คุณลักษณะย่อย ได้แก่ ความประหยัด ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความรอบคอบ การควบคุมตนเอง ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ มี 123 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9681 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 801 คน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบและคัดเลือกเฉพาะฉบับที่ตอบสมบูรณ์ครบถ้วนได้จำนวน 765 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.51 แล้วนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐานและวิเคราะห์องค์ประกอบของคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน เพื่อคัดเลือกจำนวนองค์ประกอบและข้อคำถามพร้อมทั้งตั้งชื่อองค์ประกอบ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนปรากฏผลดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ สกัดองค์ประกอบด้วยวิธีเทคนิคแกนสำคัญ (Principal Component Analysis) เพื่อพิจารณาจำนวนองค์ประกอบ และหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ varimax จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 765 คน พบว่าเมื่อพิจารณาค่าไอเกนมีค่ามากกว่า 1 ได้องค์ประกอบ 25 องค์ประกอบ โดยทั้ง 25 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 63.361 ของความแปรปรวนทั้งหมด และในองค์ประกอบที่ 5 ถึง 25 พบว่าค่าไอเกนมีค่าใกล้เคียงกันและค่าร้อยละของความแปรปรวนมีค่าใกล้เคียงกันจึงไม่สามารถหมุนแกนภายหลังจากการสกัดองค์ประกอบได้ ดังนั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ Scree Test พบว่าเมื่อถึงองค์ประกอบที่ 4 ค่าไอเกนจะลดลงมากจนเป็นเส้นตรงขนานกับแกน X ซึ่งจากการทดสอบนี้จะพิจารณาเส้นกราฟระหว่างค่าไอเกน (Eigen Values) กับจำนวนองค์ประกอบรวมเมื่อเส้นกราฟนี้เริ่มเป็นเส้นตรง ณ จุดใดจำนวนองค์ประกอบรวมจะมีเท่านั้นและไม่มากไปกว่านั้น จึงสรุปได้ว่าข้อมูลชุดนี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สกัดองค์ประกอบใหม่อีกครั้ง โดยสกัดเพียง 4 องค์ประกอบ และทำการหมุนแกนแบบมุมฉาก(Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการ Varimax โดยทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 39.059 ของความแปรปรวนสะสมทั้งหมด

1.2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบจากการพิจารณาและภายหลังหมุนแกนของ

4 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้คัดเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป ข้อใดมีน้ำหนักองค์ประกอบอยู่หลายองค์ประกอบจะเลือกค่าสูงสุดบนองค์ประกอบนั้น หากน้ำหนักองค์ประกอบนั้นมีค่าใกล้เคียงกันจะตัดทิ้งไป และจำนวนองค์ประกอบที่ได้จะต้องมีจำนวนข้อคำถามตั้งแต่ 3 ข้อขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 38,41,43,55,56,57,64,65,67,70,71, 74,76,77,78,79,80,81,82,83,84,85,86,87,88,89,90,91,93,94,95,96,98,100,101,102,103, 104,105,106,107และ108 รวม 42 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .384 ถึง .637 มีค่าไอเกน เท่ากับ 37.111 ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ต่อตนเอง

องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 10,11,12,13,20,24,26,27,29,31,42,44, 46,47,49,50,52,53,59,61,62,68 และ114 รวม 23 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .312 ถึง .579 มีค่าไอเกน เท่ากับ 5.374 จึงตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านความมีวินัยต่อตนเอง

องค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยข้อคำถามที่ 1,2,3,4,5,6,8,9,14,15,17,18,21,22, 23,25, 28 และ 36 รวม 18 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .333 ถึง .629 มีค่าไอเกน เท่ากับ 3.172 ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมด้านความประหยัดและขยัน

องค์ประกอบที่ 4 ประกอบด้วยข้อคำถามที่110,111,112,113,115,116,117,118,119, 120, 121,122 และ 123 รวม 13 ข้อคำถาม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .419 ถึง .670 มีค่าไอเกน เท่ากับ 2.381 ตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า พฤติกรรมการควบคุมตนเอง

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้พบว่าครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายในเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้วเขต 2 และข้อคิดเห็นเพิ่มเติมดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าเมื่อทำการสกัดองค์ประกอบครั้งแรกจำนวนองค์ประกอบที่มีค่าไอเกนมากกว่า 1 มี 25 องค์ประกอบ โดยทั้ง 25 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 63.361 และเมื่อทดสอบจำนวนองค์ประกอบโดยใช้ Scree Test (ส.วาสนา ประवालพฤกษ์. ม.ป.ป. : 49) พบว่า มีองค์ประกอบที่ชัดเจน 4 องค์ประกอบ ทำการสกัดองค์ประกอบใหม่อีกครั้ง โดยสกัดเพียง 4 องค์ประกอบ ซึ่งทั้ง 4 องค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 39.059 ของความแปรปรวนสะสมทั้งหมดซึ่งผลจากการวิเคราะห์นี้สอดคล้องกับสมมติฐานในการศึกษาค้นคว้าที่ว่าองค์ประกอบของคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนมีมากกว่า 1 องค์ประกอบ นอกจากนี้ค่าร้อยละของความแปรปรวนที่ได้มีค่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของความแปรปรวนสะสมทั้งหมดก็ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจแล้วดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าองค์ประกอบของความพอเพียงแห่งตนจำนวน 4 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ในระดับที่น่าพอใจแล้ว

2. จำนวนองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ครั้งนี้มีจำนวน 4 องค์ประกอบได้แก่ 1)พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง 2)พฤติกรรมด้านความมีวินัยต่อตนเอง 3)พฤติกรรมด้านความประหยัดและขยัน 4) พฤติกรรมการควบคุมตนเอง พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าความพอเพียงประกอบ ต้องประกอบด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไขซึ่ง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง

ส่วน 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมซึ่งเงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน ความเพียร และการแบ่งปัน ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่พอเพียงและพึ่งตนเองได้ (จिरायु อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2542 : 41-47)

3. เหตุผลในการตั้งชื่อองค์ประกอบของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 ให้ชื่อว่า พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง เพราะว่า จำนวนตัวแปรขององค์ประกอบนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแบบสอบถามที่วัดความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตนเองไม่ว่าจะเป็นที่โรงเรียนหรือที่บ้าน

องค์ประกอบที่ 2 ให้ชื่อว่า พฤติกรรมด้านความมีวินัยต่อตนเอง เพราะว่าจำนวนตัวแปรขององค์ประกอบนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแบบสอบถามที่วัดพฤติกรรมด้าน ความขยัน ความซื่อสัตย์ และความอดทน

องค์ประกอบที่ 3 ให้ชื่อว่า พฤติกรรมด้านความประหยัดและขยัน เพราะว่าจำนวนตัวแปรขององค์ประกอบนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแบบสอบถามที่วัดพฤติกรรมการรู้จักประมาณการใช้จ่ายตามสมควรแก่ฐานะ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 4 ให้ชื่อว่า พฤติกรรมการควบคุมตนเอง เพราะว่าจำนวนตัวแปรขององค์ประกอบนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วยแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับการรู้จักควบคุมพฤติกรรม และ ควบคุมจิตใจของตนเองได้

โดยทั้ง 4 องค์ประกอบพบว่ามีสอดคล้องกับเงื่อนไขคุณธรรมในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ว่าความพอเพียงต้องประกอบไปด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่ง 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ส่วน 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมซึ่งเงื่อนไขความรู้ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนการปฏิบัติ และเงื่อนไขคุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยัน ความอดทน ความเพียร และการแบ่งปัน ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิตที่พอเพียงและพึ่งตนเองได้ (จिरायु อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2542 : 41-47) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุเมธ ตันติเวชกุล (2545 : 4) ที่กล่าวว่าคนที่มีความพอเพียงแห่งตนมีลักษณะดังนี้ คือ มีความประหยัด มีความซื่อสัตย์สุจริต ใฝ่หาความรู้ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีตลอดสิ่งชั่ว

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบองค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2 มี 4 องค์ประกอบคือ 1) พฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง 2) พฤติกรรมด้านความมีวินัยต่อตนเอง 3) พฤติกรรมด้านความประหยัดและขยัน 4) พฤติกรรมการควบคุมตนเอง ซึ่งควรนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนให้กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน ตลอดจนชาติบ้านเมืองได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าถึงตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความพอเพียงแห่งตนหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนในระดับชั้นหรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

2.2 ควรนำผลการศึกษาค้นคว้าประกอบไปพัฒนาเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียน

2.3 ควรศึกษาองค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียนในระดับชั้นหรือสังกัดอื่น ๆ หรือบุคคลอาชีพต่าง ๆ เช่น นักเรียนนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และระดับมหาวิทยาลัย หรือ ครู เพื่อที่จะได้ทราบว่าความพอเพียงแห่งตนยังคงมีองค์ประกอบที่เหมือนเดิมหรือไม่ เพื่อจะได้เป็นการเพิ่มองค์ความรู้ให้กับงานวิจัยเกี่ยวกับความพอเพียงแห่งตนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา. (2529). การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เล่มที่ 4 ชุดปฏิบัติการการปลูกฝังและการเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐานความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2526). ชุดการสอนการปลูกฝังและการสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความรับผิดชอบ. กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ กองวิจัยการศึกษา. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความขยัน อดทน ประหยัด และอดออม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2549)หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง.สืบค้นเมื่อ 14 สิงหาคม 2549 , จาก www.prd.go.th
- กรมวิชาการ.(2523).แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย.กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- _____.(2542).การประเมินผลจากสภาพจริง(Authentic Assessment).กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- การปลูกฝังจริยธรรมและวัฒนธรรมให้แก่เด็ก.(2522).สามัญศึกษา.12 :19-22 ; ธันวาคม 2522.
- กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ. (2540). การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนของอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กันดิศ ชลสินธุ์. (2545). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นครูของครูกลุ่มกรุงธนใต้สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- เกரியงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.(2539). ลักษณะชีวิตสู่ความสำเร็จ 2.กรุงเทพฯ : ชักเชสมิเดีย.
- คำเพียร ปรานีราช. (2542). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและความรับผิดชอบต่อ การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้สัญญาการเรียนกับการสอนตามคู่มือครู.ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุภาพ.(2520). แบบเรียนสังคมศึกษา.กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- จักรกฤษ ทาแปง.(2546). การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบบุคลิกภาพตามแนวทฤษฎีของไอแซงค์ ที่มีขนาดกลุ่มตัวอย่างต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา.(2542).การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.เศรษฐกิจและสังคม;42:41-47
- จूरี่รัตน์ นันท์ยทวิกุล. (2538). การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1ในกรุงเทพมหานคร.ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2549)การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบ. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2549 , จาก <http://www.watpon.com>
- ฉายศรี แซ่ลิ้ม. (2548). การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบคุณลักษณะความเป็นคนดีของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคาดหวังของบุคลากร ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชม ภูมิภาค.(2525).บทความวิทยุกระจายเสียงชุดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรม.กรุงเทพฯ : สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย
- ชลกานต์ ยูงหนู. (2547). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความรอบคอบในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายขาย บริษัท เอส พี ซี โฮลดิ้ง กรุ๊ป จำกัด เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชลอ อุทกภาชน.(2514).พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์.กรุงเทพฯ : แพร์พิทยา.
- ชวาล แพร์ตกุล และคนอื่นๆ.(2514).หลักสูตรอบรมพิเศษวิชาการวัดผลระยะสั้น.กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร.
- ชิต ภิบาลแทน และซุสึพร สุสุวรรณ.(2541).พจนานุกรมนักเรียน ฉบับสมบูรณ์(ปรับปรุง).กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ์.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช.(2541). ทฤษฎีใหม่ : มติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด.กรุงเทพฯ : สุขุมและบุตรจำกัด.
- ณัฐพร สตาภรณ์. (2540). การศึกษาองค์ประกอบความมีวินัยในตนเองของนักเรียนทหาร และพลเรือน.ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- दनัย ไชโยธา.(2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์.กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงหทัย แสงวิริยะ.(2544). ผลการใช้แผนการสอน4MATHที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบและเจตคติต่อการเรียนในหน่วยการเรียนรู้เรื่องประชากรศึกษาและการทำมาหากินระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ทีศนา แคมมณี ;และคณะ.(2546).กิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับนักเรียน
ปฐมวัยและประถมศึกษา.กรุงเทพฯ : เสริมสิน พีรเพรส ซิสเท็ม.
_____.(2543).ทฤษฎีใหม่กับการศึกษา.วารสารวิชาการ. 3(1) : 27-32
- นงนุช โรจนเลิศ.(2533). การศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเองของนักเรียนวัยรุ่น.
ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). โมเดลริสเรล: สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทา ชูติแพทย์วิภา. (2545). ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง.ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิภา วิจิตรศิริ.(2525).ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนสรกิจพิยานุสร กรมสามัญศึกษา จังหวัดสระบุรี.กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยการวัดผลและประเมินผล. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ประทุมมาศ ตริวิชัย. (2530). การศึกษาความอดทนในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนที่มีภูมิหลังต่างกัน.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2535). พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรีชา ธรรมา.(2543)ความพอเพียงแห่งตน.สารานุกรมศึกษาศาสตร์. ; 19 : 38 – 43
- ปรียา ชัยนิยม. (2542).การศึกษาความคิดเห็นของครูต่อการสอนความรับผิดชอบและความมี
ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร.ปริญญาโท กศ.ม.(การประถมศึกษา) กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พยงค์ จิระพงษ์. (2544). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อสังคมของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้4MATH
กับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์. ปริญญาโท กศ.ม.(การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระขวัญชัย ศรีพรรณ (เกตุธมโม). (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการใช้
แนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียน
วิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้การสอนแบบอริยสัจกับการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม
สัมพันธ์. ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2545) คู่มือคนดี.กรุงเทพฯ : สถาบันบันลือธรรม.

- พัชรินทร์ หาดทราย. (2548). การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและสถิติทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มณูญ มุกข์ประดิษฐ์. (2542). แนวคิดทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียงมิติใหม่ทางจริยธรรมของการพึ่งพาตนเองเพื่อความอยู่รอดตามรอยพระยุคลบาท. สุธัชฎาธิราช. 2542 ; 12 : 5 -9.
- มาลี เพ็ชรชะ. (2538). การวิเคราะห์องค์ประกอบมโนภาพแห่งตนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มิลินทร์ สำเภาเงิน. (2524). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนจากการประเมินผลหลักสูตร พุทธศักราช 2503 และ 2521. ปรินญาณิ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ยุพดี ปิตตะคุ. (2537). ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเอี่ยมอนุสรณ์ สังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 . กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- _____. (2531). พจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2539). เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- วรวรรณิณี ราชสงฆ์. (2541). การเปรียบเทียบผลของการใช้เทคนิคแม่แบบและการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จังหวัดพัทลุง. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัฒนา สิงห์สัมฤทธิ์. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศศวรรณ เทศศรีเมือง. (2535). การเปรียบเทียบผลของการควบคุมตนเองและการชี้แนะที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนสตรีราชูทิศ จังหวัดอุดรธานี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศิริชัย พงษ์วิชัย. (2544). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ส. วาสนา ประवालพฤษ์.(ม.ป.ป.).เอกสารประกอบคำบรรยายรายวิชาการวิเคราะห์องค์ประกอบ.
กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สายพิณ ศรีสุวรรณรัตน์. (2540). การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพนักวิทยาศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดปทุมธานี. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สาโรช บัวศรี.(2522).ความหมายของประชาธิปไตยในแง่การศึกษา.วารสารประกอบการอบรม
หน้า 66-68 กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- สิริพร ดาวัน. (2540). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความขยันหมั่นเพียรในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลาย โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย จังหวัดลพบุรี.ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา)
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และลัดดาวัลย์ รอดมณี. (2528). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว
สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (*Multivariate Analysis Techniques for Social Science
research*). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สุภาวรรณ ด่านสกุล.(2539).การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาและการพึ่งตนเองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยชุดกิจกรรมตามวิธีทางวิทยาศาสตร์กับการ
สอนตามคู่มือการจัดกิจกรรม. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม.(การมัธยมศึกษา)กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล.(2545). การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.
ข้าราชการ. 45;2:1-6
- เสรี ชัดเข้ม. (2547, มีนาคม). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน CONFIRMATORY
FACTOR ANALYSIS. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา. 2(1): 15-42.
- สมชัย จิตสุชน.(2542).พฤติกรรมที่ไม่พอเพียงกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ.ในเอกสาร
ประกอบการสัมมนาวิชาการ TDRI ประจำปี 2542.
- สมพร พงษ์เสถียรศักดิ์. (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการประพฤตินตามคุณธรรมใน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 ที่เรียนหลักสูตรใน
พุทธศาสนาด้วยการสอนแบบโยนิโสมนสิการกับการสอน แบบไตรสิกขา.ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม.
(การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการวัฒนธรรมแห่งชาติ.(2543).สร้างไมตรี 99 วิธี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
_____.(2525). คำโครงการคู่มือการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม.กรุงเทพฯ : กองวิจัยและวางแผน
กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____.(2532).วัฒนธรรมกับการเสริมสร้างสังคมไทย.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2545).แผนวัฒนธรรมแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.(2525).คู่มือการปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต.กรุงเทพฯ:หน่วยงานศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- _____.(2529).กาปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ชุดปฏิบัติการปลูกฝังและสร้างค่านิยมพื้นฐานเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- อภิชาติ พันธเสน.(2542). เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์.ในเอกสารประกอบการสัมมนา วิชาการ TDRi ประจำปี 2542.
- อมรรวรรณ แก้วผ่อง. (2542). การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยในกรุงเทพมหานคร. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว)กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- อารยา สุวะมาตย์. (2540). การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเอง. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาวุธ พรหมหมานอก.(2534).การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบ ในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น ม.3 ที่ได้การสอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท.ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม.(การมัธยมศึกษา).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรทัย จันทวิชานวงษ์.(2533).รูปแบบของนิทานที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่4 .ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม.(การประถมศึกษา)กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรพินทร์ ชูชม. (2543). การวิเคราะห์องค์ประกอบ. เอกสารประกอบการอบรมการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุบลรัตน์ โปธิโกสม.(2523). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของเด็กไทย.ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุไร จันท์สว่าง. (2540). การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ปรินฎานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อุดมพร อมรรธรรม.(2549).เศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว.กรุงเทพฯ : แสงดาว,2549.
- อุทุมพร จามรมาน (2532). วิธีวิเคราะห์ตัวประกอบ (Factor Analysis – Methods). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____.(2548, มีนาคม). การวัดภาคจิตพิสัย. วารสารวงการครู. 2(15) : 107-110.

- เอกสารสัมมนาวิชาการเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง.(2542). กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมกับสภาวิจัยแห่งชาติ สถาบันวิจัยแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์และสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.
- Averill ,J. (1973). *Personal Control Over Aversive Stimuli and Its Relationship to Stress*. Psychological Bulletin.
- Bandura,Albert.(1977). *Social Learning Theory*. New Jersey : Prentice – Hall.
- Cattell, Raymond B.(1963). *Mannual for the Jr-Sr High School Personality Questionnaire, HSPQ From A*. Illinois the Institute for Personality and Ability Testing.
- Flippo, E.B.(1966). *Manegeement : A Behavioral Approach*. New York : Allyn and Bacon.
- Funk & Wagnalls.(1961). *New Standard Dictionnary of the English Language*. New York.
- Good. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : McGraw Hill , Ind.
- Gordon,Jese E.(1963). *Personality and Behavior*. New York : The Macmillan Company.
- Mishchel, Walter. ; & Harriet N. Mischel.(1976) . *A Cognitive Social – Learning Approach to Morality an Self – Regulation, In Thomas Lickong (ED). Moral Development and Behavior : Theory Research and Socialissues*. New York : Holt Rinehart & Winston.
- Roger,C.R.; & Skinner,B.F.(1966). *Concern Over the Control of Human Behavior in Control of Homan Behavior*. Illinois : Scott Foresman.
- Rossenbaum , Michael.(1980). *A Schedule for Assessing Self – Control Behaviors, Preliminary Finding Behavior Therapy.II*
- Schmidt, D.E.(1983).*Personal Control and Crowding Stress : Atest of Similarity in Two Cultures*. Journal of Cross –Culture Psychology. 14(2) : 221-236
- Solomom. D ;& .T. Ober Lander. (1974). *Locus of Control in the Classroom in Psychological Concept in the Classroom*. New York : Harper and Row.
- Thoresen,Carl E.; &Michael J.Mahoney.(1974). *Behaviora Self-Control*. New York : Holt,Rineharrt and Winston.I
- Webster. (1973). *Webster’s Third New International Dictionary*.Spring, Massachusetts : G and C Merrjam Company.
- Wright D.(1975).*The Psychology of Moral Behavior*. Middle England : Penquin Book Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
คำดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตาราง 10 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC)

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
1	1	1	1	1	-1	0.6
2	1	1	0	1	0	0.6
3	1	1	1	1	1	1.0
4	0	1	1	0	1	0.6
5	1	1	1	1	0	0.8
6	1	1	0	1	0	0.6
7	1	1	1	1	1	1.0
8	0	1	0	1	1	0.6
9	1	1	0	1	0	0.6
10	1	1	1	1	1	1.0
11	1	1	1	1	1	1.0
12	1	1	1	1	0	0.8
13	1	1	1	1	1	1.0
14	1	1	0	1	1	0.8
15	1	1	1	1	1	1.0
16	1	1	0	0	1	0.6
17	0	1	1	1	0	0.6
18	0	1	1	1	0	0.6
19	1	1	1	1	1	1.0
20	1	1	1	-1	1	0.6
21	1	1	1	1	0	0.8
22	1	1	1	1	1	1.0
23	1	1	1	1	1	1.0
24	1	1	1	1	1	1.0
25	1	1	1	1	1	1.0
26	1	1	1	1	1	1.0
27	1	1	0	1	1	0.8
28	0	1	1	1	1	0.8
29	1	0	0	1	1	0.6
30	0	0	1	1	1	0.6
31	1	0	1	1	0	0.6
32	1	0	1	0	1	0.6
33	0	0	1	1	1	0.6
34	1	1	0	0	1	0.6
35	1	0	1	1	1	0.8
36	1	1	1	1	1	1.0
37	1	1	1	1	1	1.0
38	0	0	1	1	1	0.6
39	1	0	0	1	1	0.6
40	0	1	0	1	1	0.6
41	1	1	0	0	0	0.4*
42	1	0	1	0	1	0.6
43	0	1	0	1	1	0.6
44	1	1	0	1	1	0.8
45	1	1	1	1	1	1.0
46	0	1	1	0	1	0.6
47	1	-1	1	0	1	0.4*
48	1	1	1	0	0	0.6

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
49	1	0	1	1	1	0.8
50	1	1	0	1	1	0.8
51	1	1	0	1	1	0.8
52	-1	1	1	0	1	0.4*
53	1	1	0	1	0	0.6
54	0	1	-1	1	1	0.4*
55	1	1	1	1	1	1.0
56	1	1	1	1	1	1.0
57	1	0	1	0	1	0.6
58	1	1	1	1	1	1.0
59	0	1	1	1	1	0.8
60	1	0	0	1	1	0.6
61	1	1	1	1	1	1.0
62	1	0	1	1	1	0.8
63	1	1	0	1	1	0.8
64	1	1	1	0	1	0.8
65	1	1	1	1	0	0.8
66	1	1	1	1	1	1.0
67	1	1	1	1	1	1.0
68	0	0	1	1	1	0.6
69	1	1	1	1	1	1.0
70	1	1	1	1	1	1.0
71	0	1	1	1	1	0.8
72	0	1	-1	1	1	0.4*
73	0	-1	-1	1	1	0.0*
74	1	0	1	1	1	0.8
75	1	1	0	1	0	0.6
76	1	1	1	0	1	0.8
77	1	1	1	1	1	1.0
78	1	1	1	1	1	1.0
79	1	1	1	1	1	1.0
80	1	1	1	1	1	1.0
81	1	0	1	1	1	0.8
82	1	1	1	0	1	0.8
83	0	0	1	1	1	0.6
84	0	0	0	1	1	0.4*
85	1	0	0	1	1	0.6
86	1	0	1	0	1	0.6
87	1	1	1	1	0	0.8
88	0	1	1	1	1	0.8
89	1	1	1	1	1	1.0
90	1	1	1	1	1	1.0
91	1	0	1	1	1	0.8
92	1	1	1	0	1	0.8
93	1	0	0	1	1	0.6
94	1	1	1	0	1	0.8
95	1	1	1	1	0	0.8
96	0	1	0	1	1	0.6

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อ	ผู้เชี่ยวชาญ					IOC
	1	2	3	4	5	
97	1	1	0	1	1	0.8
98	1	1	1	1	1	1.0
99	1	1	1	1	1	1.0
100	1	1	1	1	1	1.0
101	1	1	1	0	1	0.8
102	1	1	1	1	1	1.0
103	1	0	0	1	1	0.6
104	1	1	1	1	1	1.0
105	1	1	1	1	1	1.0
106	1	1	0	0	1	0.6
107	1	1	0	1	1	0.8
108	1	1	1	1	1	1.0
109	1	1	1	1	1	1.0
110	0	1	1	0	1	0.6
111	0	1	0	1	1	0.6
112	1	1	0	1	1	0.8
113	1	0	0	1	1	0.6
114	1	1	0	1	1	0.8
115	1	1	-1	1	1	0.6
116	1	1	1	-1	1	0.6
117	1	0	1	1	1	0.8
118	1	1	0	1	1	0.8
119	1	0	1	1	1	0.8
120	1	1	1	1	1	1.0
121	0	1	1	1	1	0.8
122	1	1	1	1	1	1.0
123	1	0	1	0	0	0.4*
124	1	1	0	1	1	0.8
125	1	0	1	1	1	0.8
126	1	1	1	1	1	1.0
127	1	1	1	1	1	1.0
128	1	1	1	1	1	1.0
129	1	1	1	1	1	1.0
130	0	1	1	1	1	0.8
131	0	0	1	1	1	0.6
132	0	0	0	0	0	0.0*
133	0	0	1	1	1	0.6
134	1	1	0	1	1	0.8
135	0	0	0	1	1	0.4*
136	1	1	1	1	1	1.0
137	1	0	1	1	1	0.8
138	1	0	1	1	1	0.8
139	1	0	1	1	0	0.6
140	1	0	0	1	1	0.6

* คือข้อที่ตัดทิ้ง

ภาคผนวก ข
ค่าอำนาจจำแนก (r)
ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

ตาราง 11 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
ด้านความประหยัด

ข้อความ	r	ผลการ พิจารณา
1. นักเรียนวางแผนการใช้จ่ายเงินให้พอกับรายได้	.4884	คัดเลือกไว้
2. นักเรียนใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น	.5477	คัดเลือกไว้
3. นักเรียนเก็บเงินที่เหลือใช้จากค่าใช้จ่ายประจำวันไว้เพื่อซื้อในสิ่งที่จำเป็น	.3932	คัดเลือกไว้
4. นักเรียนนำสิ่งของที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นของใช้ใหม่	.2709	คัดเลือกไว้
5. นักเรียนปิดโทรทัศน์เมื่อไม่มีคนดู	.1577	ตัดทิ้ง
6. นักเรียนใช้ทรัพย์สินส่วนรวมอย่างทะนุถนอมเพื่อยืดอายุการใช้งาน	.2928	คัดเลือกไว้
7. นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับตนเองโดยการทำงานหรืออ่านหนังสือ	.3510	คัดเลือกไว้
8. นักเรียนใช้สิ่งของจนหมดก่อนที่จะใช้ของใหม่	.4500	คัดเลือกไว้
9. นักเรียนใช้สิ่งของอย่างประหยัด	.5064	คัดเลือกไว้
10. นักเรียนใช้เครื่องไฟฟ้าอย่างถูกวิธีเพื่อประหยัดไฟฟ้า	.4153	คัดเลือกไว้
11. ถ้านักเรียนอยากได้อะไรก็ตาม นักเรียนจะพิจารณาซื้อเฉพาะที่จำเป็น	.4127	คัดเลือกไว้
12. เมื่อเพื่อนมีของเล่นใหม่มาอดถึงแม้มีเงินพอซื้อได้แต่นักเรียนก็จะไม่ซื้อเพราะไม่จำเป็น	.2685	คัดเลือกไว้
13. นักเรียนอยากได้นักเรียนการ์ตูนแต่จำเป็นต้องใช้พจนานุกรมเพื่อใช้ในการเรียนนักเรียนจะตัดสินใจซื้อพจนานุกรม	.2830	คัดเลือกไว้
14. นักเรียนจะไม่ทิ้งเสื้อผ้าเก่าๆที่ใช้ไม่ได้แล้วโดยนักเรียนจะนำมาทำผ้าเช็ดตัว	.3928	คัดเลือกไว้
15. หลังจากซักผ้าเสร็จนักเรียนจะนำน้ำซักผ้าไปรดน้ำต้นไม้	.3536	คัดเลือกไว้
16. เมื่อเห็นรองเท้ามีรอยขาดนิดหน่อยนักเรียนจะนำไปซ่อมแซมแทนที่จะซื้อใหม่	.1570	ตัดทิ้ง
17. ถ้ามีสมุดเหลือ นักเรียนจะนำมาเย็บเล่มเพื่อใช้ทดเลขหรือจดบันทึก	.3483	คัดเลือกไว้
18. ถ้านักเรียนเห็นหนังสือเรียนชำรุดหรือฉีกขาด นักเรียนจะนำมาซ่อมแซมให้ดีขึ้น	.3560	คัดเลือกไว้
19. เมื่ออ่านหนังสือนักเรียนจะทำบันทึกย่อเพื่อจะทบทวนได้เร็วขึ้น	.3299	คัดเลือกไว้
20. นักเรียนใช้สิ่งของอย่างทะนุถนอม	.4962	คัดเลือกไว้

ตาราง 12 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
ด้านความขยัน

ข้อความ	r	ผลการ พิจารณา
21. นักเรียนทำการบ้านส่งครูอย่างสม่ำเสมอ	.5791	คัดเลือกไว้
22. นักเรียนเข้าเรียนทุกชั่วโมงแม้ว่าครูจะไม่เช็คชื่อ	.3439	คัดเลือกไว้
23. นักเรียนอ่านหนังสือทบทวนเป็นประจำ	.5080	คัดเลือกไว้
24. เมื่อมีเวลว่างนักเรียนจะทำงานที่ค้างหรือทำการบ้าน	.6386	คัดเลือกไว้
25. นักเรียนอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียนทุกวิชา	.4632	คัดเลือกไว้
26. นักเรียนจัดตารางสอนก่อนไปโรงเรียนทุกวัน	.4404	คัดเลือกไว้
27. นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ	.5235	คัดเลือกไว้
28. นักเรียนอ่านหนังสือเองโดยไม่มีใครบังคับ	.3489	คัดเลือกไว้
29. นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลาเข้าแถวทุกวัน	.3525	คัดเลือกไว้
30. นักเรียนหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอเพื่อความก้าวหน้าในการเรียน	.5438	คัดเลือกไว้
31. นักเรียนมักทำการบ้านด้วยตนเอง	.4686	คัดเลือกไว้
32. นักเรียนลงมือทำงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย	.4933	คัดเลือกไว้
33. นักเรียนทำการบ้านโดยที่พ่อแม่ไม่ต้องสั่ง	.4137	คัดเลือกไว้
34. นักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำงาน ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง	.5488	คัดเลือกไว้
35. นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานนอกเหนือจากงานในหน้าที่	.2968	คัดเลือกไว้
36. นักเรียนไม่ปล่อยให้เวลาเรียนผ่านไปโดยที่ไม่ได้ประโยชน์	.4401	คัดเลือกไว้
37. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน	.5851	คัดเลือกไว้
38. เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน นักเรียนจะรีบถามครูเมื่อครูอธิบายเสร็จ	.5247	คัดเลือกไว้
39. นักเรียนมีความพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่ามีความรู้ต่อยกกว่าเพื่อน	.2887	คัดเลือกไว้
40. นักเรียนพยายามทำสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จตามที่ตั้งใจ	.4654	คัดเลือกไว้

ตาราง 13 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน ด้านความซื่อสัตย์

ข้อความ	r	ผลการพิจารณา
42. นักเรียนโยนความผิดของตนเองให้ผู้อื่น	.3971	คัดเลือกไว้
43. ถ้าเพื่อนลืมกระเป๋าสตางค์ไว้ นักเรียนก็จะหยิบเงินมาเป็นของตนเอง	.6259	คัดเลือกไว้
44. เมื่อนักเรียนเก็บของได้ นักเรียนก็จะติดตามเพื่อส่งคืนให้แก่เจ้าของ	.4894	คัดเลือกไว้
45. นักเรียนไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนแม้ว่าอยากจะได้ของสิ่งนั้นก็ตาม	.3911	คัดเลือกไว้
46. นักเรียนฉีกรูปภาพในห้องสมุดที่สนใจมาเป็นของตนเอง	.5935	คัดเลือกไว้
48. นักเรียนไม่แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองจากบุคคลอื่น	-.3043	ตัดทิ้ง
49. นักเรียนไม่ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องทั้งต่อหน้าและลับหลัง	.1422	ตัดทิ้ง
50. นักเรียนทำงานด้วยความสามารถของตนเองโดยไม่ลอกเลียนแบบของคนอื่น	.3582	คัดเลือกไว้
51. นักเรียนคัดลอกงานของผู้อื่นมาประกวดแข่งขัน แล้วบอกว่าเป็นความคิดของตนเอง	.4423	คัดเลือกไว้
53. นักเรียนไม่แอบกินขนมของเพื่อน	.0863	ตัดทิ้ง
55. นักเรียนทำข้อสอบด้วยตนเอง แม้ว่าจะทำไม่ได้ก็จะไม่ขอลอกคำตอบจากเพื่อน	.3820	คัดเลือกไว้
56. ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้รวบรวมเงินไปซื้อดอกไม้ทำพานไหว้ครู เมื่อมีเงินเหลือนักเรียนจะนำมาคืนเพื่อน	.6634	คัดเลือกไว้
57. ถ้านักเรียนเห็นข้อสอบวางอยู่บนโต๊ะครูโดยที่ครูไม่อยู่ นักเรียนก็จะไม่เปิดดู	.2533	คัดเลือกไว้
58. ถ้านักเรียนยืมอุปกรณ์การเรียนจากเพื่อน เมื่อใช้เสร็จแล้วนักเรียนจะส่งคืนเพื่อน	.3929	คัดเลือกไว้
59. ถ้านักเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการตัดสินกีฬา นักเรียนจะตัดสินด้วยความยุติธรรม	.5584	คัดเลือกไว้
60. นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำผิดแม้ว่าจะไม่มีคนรู้เห็น	.4234	คัดเลือกไว้

ตาราง 14 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
ด้านความอดทน

ข้อความ	r	ผลการพิจารณา
61. นักเรียนพยายามทำการบ้านจนเสร็จทุกอย่างที่ตึกและง่วง	.5587	คัดเลือกไว้
62. นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนสำเร็จถึงแม้จะเหนื่อยยาก	.5218	คัดเลือกไว้
63. นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุดแม้จะเหนื่อยก็ตาม	.6371	คัดเลือกไว้
64. นักเรียนหมั่นถามครูในเรื่องที่ไม่เข้าใจเพื่อจะได้เข้าใจให้ได้	.5063	คัดเลือกไว้
65. นักเรียนพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองแม้ว่าจะถูกครูด่าหนักก็ตาม	.5401	คัดเลือกไว้
66. นักเรียนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ต้องเผชิญ	.6272	คัดเลือกไว้
67. นักเรียนเข้าเรียนทุกชั่วโมงแม้ว่าจะไม่อยากเรียน	.4486	คัดเลือกไว้
68. นักเรียนไม่แสดงอาการผิดหวังให้ใครรู้เมื่อสอบได้คะแนนน้อย	.4086	คัดเลือกไว้
69. นักเรียนตั้งเรียนวิชาพลศึกษาแม้ว่าจะอยู่กลางแจ้งก็ตาม	.6510	คัดเลือกไว้
70. นักเรียนทำรายงานด้วยตนเองถึงแม้จะง่วง	.6376	คัดเลือกไว้
71. ถึงแม้อากาศจะหนาวเย็นก็ตามนักเรียนก็พยายามทำงานหรือการบ้านให้เสร็จ	.4267	คัดเลือกไว้
74. นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลาแม้ว่าจะต้องตื่นแต่เช้า	.5073	คัดเลือกไว้
75. แม้ว่าจะไม่สบายแต่เด็กนักเรียนก็จะมาโรงเรียนถ้ามาไหว	.5493	คัดเลือกไว้
76. แม้ว่าจะงานที่ครูให้ทำจะน่าเบื่อหน่ายนักเรียนก็จะพยายามทำงานจนเสร็จเรียบร้อย	.5955	คัดเลือกไว้
77. เมื่อผลการสอบไม่ดี นักเรียนพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแม้จะต้องนอนดึก	.3691	คัดเลือกไว้
78. นักเรียนมุ่งมั่นเพื่อให้การเรียนของตนเองดีขึ้นเช่นเดียวกับเพื่อนที่เก่งๆ	.3367	คัดเลือกไว้
79. นักเรียนจะตั้งใจเรียนแม้ว่าจะเป็นวิชาที่ไม่ชอบ	.4797	คัดเลือกไว้
80. นักเรียนพยายามปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม	.5573	คัดเลือกไว้

ตาราง 15 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
ด้านความรับผิดชอบ

ข้อความ	r	ผลการพิจารณา
81.เมื่อนักเรียนหยิบของใช้จากที่ใดไปใช้ จะเก็บคืนที่เดิมเมื่อใช้เสร็จแล้ว	.5493	คัดเลือกไว้
82.นักเรียนดูแลทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นไม่ให้พังหรือเสียหาย	.5618	คัดเลือกไว้
83.นักเรียนทำงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด	.4868	คัดเลือกไว้
85.นักเรียนส่งการบ้านทันเวลาที่กำหนด	.4810	คัดเลือกไว้
86.นักเรียนพยายามทำงานกลุ่มจนสำเร็จ แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนก็ตาม	.5898	คัดเลือกไว้
87.นักเรียนเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ	.5661	คัดเลือกไว้
88.นักเรียนพยายามทำงานนั้นจนสำเร็จ แม้ว่าจะไม่ชอบงานนั้นๆเลย	.5615	คัดเลือกไว้
89.เมื่อนักเรียนเป็นเวรรักษาความสะอาดห้องเรียนนักเรียนจะไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยง	.5888	คัดเลือกไว้
90.นักเรียนไม่ทิ้งขยะในบริเวณโรงเรียนแม้ว่าจะไม่มีคนเห็น	.4392	คัดเลือกไว้
91.นักเรียนจะทำงานของส่วนรวมให้สำเร็จ	.7099	คัดเลือกไว้
92.นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มอย่างเต็มที่แม้ว่าจะไม่ใช่ส่วนของตัวเอง	.5095	คัดเลือกไว้
93.นักเรียนยอมรับผิดกับเพื่อนๆเมื่อทำงานกลุ่มผิดพลาด	.5388	คัดเลือกไว้
94.เมื่อถึงเวลาเรียนนักเรียนเรียนเต็มๆเมื่อถึงเวลาเล่นนักเรียนก็เล่นเต็มที่	.5318	คัดเลือกไว้
95.นักเรียนจะปฏิบัติตามคำสั่งของครูและผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด	.4706	คัดเลือกไว้
96.เมื่อขาดเรียน นักเรียนจะติดตามบทเรียนให้ทันอยู่เสมอ	.4718	คัดเลือกไว้
97.นักเรียนช่วยดูแลและปกป้องชื่อเสียงของโรงเรียน	.5712	คัดเลือกไว้
98.ถ้านักเรียนได้รับเงินทอนเกินนักเรียนจะคืนเงินนั้นให้แก่แม่ค้า โดยไม่ลังเลใจ	.6193	คัดเลือกไว้
99.นักเรียนขออนุญาตครูเมื่อต้องการออกนอกบริเวณโรงเรียน	.5088	คัดเลือกไว้
100.นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาโรงเรียน	.5992	คัดเลือกไว้

ตาราง 16 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
ด้านความรอบคอบ

ข้อความ	r	ผลการ พิจารณา
101.นักเรียนตรวจทานแบบฝึกหัดหรือการบ้านก่อนจะส่งครู	.5144	คัดเลือกไว้
102. ก่อนเข้าห้องสอบนักเรียนจะเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบให้ครบ	.4839	คัดเลือกไว้
103. เมื่อทำข้อสอบเสร็จแล้วนักเรียนจะอ่านทบทวน	.6369	คัดเลือกไว้
104. เมื่อนักเรียนใช้ของมีคมเสร็จแล้วนักเรียนจะไม่วางไว้ระเกะระกะ เพื่อป้องกันการเกิดอันตราย	.2843	คัดเลือกไว้
105. ก่อนข้ามถนนนักเรียนจะมองรถทางซ้าย - ขวา ก่อนเสมอ	.5989	คัดเลือกไว้
106. ถ้านักเรียนไม่สบายนักเรียนจะอ่านฉลากก่อนทานยา	.7196	คัดเลือกไว้
107. เมื่อนักเรียนไปซื้อของที่ร้านค้าถ้าได้รับเงินทอนนักเรียนจะนับเงิน ทอนก่อนออกจากร้าน	.4841	คัดเลือกไว้
108. ถ้ามีคนแปลกหน้าที่นักเรียนไม่รู้จักให้สิ่งของนักเรียนจะปฏิเสธหรือ หลีกเลี่ยงทันที	.4941	คัดเลือกไว้
109. ถ้าโรงเรียนพานักเรียนไปทัศนศึกษานอกสถานที่และพักค้างคืน นักเรียนจะจัดเตรียมสิ่งของและตรวจเช็คให้พร้อมก่อนออกเดินทาง	.6927	คัดเลือกไว้
110. เมื่อถึงฤดูฝนนักเรียนจะนำร่มหรือเสื้อกันฝนติดไปโรงเรียนด้วย	.6107	คัดเลือกไว้
111. นักเรียนจะจดบันทึกหรือทำตารางงานและการบ้านไว้เพื่อป้องกัน การลืม	.5561	คัดเลือกไว้
112. ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่ได้เป็นหัวหน้าห้องก่อนออกจากห้องเรียน นักเรียนจะตรวจตราดูความเรียบร้อยในห้องก่อนเสมอ เช่น ปิดไฟ ปิด พัดลม	.4709	คัดเลือกไว้
113. หลังจากโรงเรียนเลิกแล้วก่อนกลับบ้านนักเรียนจะตรวจอุปกรณ์การ เรียนก่อนกลับบ้าน	.4744	คัดเลือกไว้
114. เมื่อถึงชั่วโมงวิชางานเกษตรนักเรียนจะไม่วางอุปกรณ์ไว้ระเกะระกะ เพื่อป้องกันการเกิดอันตราย	.4591	คัดเลือกไว้
115. เมื่อนักเรียนรู้ตารางสอบในแต่ละภาคเรียนนักเรียนจะวางแผนการ อ่านหนังสือ	.5130	คัดเลือกไว้
116. นักเรียนจะตรวจสอบการใช้งานอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้เพื่อป้องกัน การเกิดอันตราย	.6788	คัดเลือกไว้
117. นักเรียนไม่ลืมที่จะปิดและถอดปลั๊กหลังใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า	.4501	คัดเลือกไว้
118. นักเรียนตรวจเช็คข้อสอบว่ามีครบทุกหน้าก่อนลงมือทำ	.6292	คัดเลือกไว้
119. นักเรียนตรวจเช็คกระดาษคำตอบก่อนส่งครู	.5534	คัดเลือกไว้
120. เมื่อนักเรียนต้องไปทัศนศึกษานอกสถานที่นักเรียนจะเก็บกระเป๋า สตางค์ไว้ให้มิดชิดเพื่อป้องกันการสูญหาย	.6337	คัดเลือกไว้

ตาราง 17 แสดงค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามวัดคุณลักษณะความพอเพียงแห่งตน
ด้านการควบคุมตนเอง

ข้อความ	r	ผลการพิจารณา
121.นักเรียนจะไม่ส่งเสียงดังในขณะที่ครูกำลังสอน	.5096	คัดเลือกไว้
122.นักเรียนจะไม่คุยหรือเล่นขณะรับประทานอาหาร	.5090	คัดเลือกไว้
124.นักเรียนไม่บ่นเมื่อต้องทำงานแทนเพื่อนทั้ง ๆ ที่ไม่ยอมทำ	.3738	คัดเลือกไว้
125.วันหยุดเมื่อมีเวลาว่างนักเรียนเลือกที่จะอ่านหนังสือเรียนมากกว่าดูโทรทัศน์หรือเล่นกับเพื่อน	.4843	คัดเลือกไว้
126.นักเรียนไม่ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน	.5001	คัดเลือกไว้
127.ถ้ามีเพื่อนมาชักจูงให้นักเรียนทำในสิ่งไม่ดีเช่น สูบบุหรี่ หนีเรียน เล่นการพนัน เสพสิ่งเสพติดนักเรียนจะปฏิเสธทันที	.2528	คัดเลือกไว้
128.ในขณะที่นักเรียนกำลังทำงานหรือทำการบ้านนักเรียนจะไม่ไปเล่นตามคำชวนของเพื่อนโดยทิ้งงานไว้กลางคัน	.4960	คัดเลือกไว้
129.เมื่อเพื่อนนำสิ่งของมาวัดเช่น ของเล่น ถึงแม้อยากได้และมีเงินซื้อแต่นักเรียนก็จะไม่ซื้อตามเพื่อน	.5512	คัดเลือกไว้
130.เมื่อต้องออกมาพูดหน้าห้องเรียนนักเรียนจะไม่แสดงอาการประหม่าหรือตื่นกลัว	.4016	คัดเลือกไว้
131.นักเรียนไม่แสดงอาการไว้วายหรือต่อว่าเมื่อถูกใส่ร้ายหรือรังแก	.4910	คัดเลือกไว้
133. นักเรียนไม่โกรธเพื่อนที่แกล้งตนเอง	.1853	คัดเลือกไว้
134. เมื่อนักเรียนสอบไม่ผ่านนักเรียนจะแสดงอาการร้องไห้ฟูมฟาย	-.1645	ตัดทิ้ง
136.นักเรียนไม่พูดจาให้ร้ายให้ร้ายคนอื่น	.3539	คัดเลือกไว้
137.เมื่อเจออุปสรรคในการทำงานกลุ่มและทำให้ผลของงานที่ออกมาไม่ดีเท่าที่ควรนักเรียนจะไม่กล่าวโทษผู้อื่น	.5297	คัดเลือกไว้
138.นักเรียนไม่พูดคำหยาบ	.4004	คัดเลือกไว้
139.นักเรียนตั้งใจเรียนและอ่านหนังสือนักเรียนถึงแม้จะมีสิ่งที่น่าสนใจมากกว่า	.4808	คัดเลือกไว้
140.เมื่อของของนักเรียนหายในห้องเรียนนักเรียนจะเอะอะไว้วายและกล่าวโทษผู้อื่น	-.0995	ตัดทิ้ง

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสระแก้ว เขต 2

คำแนะนำ แบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตนฉบับนี้ มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย

หญิง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดคุณลักษณะด้านความพอเพียงแห่งตน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับ
พฤติกรรมหรือความคิดเห็นของนักเรียน หนึ่งข้อความตอบได้เพียงหนึ่งคำตอบเท่านั้น

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
1. นักเรียนวางแผนการใช้เงินให้พอกับรายได้
2. นักเรียนใช้จ่ายเฉพาะสิ่งที่จำเป็น
3. นักเรียนเก็บเงินที่เหลือใช้จากค่าใช้จ่ายประจำวันไว้เพื่อซื้อในสิ่งที่จำเป็น
4. นักเรียนนำสิ่งของที่เหลือใช้มาประดิษฐ์เป็นของใช้ใหม่
5. นักเรียนใช้ทรัพย์สินส่วนรวมอย่างทะนุถนอมเพื่อยืดอายุการใช้งาน
6. นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์กับตนเองโดยการทำงานหรืออ่านหนังสือ
7. นักเรียนใช้สิ่งของจนหมดก่อนที่จะใช้ของใหม่
8. นักเรียนใช้สิ่งของอย่างประหยัด
9. นักเรียนใช้เครื่องไฟฟ้าอย่างถูกวิธีเพื่อประหยัดไฟฟ้า
10. ถ้านักเรียนอยากได้อะไรก็ตาม นักเรียนจะพิจารณาซื้อเฉพาะที่จำเป็น
11. เมื่อเพื่อนมีของเล่นใหม่มาอวดถึงแม้มีเงินพอซื้อได้แต่นักเรียนก็จะไม่ซื้อเพราะไม่จำเป็น
12. นักเรียนอยากได้หนังสือการ์ตูนแต่จำเป็นต้องใช้พจนานุกรมเพื่อใช้ในการเรียนนักเรียนจะตัดสินใจซื้อพจนานุกรม

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
13. นักเรียนจะไม่ทิ้งเสื้อผ้าเก่าๆที่ใช้ไม่ได้แล้วโดยนักเรียนจะนำมาทำผ้าเช็ดตัว
14. หลังจากที่ซักผ้าเสร็จนักเรียนจะนำน้ำซักผ้าไปรดน้ำต้นไม้
15. ถ้ามีสมุดเหลือ นักเรียนจะนำมาเย็บเล่มเพื่อใช้ทดเลขหรือจดบันทึก
16. ถ้านักเรียนเห็นหนังสือเรียนชำรุดหรือฉีกขาด นักเรียนจะนำมาซ่อมแซมให้ดี
17. เมื่ออ่านหนังสือนักเรียนจะทำบันทึกย่อเพื่อจะทบทวนได้เร็วขึ้น
18. นักเรียนใช้สิ่งของอย่างทะนุถนอม
19. นักเรียนทำการบ้านส่งครูอย่างสม่ำเสมอ
20. นักเรียนเข้าเรียนทุกชั่วโมงแม้ว่าครูจะไม่เช็คชื่อ
21. นักเรียนอ่านหนังสือทบทวนเป็นประจำ
22. เมื่อมีเวลาว่างนักเรียนจะทำงานที่ค้างหรือทำการบ้าน
23. นักเรียนอ่านหนังสือล่วงหน้าก่อนเรียนทุกวิชา
24. นักเรียนจัดตารางสอนก่อนไปโรงเรียนทุกวัน
25. นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ
26. นักเรียนอ่านหนังสือเองโดยไม่มีใครบังคับ
27. นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลาเข้าแถวทุกวัน
28. นักเรียนหาความรู้ใหม่ๆอยู่เสมอเพื่อความก้าวหน้าในการเรียน
29. นักเรียนมักทำการบ้านด้วยตนเอง
30. นักเรียนลงมือทำงานทันทีที่ได้รับมอบหมาย
31. นักเรียนทำการบ้านโดยที่พ่อแม่ไม่ต้องสั่ง
32. นักเรียนมีความตั้งใจที่จะทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลัง
33. นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะทำงานนอกเหนือจากงานในหน้าที่

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
34. นักเรียนไม่ปล่อยให้เวลาเรียนผ่านไปโดยที่ไม่ได้ประโยชน์
35. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน
36. เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน นักเรียนจะรีบถามครูเมื่อครูอธิบายเสร็จ
37. นักเรียนมีความพยายามมากขึ้นเมื่อรู้ว่ามีความรู้ดีกว่าเพื่อน
38. นักเรียนพยายามทำสิ่งต่างๆให้สำเร็จตามที่ตั้งใจ
39. นักเรียนโยนความผิดของตนเองให้ผู้อื่น
40. ถ้าเพื่อนลืมนำกระเป๋าสตางค์ไว้ นักเรียนก็จะหยิบเงินมาเป็นของตนเอง
41. เมื่อนักเรียนเก็บของได้ นักเรียนก็จะติดตามเพื่อส่งคืนให้แก่เจ้าของ
42. นักเรียนไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนแม้ว่าอยากจะได้ของสิ่งนั้นก็ตาม
43. นักเรียนฉีกรูปภาพในห้องสมุดที่สนใจมาเป็นของตนเอง
44. นักเรียนทำงานด้วยความสามารถของตนเองโดยไม่ลอกเลียนแบบของคนอื่น
45. นักเรียนคัดลอกงานของผู้อื่นมาประกวดแข่งขัน แล้วบอกว่าเป็นความคิดของตนเอง
46. นักเรียนทำข้อสอบด้วยตนเอง แม้ว่าจะทำไม่ได้ก็จะไม่ขอลอกคำตอบจากเพื่อน
47. ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายให้รวบรวมเงินไปซื้อดอกไม้ทำพานไหว้ครู เมื่อมีเงินเหลือนักเรียนจะนำมาคืนเพื่อน
48. ถ้านักเรียนเห็นข้อสอบวางอยู่บนโต๊ะครูโดยที่ครูไม่ยูนักเรียนก็จะไม่เปิดดู
49. ถ้านักเรียนยืมอุปกรณ์การเรียนจากเพื่อน เมื่อใช้เสร็จแล้วนักเรียนจะส่งคืนเพื่อน
50. ถ้านักเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการตัดสินกีฬานักเรียนจะตัดสินด้วยความยุติธรรม

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
51. นักเรียนยอมรับผิดเมื่อกระทำผิดแม้ว่าจะไม่มีใครรู้เห็น
52. นักเรียนพยายามทำการบ้านจนเสร็จทั้งๆที่ตึกและง่วง
53. นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจนสำเร็จถึงแม้จะเหนื่อยยาก
54. นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุดแม้จะเหนื่อยก็ตาม
55. นักเรียนหมั่นถามครูในเรื่องที่ไม่เข้าใจเพื่อจะได้เข้าใจให้ได้
56. นักเรียนพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองแม้ว่าจะถูกครูตำหนิก็ตาม
57. นักเรียนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ต้องเผชิญ
58. นักเรียนเข้าเรียนทุกชั่วโมงแม้ว่าจะไม่อยากเรียน
59. นักเรียนไม่แสดงอาการผิดหวังให้ใครรู้เมื่อสอบได้คะแนนน้อย
60. นักเรียนตั้งใจเรียนวิชาพลศึกษาแม้ว่าจะอยู่กลางแจ้งก็ตาม
61. นักเรียนทำรายงานด้วยตนเองถึงแม้จะง่วง
62. ถึงแม้อากาศจะหนาวเย็นก็ตามนักเรียนก็พยายามทำงานหรือการบ้านให้เสร็จ
63. นักเรียนมาโรงเรียนทันเวลาแม้ว่าจะต้องตื่นแต่เช้า
64. แม้ว่าจะไม่สบายแต่นักเรียนก็จะมาโรงเรียนถ้ามาไหว
65. แม้ว่าจะงานที่ครูให้ทำจะน่าเบื่อหน่ายนักเรียนก็จะพยายามทำงานจนเสร็จเรียบร้อย
66. เมื่อผลการสอบไม่ดี นักเรียนพยายามปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นแม้จะต้องนอนตึก
67. นักเรียนมุ่งมั่นเพื่อให้การเรียนของตนเองดีขึ้นเช่นเดียวกับเพื่อนที่เก่งๆ
68. นักเรียนจะตั้งใจเรียนแม้ว่าจะเป็นวิชาที่ไม่ชอบ
69. นักเรียนพยายามปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม
70. เมื่อนักเรียนหยิบของใช้จากที่ใดไปใช้ จะเก็บคืนที่เดิมเมื่อใช้เสร็จแล้ว

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
71.นักเรียนดูแลทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่นไม่ให้พังหรือเสียหาย
72.นักเรียนทำงานเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
73.นักเรียนส่งการบ้านทันเวลาที่กำหนด
74.นักเรียนพยายามทำงานกลุ่มจนสำเร็จ แม้ว่าจะเกิดความขัดแย้งกับเพื่อนก็ตาม
75.นักเรียนเอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ
76.นักเรียนพยายามทำงานนั้นจนสำเร็จ แม้ว่าจะไม่ชอบงานนั้นๆเลย
77.เมื่อนักเรียนเป็นเวรรักษาความสะอาดห้องเรียนนักเรียนจะไม่ละเลยหรือหลีกเลี่ยง
78.นักเรียนไม่ทิ้งขยะในบริเวณโรงเรียนแม้ว่าจะไม่มีคนเห็น
79.นักเรียนจะทำงานของส่วนรวมให้สำเร็จ
80.นักเรียนช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มอย่างเต็มที่แม้ว่าจะไม่ใช่ส่วนของตัวเอง
81.นักเรียนยอมรับผิดกับเพื่อนๆเมื่อทำงานกลุ่มผิดพลาด
82.เมื่อถึงเวลาเรียนนักเรียนเรียนเต็มที่เมื่อถึงเวลาเล่นนักเรียนก็เล่นเต็มที่
83.นักเรียนจะปฏิบัติงานตามคำสั่งของครูและผู้ปกครองอย่างเคร่งครัด
84.เมื่อขาดเรียน นักเรียนจะติดตามบทเรียนให้ทันอยู่เสมอ
85.นักเรียนช่วยดูแลและปกป้องชื่อเสียงของโรงเรียน
86.ถ้านักเรียนได้รับเงินทอนเกินนักเรียนจะคืนเงินนั้นให้แก่แม่ค้า โดยไม่ลังเลใจ
87.นักเรียนขออนุญาตครูเมื่อต้องการออกนอกบริเวณโรงเรียน
88.นักเรียนจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนมาโรงเรียน
89.นักเรียนตรวจทานแบบฝึกหัดหรือการบ้านก่อนจะส่งครู
90. ก่อนเข้าห้องสอบนักเรียนจะเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอบให้ครบ

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
91. เมื่อทำข้อสอบเสร็จแล้วนักเรียนจะอ่านทบทวน
92. เมื่อนักเรียนใช้ของมีคมเสร็จแล้วนักเรียนจะไม่วางไว้ระเกะระกะเพื่อป้องกันการเกิดอันตราย
93. ก่อนข้ามถนนนักเรียนจะมองรถทางซ้าย - ขวาก่อนเสมอ
94. ถ้านักเรียนไม่สบายนักเรียนจะอ่านฉลากก่อนทานยา
95. เมื่อนักเรียนไปซื้อของที่ร้านค้าถ้าได้รับเงินทอนนักเรียนจะนับเงินทอนก่อนออกจากร้าน
96. ถ้ามีคนแปลกหน้าที่นักเรียนไม่รู้จักให้สิ่งของนักเรียนจะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงทันที
97. ถ้าโรงเรียนพานักเรียนไปทัศนศึกษาออกสถานที่และพักค้างคืนนักเรียนจะจัดเตรียมสิ่งของและตรวจเช็คให้พร้อมก่อนออกเดินทาง
98. เมื่อถึงฤดูฝนนักเรียนจะนำร่มหรือเสื้อกันฝนติดไปโรงเรียนด้วย
99. นักเรียนจะจดบันทึกหรือทำตารางงานและการบ้านไว้เพื่อป้องกันการลืม
100. ถึงแม้ว่านักเรียนจะไม่ได้เป็นหัวหน้าห้องก่อนออกจากห้องเรียนนักเรียนจะตรวจตราดูความเรียบร้อยในห้องก่อนเสมอ เช่น ปิดไฟ ปิดพัดลม
101. หลังจากโรงเรียนเลิกแล้วก่อนกลับบ้านนักเรียนจะตรวจอุปกรณ์การเรียนก่อนกลับบ้าน
102. เมื่อถึงชั่วโมงวิชางานเกษตรนักเรียนจะไม่วางอุปกรณ์ไว้ระเกะระกะเพื่อป้องกันการเกิดอันตราย
103. เมื่อนักเรียนรู้ตารางสอบในแต่ละภาคเรียนนักเรียนจะวางแผนการอ่านหนังสือ
104. นักเรียนจะตรวจสอบการใช้งานอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้เพื่อป้องกันการเกิดอันตราย
105. นักเรียนไม่ลืมที่จะปิดและถอดปลั๊กหลังใช้อุปกรณ์ไฟฟ้า
106. นักเรียนตรวจเช็คข้อสอบว่ามีครบทุกหน้าก่อนลงมือทำ
107. นักเรียนตรวจเช็คกระดาษคำตอบก่อนส่งครู

คุณลักษณะ	ระดับพฤติกรรม / การปฏิบัติ				
	จริง	ค่อนข้างจริง	จริงปานกลาง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริงเลย
108.เมื่อนักเรียนต้องไปทัศนศึกษานอกสถานที่นักเรียนจะเก็บกระเป๋าเดินทางไว้ให้มิดชิดเพื่อป้องกันการสูญหาย
109.นักเรียนจะไม่ส่งเสียงดังในขณะที่ครูกำลังสอน
110.นักเรียนจะไม่คุยหรือเล่นขณะรับประทานอาหาร
111.นักเรียนไม่บ่นเมื่อต้องทำงานแทนเพื่อนทั้ง ๆ ที่ไม่อยากทำ
112.วันหยุดเมื่อมีเวลาว่างนักเรียนเลือกที่จะอ่านหนังสือเรียนมากกว่าดูโทรทัศน์หรือเล่นกับเพื่อน
113.นักเรียนไม่ล้อเลียนปมด้อยของเพื่อน
114.ถ้ามีเพื่อนมาชักจูงให้นักเรียนทำในสิ่งไม่ดีเช่น สูบบุหรี่ หนีเรียน เล่นการพนัน เสพสิ่งเสพติดนักเรียนจะปฏิเสธทันที
115.ในขณะที่นักเรียนกำลังทำงานหรือทำการบ้านนักเรียนจะไม่ไปเล่นตามคำชวนของเพื่อนโดยทิ้งงานไว้กลางคัน
116.เมื่อเพื่อนนำสิ่งของมาอวดเช่น ของเล่น ถึงแม้อยากได้และมีเงินซื้อแต่นักเรียนก็จะไม่ซื้อตามเพื่อน
117.เมื่อต้องออกมาพูดหน้าห้องเรียนนักเรียนจะไม่แสดงอาการประหม่าหรือตื่นกลัว
118.นักเรียนไม่แสดงอาการไว้วายหรือต่อว่าเมื่อถูกใส่ร้ายหรือรังแก
119.นักเรียนไม่โกรธเพื่อนที่แกล้งตนเอง
120.นักเรียนไม่พูดจาให้ร้ายให้ร้ายคนอื่น
121.เมื่อเจออุปสรรคในการทำงานกลุ่มและทำให้ผลของงานที่ออกมาไม่ดีเท่าที่ควรนักเรียนจะไม่กล่าวโทษผู้อื่น
122.นักเรียนไม่พูดคำหยาบ
123.นักเรียนตั้งใจเรียนและอ่านหนังสือนักเรียนถึงแม้จะมีสิ่งที่น่าสนใจมากกว่า

ภาคผนวก ง
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์เครือพันธ์ ไพโรจน์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัฒนานคร
อาจารย์จันสุดา เจตน์วิบูลย์	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัฒนานคร
อาจารย์นวลฉวี วิบูลย์ชัย	ครูชำนาญการ โรงเรียนวัฒนานคร
อาจารย์ธิดา ธรรมมา	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านปอนางซิง
ผู้อำนวยการ ณรงค์์ สุขถนอม	ผู้อำนวยการชำนาญการ โรงเรียนบ้านนางาม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนริศรา ยืนยั้ง
วันเดือนปีเกิด	26 พฤษภาคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	26 หมู่ 2 บ้านบุกะสัง ตำบล หนองแวง อำเภอ วัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว 27160
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู คศ.1
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านนางาม ตำบล ท่าเกวียน อำเภอ วัฒนานคร จังหวัด สระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนมุกดาหาร จังหวัด มุกดาหาร
พ.ศ. 2546	ครุศาสตรบัณฑิต วิชาเอกคณิตศาสตร์ จากสถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ